

LATVIJAS NACIONĀLĀ REFORMU PROGRAMMA

2021. GADA PROGRESA ZIŅOJUMS

#Eiropas semestris
#Latvijas nacionālā reformu programma
#progress
#ES Padomes rekomendācijas
#Eiropa 2020 stratēģija

Rīga
2021. gada aprīlis

SATURA RĀDĪTĀJS

SAĪSINĀJUMI, MĒRVIENĪBAS UN NOSACĪTIE APZĪMĒJUMI	3
IEVADS.....	4
1. VIDĒJA TERMIŅA MAKROEKONOMISKAIS SCENĀRIJS.....	5
2. ES PADOMES REKOMENDĀCIJU IZPILDE	7
2.1. COVID-19 PANDĒMIJAS PĀRVARĒŠANA, FISKĀLĀ POLITIKA, VESELĪBAS APRŪPE.....	7
2.2. SOCIĀLĀS DROŠĪBAS TĪKLS, AKTĪVIE DARBA TIRGUS PASĀKUMI UN PRASMJU PILNVEIDOŠANA	16
2.3. ATBALSTS UZŅĒMUMIEM UN INVESTĪCIJAS.....	19
2.4. NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANA.....	26
3. PROGRESS „EIROPA 2020” STRATĒGIJAS UN ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU SASNIEGŠANĀ.....	31

SAĪSINĀJUMI, MĒRVIENĪBAS UN NOSACĪTIE APZĪMĒJUMI

AER	atjaunojamie energoresursi	Mtoe	megatonna naftas ekvivalenta
ANO	Apvienoto Nāciju organizācija	MVU	mazie un vidējie uzņēmumi
AS	akciju sabiedrība	MW	megavats
ĀM	Ārlietu ministrija	NEET	jaunieši, kas nav iesaistīti izglītībā, apmācībā vai nodarbinātībā
ĀTI	ārvalstu tiešās investīcijas	NILLTPFN	Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana
bbl	barels	NRP	Nacionālā reformu programma
CO ₂	oglekļa dioksīds	NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
COVID-19	koronavīruss	NVD	Nacionālais veselības dienests
CSP	Centrālā statistikas pārvalde	NVO	nevalstiskās organizācijas
eID	elektroniskā identifikācija	OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
EISI	Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta	P&A	pētniecība un attīstība
EK	Eiropas Komisija	PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
EM	Ekonomikas ministrija	PVN	pievienotās vērtības nodoklis
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds	SEG	siltumnīcefekta gāzes
ES	Eiropas Savienība	SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
ESF	Eiropas Sociālais fonds	SM	Satiksmes ministrija
ETS	Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma	SPKC	Slimību profilakses un kontroles centrs
EUR	euro, ES vienotā valūta	STEM	zinātne, tehnoloģijas, inženierzinātnes un matemātika (<i>science, technology, engineering and mathematics</i>)
FID	Finanšu izlūkošanas dienests	TEN-T	trans-Eiropas transporta tīkls
FKTK	Finanšu un kapitāla tirgus komisija	TM	Tieslietu ministrija
FM	Finanšu ministrija	UR	Uzņēmumu reģistrs
GWh	gigavatstunda	USD	Amerikas Savienoto Valstu dolārs
IIN	iedzīvotāju ienākuma nodoklis	VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
IKP	iekšzemes kopprodukts	VAS	valsts akciju sabiedrība
IKT	informācijas un komunikācijas tehnoloģijas	VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
IT	informācijas tehnoloģijas	VID	Valsts ieņēmumu dienests
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija	VK	Valsts kanceleja
KF	Kohēzijas fonds	VM	Veselības ministrija
km	kilometrs	ZM	Zemkopības ministrija
KNAB	Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs		
LBAS	Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība		
LDDK	Latvijas Darba devēju konfederācija		
LM	Labklājības ministrija		
LTRK	Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera		
MK	Ministru kabinets		
Mt	megatonna		

IEVADS

Latvija ir sagatavojusi desmito Progresa ziņojumu par Latvijas nacionālās reformu programmas „Eiropa 2020” stratēģijas kontekstā īstenošanu¹ (turpmāk – Progresa ziņojums par Latvijas NRP īstenošanu), kas ir cieši saistīts ar *Latvijas Stabilitātes programmu 2021.-2024. gadam* un *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānu*.

Latvijas nacionālā reformu programma Eiropa 2020 stratēģijas īstenošanai (turpmāk – Latvijas NRP) un *Latvijas Stabilitātes programma* saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības (turpmāk – ES) darbību 121. un 148. pantu ir ES līmeņa ekonomiskās politikas koordinācijas un uzraudzības instrumenta sastāvdaļas (Eiropas semestra ietvaros). Eiropas Komisija (turpmāk – EK) vērtē abu programmu īstenošanu, un uz tā pamata nāk klajā ar priekšlikumiem par ES Padomes rekomendācijām.

Ekonomikas ministrija (turpmāk – EM), kā par Eiropas semestra koordināciju nacionālajā līmenī atbildīgā institūcija, sagatavoja Progresa ziņojumu par Latvijas NRP īstenošanu sadarbībā ar Ārlietu ministriju (turpmāk – ĀM), Finanšu ministriju (turpmāk – FM), Izglītības un zinātnes ministriju (turpmāk – IZM), Kultūras ministriju (turpmāk – KM), Labklājības ministriju (turpmāk – LM), Satiksmes ministriju (turpmāk – SM), Tieslietu ministriju (turpmāk – TM), Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (turpmāk – VARAM), Veselības ministriju (turpmāk – VM), Pārresoru koordinācijas centru (turpmāk – PKC), Latvijas Banku (LB), Finanšu un kapitāla tirgus komisiju (turpmāk – FKTK), Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (turpmāk – KNAB) un Finanšu izlūkošanas dienestu (turpmāk – FID).

Progresa ziņojuma projekts saskaņošanas stadijā tika nosūtīts sociālajiem partneriem – Latvijas Darba devēju konfederācijai (turpmāk – LDDK), Latvijas Brīvo arodbiedrību savienībai (turpmāk – LBAS) un sadarbības partneriem – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerai (turpmāk – LTRK), Latvijas Pašvaldību savienībai.

Progresa ziņojums par Latvijas NRP īstenošanu sastāv no 3 daļām. 1. daļā ir atjaunots Latvijas NRP aprakstītais vidēja termiņa makroekonomiskais scenārijs. 2. daļā – izvērtēts Latvijas progress 2020. gada ES Padomes rekomendāciju izpildē. 3. daļā ir sniegts īss Latvijas progresa apraksts Eiropa 2020 stratēģijas mērķu un ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

Progresa ziņojumā par Latvijas NRP īstenošanu galvenokārt ir atspoguļoti pasākumi 2020. gada ES Padomes rekomendāciju izpildei, bet pārējie pasākumi, reformas un informācija par investīciju plāniem skatāma *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānā*, kas pēc apstiprināšanas MK tiks iesniegts Eiropas Komisijai 2021. gada aprīļa beigās.

Visa skaitliskā informācija un dati, izņemot īpaši norādītos gadījumos, ir saņemti no Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) vai ES statistikas biroja (*Eurostat*).

---

¹ *Latvijas nacionālā reformu programma Eiropa 2020 stratēģijas īstenošanai* vienlaicīgi ar *Latvijas Konverģences programmu 2011.-2014. gadam* tika apstiprinātas MK 2011. gada 26. aprīlī un iesniegtas EK 2011. gada 29. aprīlī.

1. VIDĒJA TERMIŅA MAKROEKONOMISKAIS SCENĀRIJS

Līdz ar Covid-19 straujo izplatību un slimības apturēšanai noteiktajiem ierobežojumiem Latvijas iekšzemes kopprodukts (IKP) 2020.gadā samazinājās par 3,6%. Ekonomikas kritums pagājušajā gadā bija būtiski mazāks nekā tika prognozēts Covid-19 krīzes sākumā, un labāko attīstību noteica gan visai veiksmīgā slimības pirmā uzliesmojuma pārvarēšana 2020.gada pavasarī, gan ekonomikas atbalsta pasākumi un labvēlīgā ekonomikas struktūra, kad ražojošās nozares praktiski nepiedzīvoja izlaides apjomu kritumu.

Lielākā negatīvā ietekme uz ekonomikas rādītājiem pagājušajā gadā bija krīzes tieši skartajām pakalpojumu nozarēm, kur transporta un uzglabāšanas nozare samazinājās par 14,9%, izmitināšanas un ēdināšanas nozare – par 38,1%, bet māksla, izklaide un atpūta – par 26,6%. Visas pakalpojumu nozares kopā pērn kritās par 4,8%, kamēr ražojošās nozares uzrādīja 0,4% pieaugumu.

No ražošanas nozarēm būvniecība pagājušajā gadā palielinājās par 2,6%, bet lauksaimniecībā un mežsaimniecībā tika sasniegts 1,8% pieaugums, galvenokārt pateicoties labības rekordražai, kā arī augot apjomiem mežsaimniecībā un mežizstrādē. Salīdzinoši veiksmīgi krīzi pārvarēja arī apstrādes rūpniecība, kur apjomi pagājušajā gadā samazinājās tikai par 0,9%, bet ceturtajā ceturksnī jau bija fiksēts 4,5% pieaugums, ko nodrošināja spēcīgais kāpums kokapstrādes nozarē, kā arī mašīnbūvē.

No IKP izlietojuma puses lejupslīdi 2020.gadā noteica galvenokārt privātā patēriņa kritums, kas bija saistīts ar Covid-19 izplatības ierobežošanai ieviestajiem pasākumiem, kas būtiski samazināja ekonomisko aktivitāti. Vienlaikus iekšējo pieprasījumu samazināja arī pieaugošā iedzīvotāju piesardzība krīzes apstākļos. Preču un pakalpojumu eksports 2020.gadā samazinājās par 2,7%, kamēr, importam samazinoties vēl straujāk, ārējās tirdzniecības izmaiņu ietekme uz kopējo ekonomikas izaugsmi bija pozitīva. Sabiedriskais patēriņš pērn palielinājās par 2,6% un arī investīcijās saglabājās 0,2% pieaugums.

Par spīti būtiskam ārējā pieprasījuma kritumam un vājākam ekonomiskajai aktivitātei, ko izraisīja Covid-19 krīze gan ES, gan pārējos Latvijai svarīgos noieta tirgos, Latvijas preču eksports 2020.gadā turpināja izaugsmi. Latvijas preču eksporta vērtība faktiskajās cenās pērn bija par 1,7% augstāka nekā 2019. gadā, sasniedzot 13,2 miljardus EUR. Lielāko devumu preču eksporta pieaugumā nodrošināja mehānismu un elektroiekārtu eksporta kāpums par 16,0%. Būtisks eksporta palielinājums fiksēts arī pārtikas un lauksaimniecības preču grupā, eksporta vērtībai pieaugot par 5,9%. Turpretim būtiski saruka eksporta vērtība tādās preču grupās kā minerālprodukti – par 17,0% un satiksmes līdzekļi – par 17,4%, kamēr koksnes un koksnes izstrādājumu eksports gadā kopumā samazinājās par 2,9%.

Gada vidējā inflācija Latvijā 2020. gadā pazeminājās līdz 0,2% un bija par 2,6 procentpunktiem mazāka nekā 2019.gadā. Zemo inflācijas līmeni 2020.gadā noteica Covid-19 pandēmija, kas izraisīja naftas cenu kritumu pasaules tirgū un krasi samazināja pieprasījumu ar tūrisma nozari saistītajiem pakalpojumiem. Būtiskāko ietekmi uz patēriņa cenām atstāja energoresursu cenu kritums, tajā skaitā degvielas cenām samazinoties par 10,6%, gāzes cenām – par 15,5% un siltumenerģijas cenām – par 3,6%. Kopumā preču cenas 2020.gadā pazeminājās par 0,5%, bet pakalpojumu cenas pieauga par 1,9%.

Covid-19 krīzes ietekmē daudzām nozarēm apturot un sašaurinot darbību, bezdarba līmenis pēc darbaspēka apsekojuma 2020.gadā pieauga līdz 8,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem un bija par 1,8 procentpunktiem lielāks nekā 2019.gadā. Šāds bezdarba pieaugums ir vērtējams kā mērens gan salīdzinājumā ar vēsturiski augstākajiem bezdarba rādītājiem 2008-2010.gada ekonomikas krīzes laikā, gan kaimiņvalstu bezdarba līmeņiem. Vienlaikus būtisks darba vietu skaita kritums 2020.gadā bija Covid-19 krīzes tieši skartajās nozarēs, tajā skaitā izmitināšanā un ēdināšanā, transportā un profesionālo pakalpojumu nozarēs.

Reģistrētais bezdarba līmenis 2020.gada laikā palielinājās par 1,8 procentpunktiem un decembra beigās bija 8,0%. Augstākais reģistrētais bezdarba līmenis bija fiksēts jūnijā, kad tas sasniedza 8,6%, bet pēc tam līdz oktobra beigām bezdarbs atkal saruka līdz 7,4%. Kopumā 2020.gada laikā reģistrēto bezdarbnieku skaits palielinājās par 20,4%, decembra beigās sasniedzot 72,6 tūkstošus.

Tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits 2020. gadā samazinājās par 1,9% līdz 893 tūkstošiem.

Vidēja termiņa makroekonomiskā scenārija galvenie pieņēmumi:

- makroekonomiskās attīstības scenārijs veidots, balstoties uz starptautisko institūciju prognozēm par ekonomikas attīstību pasaulē un galvenajās Latvijai ārējās tirdzniecības partnervalstīs, kas 2021.gadā paredz nedaudz lēnāku ekonomikas izaugsmi nekā tika prognozēts pagājušā gada rudenī. Prognozēs arī pieņemts, ka vidējā naftas cena 2021. gadā būs 53 USD/bbl, kas ir par 22% vairāk nekā vidēji 2020. gadā;
- scenārijā pieņemts, ka Latvijas ekonomikas attīstību vēl līdz pat 2021.gada vidum turpinās negatīvi ietekmēt Covid-19 izplatība, bet pēc tam, atceļot lielāko daļu ierobežojumu, ekonomikas izaugsme strauji sāks atjaunoties. Prognoze balstās uz Latvijas Covid-19 vakcinācijas plānu, kas paredz, ka līdz šā gada vasaras

beigām būs vakcinēti 70% Latvijas iedzīvotāju, līdz ar to atkārtots slimības uzliesmojums 2021.gada rudenī nav sagaidāms;

- scenārijs paredz, ka ekonomikas izaugsme 2021.gadā veidos 3,0% un 2022.gadā 4,5, bet divos nākamajos gados būs tuvu ekonomikas potenciālās izaugsmes tempam attiecīgi 3,2% un 2,8% apmērā;
- ekonomikas izaugsmi 2021.gadā nodrošinās gan privātā patēriņa pieauguma atjaunošanās 4% apmērā, gan investīciju pieaugums un eksporta kāpums attiecīgi par 4,1% un 4,3%, kamēr sabiedriskā patēriņa pieaugums saglabāsies pagājušā gada līmenī un veidos 2,4%. Tālāku ekonomiskās izaugsmes paātrināšanos 2022.gadā nodrošinās gan privātā patēriņa pilnīga atjaunošanās, gan straujš investīciju kāpums, tajā skaitā būtiski palielinoties ES fondu investīcijām;
- gada vidējā inflācija 2021.gadam prognozēta 1,4% līmenī, tai palielinoties no 0,2% pagājušajā gadā. Arī 2022.gadā inflācija turpinās paaugstināties, sasniedzot 2,0% un šādā līmenī stabilizējoties visā laika periodā līdz 2024.gadam. Straujāku patēriņa cenu pieaugumu šogad noteiks pasaules ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās, tostarp veicinot naftas un pārtikas cenu pieaugumu pasaules tirgos, kamēr iekšējie faktori – darba samaksas pieaugums un patēriņa atjaunošanās - turpinās noteikt pakalpojumu cenu kāpumu Latvijā.
- mēneša vidējās darba samaksas pieaugums 2021.gadā prognozēts 4,0% līmenī, 2022.gadā tam pieaugot līdz 5,0% un šādā produktivitātes pieauguma līmenī turoties visā laika posmā līdz 2024.gadam;
- bezdarba līmenis, pēc visai mērenā pieauguma 2020.gadā, 2021.gadā varētu vēl nedaudz paaugstināties līdz 8,3%, ekonomikas krīzei darba tirgū atspoguļojoties ar nelielu nobīdi. Savukārt 2022.gadā, tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaitam atsākot palielināties, bezdarba līmenis atkal samazināsies līdz 7,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.
- makroekonomisko rādītāju prognozes ir izstrādātas augstas nenoteiktības apstākļos, balstoties uz konservatīviem pieņēmumiem un izvērtējot ārējās un iekšējās vides riskus. Prognožu negatīvie riski saistīti galvenokārt ar Covid-19 izplatību un vakcinācijas gaitu, tajā skaitā iespējamiem vakcīnu piegāžu traucējumiem, nesakārtotu loģistiku un iedzīvotāju neaktivitāti vakcinēties, kā arī jaunām vīrusa mutācijām. Tāpat pastāv cenu kāpuma riski saistībā ar strauju aktivitātes pieaugumu būvniecības nozarē, kā arī riski saistībā ar uzņēmumu vājāku atgūšanos pēc Covid-19 ierobežojumu atcelšanas, tajā skaitā iespējamu maksātspēju un ēnu ekonomikas pieaugumu.

Izstrādājot makroekonomisko rādītāju prognozes, FM ir konsultējusies ar Starptautiskā Valūtas fonda, Eiropas Komisijas, Latvijas Bankas un Ekonomikas ministrijas ekspertiem. Makroekonomisko rādītāju prognozes 2021.gada 11.februārī apstiprināja Fiskālās disciplīnas padome.

1.1. tabula
Makroekonomiskais scenārijs vidējam termiņam

	2019	2020	2021p	2022p	2023p	2024p
IKP, pieaugums faktiskajās cenās, %	4,4	-3,6	4,4	6,4	5,2	5,0
IKP, pieaugums salīdzināmās cenās, %	2,0	-3,6	3,0	4,5	3,2	2,8
IKP deflators (gads pret gadu), %	2,3	0,1	1,4	1,8	2,0	2,1
Patēriņa cenu indekss (gads pret gadu), %	2,8	0,2	1,4	2,0	2,0	2,0
Nodarbinātības izmaiņas, %	0,1	-1,9	-0,4	1,0	0,3	0,0
Bezdarba līmenis, % (15-74 gadu vecuma grupā)	6,3	8,1	8,3	7,1	6,3	5,9

Datu avots: CSP, Finanšu ministrijas 2021. gada februāra prognozes

2. ES PADOMES REKOMENDĀCIJU IZPILDE

2.1. COVID-19 PANDĒMIJAS PĀRVARĒŠANA, FISKĀLĀ POLITIKA, VESELĪBAS APRŪPE

IEVĒROJOT STABILITĀTES UN IZAUGSMES PAKTA VISPĀRĒJO IZŅĒMUMA KLAUZULU, VEIKT VISUS VAJADZĪGOS PASĀKUMUS, LAI EFEKTĪVI VĒRSTOS PRET COVID-19 PANDĒMIJU, STIPRINĀTU EKONOMIKU UN ATBALSTĪTU TĀS TURPMĀKO ATVESEĻOŠANU. KAD TO PIEĻAUS EKONOMISKIE APSTĀKLĪ, ĪSTENOT FISKĀLO POLITIKU AR MĒRĶI PANĀKT PIESARDZĪGU VIDĒJA TERMIŅA FISKĀLO STĀVOKLI UN NODROŠINĀT PARĀDA ILGTSPĒJU, VIENLAIKUS VEICINOT INVESTĪCIJAS. STIPRINĀT VESELĪBAS SISTĒMAS NOTURĪBU UN PIEEJAMĪBU, TOSTARP NODROŠINOT TO AR PAPILDU CIVĒKKRESURSIEM UN FINANŠU RESURSIEM.

2020. gada maija beigās MK apstiprināja Latvijas ekonomikas atjaunošanas plānu *"Stratēģija Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai"*². Tajā ir definēta skaidra stratēģija, kā pārvarēt Covid-19 pandēmijas izraisīto krīzi, un iezīmēti politikas virzieni, kā nostiprināt savu ekonomiku pēc krīzes periodā. Krīzes pārvarēšanai stratēģija piedāvā spert trīs secīgus soļus - 2020. gadā stabilizēt tautsaimniecību, 2021. -2022. gadā pārorientēt ekonomiku, bet no 2023. gada sāktos izaugsmes fāze.

Stabilizēšanas fāzē tiek veikts pasākumu kopums, kas vērsts, pirmkārt, uz finanšu situācijas stabilizāciju iedzīvotājiem un uzņēmējiem Covid-19 krīzes apstākļos un vīrusa izplatības ierobežošanu Latvijā. Pārorientēšanās fāzē paredzēts radīt jaunas iespējas uzņēmējiem, iedzīvotājiem, uzsvaru liekot uz inovāciju, digitālo transformāciju, mūžizglītību, orientējoties uz ekonomikas strukturālām pārmaiņām, mērķtiecīgi pielāgojot valsts atbalsta mehānismus. Savukārt izaugsmes fāzē paredzēts izstrādāt vidēja termiņa atbalsta pasākumu kopumu tautsaimniecības transformācijai, kas būtu balstīts preču un pakalpojumu eksporta dinamiskā attīstībā, nodrošinot tautsaimniecības izaugsmi caur produktivitātes pieaugumu, automatizāciju, digitālo transformāciju, atbalstu uzņēmumu izaugsmei un strauji augošām nozarēm un ekosistēmām. Stratēģija regulāri tiek papildināta ar konkrētiem rīcības plāniem katrā no pieciem rīcības virzieniem, tādiem kā "Cilvēkkapitāls", "Inovācija", "Biznesa vide eksportspējai", "Finanšu pieejamība" un "Infrastruktūra".

"Stratēģija Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai" tālāk reflektējas valdības apstiprinātajās *Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam*³, kuru mērķis ir eksporta pieaugums un izdevumu apjoma pētniecības un attīstības darbībām palielināšana. Pamatnostādnes ietver *Viedās specializācijas stratēģijas (RIS3) pārvaldības un īstenošanas modeli*, kurā uzsvars tiks likts uz RIS3 vērtību ķēžu ekosistēmu ar augstu pievienoto vērtību identificēšanu un stratēģisku attīstības vadību, integrēti iesaistot publiskā, privātā un akadēmiskā sektora pārstāvjus.

Lai mazinātu Covid-19 ietekmi uz tautsaimniecību un sabiedrības labklājību 2020. gadā piešķirtais atbalsts uzņēmumiem un iedzīvotājiem veidoja 1,3mljrd. euro jeb 4,5% no IKP. Pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz, ka atbalsts 2021. gadā būs 2,9 mljrd. euro jeb 9,6% no IKP un 2022. gadā 0,1 mljrd. euro jeb 0,3% no IKP, tādejādi kopā veidojot 4,4 mljrd. euro. Valdības apstiprināto pasākumu ietekmē vispārējās valdības budžeta deficīts 2020. gadā palielinājās par 1,1 mljrd. euro jeb 3,7% no IKP, bet 2021. gadā ietekme uz deficītu tiek plānota 1,9 mljrd. euro jeb 6,2% no IKP. Valsts budžeta deficīta finansēšanai, valsts aizdevumu nodrošināšanai un valsts parāda saistību izpildei, t.sk. operatīvi nodrošinot finansējumu Covid-19 ietekmes mazināšanai, 2020. gadā iekšējā finanšu tirgū veikts pēdējos gados lielākais aizņemšanās apjoms - 680 milj. euro, savukārt starptautiskajos finanšu tirgos 2020. gadā piesaistīti resursi 1,55 mljrd. euro apmērā. Latvijas valsts ārējais parāds līdz Covid-19 pandēmijai bija viens no zemākajiem ES. Minētais krīzes seku likvidēšanai un ekonomikas stimulēšanai ir ļāvis Latvijai ar izdevīgām procentu likmēm aizņemties ārējos un iekšējā tirgū. Paredzams, ka arī 2021.gadā Latvijas valsts parāds saglabāsies kā viens no zemākajiem ES, kas ļaus nepieciešamo finansējumu Covid-19 seku mazināšanai nodrošināt arī turpmāk, aizņemoties iekšējā un starptautiskajos finanšu tirgos, kā arī izmantojot finansiāli izdevīgas aizņemšanās iespējas no starptautiskajām finanšu institūcijām.

Vairāku gadu garumā viena no valdības galvenajām prioritātēm **nodokļu jomā** ir darbaspēka nodokļu sloga mazināšana, kas ir nostiprināta valdības deklarācijā, tāpēc ik gadu tiek veikti pasākumi, lai pakāpeniski īstenotu šo prioritāti. Arī Covid-19 krīzes laikā uzmanība joprojām tiek vērsta uz darbaspēka nodokļu sloga samazināšanu, caur nodokļu politikas pasākumiem sniedzot atbalstu iedzīvotājiem. Lai pārnestu darbaspēka nodokļu slogu uz citiem nodokļiem, 2020.gadā tika paaugstinātas nodokļa likmes dažādām akcīzes nodokļa, azartspēļu nodokļa un dabas resursu nodokļa kategorijām. Savukārt, 2021.gadā tika paaugstinātas akcīzes nodokļa likmes tabakas izstrādājumiem, dabas resursu nodokļa likmes, uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa likmes, kā arī tika

² <https://www.mk.gov.lv/lv/jaunums/mk-apstiprina-strategiju-latvijai-covid-19-krizes-radito-seku-mazinasanai>

³ Apstiprinātas MK 11.02.2021.

pārskatītas transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa likmes, kas daļēji kompensēja darbaspēka nodokļu plaisas mazināšanu.

Turpinot darbaspēka nodokļu plaisas samazināšanu un konkurētspējas veicināšanu ar pārējām Baltijas valstīm, ar 2021.gada 1.janvāri VSAOI likme tika samazināta par 1 procentpunktu, t.i., no 35,09% uz 34,09% (darba devējam no 24,09% uz 23,59%, darba ņēmējam no 11% uz 10,5%), kā arī no 1200 EUR uz 1800 EUR mēnesī tika palielināts ienākumu līmenis, līdz kuram tiek piemērots ar IIN neapliekamais minimums. Ar 2021.gada 1.janvāri pensionāru neapliekamais minimums ir paaugstināts par 30 EUR mēnesī (no 300 uz 330 EUR), kā arī valstī noteiktā minimālā alga paaugstināta par 70 EUR mēnesī (no 430 uz 500 EUR).

Viena no galvenajām problēmām, kas identificēta Covid-19 krīzes laikā, ir nepietiekama sociālā aizsardzība lielai sabiedrības daļai, kas neļāva saņemt pietiekamu atbalstu dīkstāves laikā. No 2021.gada 1.jūlija tiks ieviests minimālais VSAOI objekts tiem darba ņēmējiem, kuru mēneša ienākumi nesasniedz valstī noteikto minimālo algu. Minimālais VSAOI objekts tiks noteikts minimālās algas apmērā (500 EUR mēnesī). Tāpat tiks reorganizēts mikrouzņēmumu nodokļa režīms.

Lai mazinātu Covid-19 krīzes radītās sekas, nodokļu jomā ir ieviesti virkne atbalsta pasākumi (skatīt 1.ielikumu).

1.ielikums

Pasākumi nodokļu jomā

Lai mazinātu Covid-19 krīzes radītās sekas, nodokļu jomā ir ieviesti sekojoši atbalsta pasākumi:

- pašvaldībām ir dotas tiesības noteikt citus nekustamā īpašuma nodokļa samaksas termiņus, kas atšķiras no likumā "Par nekustamā īpašuma nodokli" noteiktajiem, tos pārceļot uz vēlāku laiku attiecīgā taksācijas gada ietvaros, kā arī par nodokļa maksājuma kavējumu līdz 2021.gada 31.decembrim netiek piemērota nokavējuma nauda; saimnieciskās darbības veicējiem, iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātājiem, ir tiesības neveikt iedzīvotāju ienākuma nodokļa avansa maksājumus, apturēta atsevišķu iedzīvotāju ienākuma nodokļa pretizvairīšanās normu darbība, jo minēto normu piemērošanai nav ekonomiska pamata pandēmijas izraisītās ekonomiskās krīzes apstākļos (2020./2021.gads);
- ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliek dīkstāves pabalstus;
- 2021.gadā līdz 1.jūlijam pagarināts iedzīvotāju ienākuma nodokļa gada ienākumu deklarācijas iesniegšanas termiņš;
- no dienas, kad izsludināta ārkārtējā situācija saistībā ar Covid-19 izplatību, līdz dienai, kurā spēku zaudē Covid-19 infekcijas izplatības seku pārvarēšanas likums palielināta iespēja, nepiemērojot uzņēmumu ienākuma nodokli, veikt ziedojumus, kuru mērķis ir mazināt Covid-19 izplatības sekas un radīts regulējums, lai preču un pakalpojumu dāvinājumi ārkārtējās situācijas negatīvi ietekmētām sociālajām grupām (nepersonificējot saņēmēju iedzīvotāju ienākuma nodokļa piemērošanas mērķiem), kā arī personām, kuru pamatdarbība ir medicīnas pakalpojumu sniegšana, izglītības nodrošināšana, labdarība, palīdzība sociāli maznodrošinātajiem, personām ar invaliditāti vai bērniem, netiktu uzskatīti par uzņēmumu ienākuma nodokļa maksātāja ar saimniecisko darbību nesaistītiem izdevumiem;
- no 2020.gada 1.aprīļa līdz 31.decembrim tika ieviesta PVN pārmaksas izvērtēšana un atmaksa 30 dienu laikā. Ar 2021.gadu šis pasākums ir iekļauts *Pievienotās vērtības nodokļa likuma* regulējumā kā pastāvīgs regulējums;
- no 2020.gada 25.decembra līdz 2022.gada 31.decembrim iekšzemē ir piemērojama PVN 0 procentu likme Covid-19 vakcinu un Covid-19 *in vitro* diagnostikas medicīnisko ierīču piegādei, kā arī pakalpojumiem, kas cieši saistīti ar šādām vakcīnām un ierīcēm, lai tādējādi nodrošinātu piekļuvi Covid-19 vakcīnu un Covid-19 *in vitro* diagnostikas medicīnisko ierīču piegādēm par samērīgākām izmaksām;
- dotas tiesības uzņēmumiem, kas gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu (ja tāds ir jāsaparavo) sagatavo saskaņā ar *Gada pārskatu un konsolidēto gadu pārskata likumu*, pārskatu par 2019. un 2020.gadu iesniegt 3 mēnešus vēlāk par parasto termiņu. Tāpat arī nevalstiskajām organizācijām ir atļauts gada pārskatu vai tā daļu par 2019. un 2020.gadu iesniegt VID 3 mēnešus vēlāk.

Lai veicinātu **investīcijas tautsaimniecībā un uzņēmējdarbību** (skatīt arī tekstu pie 3.rekomendācijas), ir izstrādātas un uzlabotas 17 atbalsta programmas Covid-19 ietekmēto uzņēmumu atbalstam. Atbalsta programmu portfelis kopā ietver atbalstu uzņēmumu darbības saglabāšanai un nodarbināto noturēšanai, attīstībai, apmācībām, inovācijām un eksporta veicināšanai.

Par laika periodu no 2020. gada 12. marta līdz 30. jūnijam VID ir izmaksājis 134 428 dīkstāves pabalstus kopumā 53,8 milj. EUR apmērā. Šos pabalstus vienu vai vairākas reizes saņēmusi kopumā 55 201 fiziskā persona, tostarp 52 832 darba ņēmēji 51,5 milj. EUR apmērā un 2 395 pašnodarbinātās personas 2,4 milj. EUR apmērā. Savukārt, laika periodā no 2020. gada 1.decembra līdz 2021. gada 21. martam VID 224 068 dīkstāves un subsīdijas atbalstos ir izmaksājis 88,3 milj. EUR (13 267 uzņēmumu 69 906 darba ņēmējiem, 9 611 pašnodarbinātām personām, 1 424 patentmaksas maksātājiem un 7 755 skaistumkopšanas nozarē nodarbinātajiem). Papildus no 2020. gada 18. decembra līdz 2021. gada 21. martam 5 375 Covid-19 krīzes skartajiem uzņēmumiem piešķirti 9 386 granti apgrozāmo līdzekļu plūsmas krituma kompensēšanai 98,6 milj. EUR apmērā.

Covid-19 izplatības 1.vilņa pārvarēšanai tūrisma operatoriem daļējai darba samaksas kompensēšanai izmaksāti 14,6 milj. EUR, tūrisma operatoriem repatriācijas izmaksu segšanai izmaksāti 402 tūkst. EUR. Savukārt Covid-19 izplatības 2.vilnī viesnīcām operacionālo izmaksu segšanai izmaksāti 2,17 milj. EUR, viesnīcām par fizisko personu, kam nepieciešama izolācija, izmitināšanu izmaksāti 13 675 EUR (pieejami 2,173 milj. EUR), starptautiskās konkurētspējas un eksporta veicināšanai izmaksāti 37,3 milj. EUR (pieejami 69,3 milj. EUR un turpinās pieteikumu pieņemšana).

Altum īsteno vairākus būtiskus finanšu instrumentus, kas izstrādāti saistībā ar Covid-19 ietekmi uz uzņēmumu saimniecisko darbību un tautsaimniecību. Lai nodrošinātu uzņēmumu likviditāti ir pieejami apgrozāmo līdzekļu aizdevumi MVU un lielajiem komersantiem apmērā līdz 1 milj. EUR ar termiņu līdz 3 gadiem ar samazinātām nodrošinājuma prasībām un samazinātu procentu likmi. Minētajam atbalstam ir novirzīts publiskais finansējums 60 milj. EUR apmērā un *Altum* piesaistītais Valsts kases aizdevums 90 milj. EUR. Tāpat uzņēmumiem, kuriem

Covid-19 izplatības dēļ radušās objektīvas grūtības veikt aizdevumu apmaksas maksājumus kredītiestādēs ir pieejamas kredītu garantijas un portfeljgarantijas, kas ļauj kredītiestādei atlikt pamatsummas maksājumu. Atbalstam novirzīts publiskais finansējums 50 milj. EUR apmērā, izsniegto garantiju kopsumma veido 33,5 milj. EUR un garantēto kredītu kopapjoms - 93 milj. EUR. Papildus minētajam ir pieejams arī kapitāla fonds, aizdevumi un to procentu likmju subsīdijas, garantijas lielajiem komersantiem - šo instrumentu izstrāde pabeigta 2020.gada otrajā pusē, ir uzsākta līgumu slēgšanas procedūra un faktiski atbalsts būs pieejams 2021.gadā ar kopējo atbalsta summu 120 milj. EUR apmērā (valsts budžeta daļa).

Valdība pasākumiem Covid-19 izraisītās krīzes pārvarēšanai un ekonomikas atlabšanai investīcijām kultūrā, lai veicinātu jaunradi un ekonomisko aktivitāti, kultūras nozares ilgtspēju un izaugsmi, 2020. un 2021.gadā piešķir 32 milj. EUR (kultūras nozares finanšu situācijas stabilizēšanai - 10,6 milj. EUR, modernizācijai kultūras nozarē (valsts pasūtījumiem jaunu kultūras vērtību radīšanā) - 10,4 milj. EUR, kultūras un pasākumu nozares iestādēm, uzņēmējiem, radošajām personām un nevalstiskajām organizācijām - 9,7 milj. EUR), un 2021.gadā piešķir papildus 11 milj. EUR valsts pasūtījumam kultūras vērtību radīšanai un pieejamībai, kā arī kultūras un pasākumu nozares uzņēmēju, nevalstisko organizāciju un radošo personu atbalstam. Tāpat paredzēts aizdevumu un grantu veidā sniegt atbalstu Covid-19 ietekmētajām mākslas, izklaides un atpūtas nozarēm, un ar nozarēm saistītai ekosistēmai to ekonomiskās aktivitātes atjaunošanai. Atbalsta programmas finansējums sastāda 6 milj. EUR un plānots atbalstīt aptuveni 60 komersantus.

Vietējo un ārvalstu investoru efektīvākai piesaistei valdība apstiprināja "Zaļā koridora" kārtību prioritāro investīciju projektu apkalpošanai, kas nodrošinās nepieciešamo saskaņošanas procedūru ātrāku norisi augstas pievienotās vērtības investīciju projektiem.

Covid-19 izplatības 1.vilņa pārvarēšanai kā neatmaksājams pabalsts (granti) eksportam (uzņēmumiem) izmaksāti 30,39 milj. EUR. Vienlaikus, lai sniegtu atbalstu eksportējošiem uzņēmumiem, kuri Covid-19 negatīvās ietekmes dēļ saskaras ar pieaugošiem riskiem tirdzniecības darījumos, ir pieejamas eksporta kredītu garantijas. Līdz 2021.gada 30.jūnijam eksporta kredītu garantijas pieejamas arī uz ES dalībvalstīm visu lielumu uzņēmumiem un bez atliktā maksājuma termiņa ierobežojumiem. Izsniegto garantiju kopējais apjoms veido 9,4 milj. EUR, savukārt deklarētais jeb jau notikušo darījumu apjoms sastāda 30,4 milj. EUR.

Investīcijas efektīvos, augstas gatavības projektos autoceļu un dzelzceļa infrastruktūrā, platjoslu infrastruktūrā, kā arī videi draudzīgā sabiedriskajā transportā ļaus ne tikai samazināt transporta nozares ietekmi uz vidi, palielināt tās drošību un efektivitāti, bet arī pozitīvi ietekmēs nodarbinātību un ekonomisko aktivitāti saistītajās nozarēs, tādejādi sniedzot ieguldījumu COVID-19 pandēmijas izraisītās ekonomiskās krīzes seku pārvarēšanai (skatīt 2.ielikumu).

2.ielikums

Atbalsta pasākumi Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai transporta un sakaru nozarē

COVID-19 pandēmijas radītā kaitējuma ekonomikai un sociālajai jomai novēršanai, atgūšanās stimulēšanai, kā arī darbavietu aizsargāšanai un radīšanai, transporta un sakaru nozarē ir veikti vairāki pasākumi:

- VAS "Latvijas gaisa satiksme" piešķirti EUR 6 milj. ekonomiskās situācijas stabilizēšanai nozarē;
- Satiksmes ministrija (VSIA "Latvijas Valsts ceļi") 2020.gadā īstenojusi projektus autoceļu jomā EUR 72.5 milj. apjomā, 2021.gadā piešķirti EUR 55 milj. projektu īstenošanai autoceļu jomā saistībā ar administratīvi teritoriālo reformu.
- AS "Air Baltic Corporation" piešķirti EUR 250 milj. pamatkapitāla palielināšanai;
- 2020.gadā Satiksmes ministrijai (VSIA "Autotransporta direkcija") piešķirti EUR 16 tūkst. izdevumu kompensēšanai saistībā ar pasažieru pārvadājumu pakalpojuma nodrošināšanu personām, kas ierodas no ārvalstīm ar repatriācijas reisiem un kompensēti zaudējumi EUR 15,7 milj., kas radušies saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanas noteiktajiem pasākumiem sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējiem reģionālajos pasažieru pārvadājumos ar autobusiem un vilcieniem;
- AS "Latvijas dzelzceļš" piešķirti EUR 27 milj. valsts publiskās lietošanas dzelzceļa infrastruktūras pārvaldīšanai un EUR 32,4 milj. pamatkapitāla palielināšanai;
- LMT, TELE 2, BITE piešķirti EUR 31,4 tūkst., lai kompensētu mobilo sakaru operatoru izdevumus, kas radušies, nosūtot viesabonentiem, kuri ir reģistrējušies Latvijas mobilo sakaru operatora tīklā, SMS paziņojumu laikposmā no 2020.gada 28.septembra līdz 2020.gada 31.decembrim;

2020.gada 5.maijā MK tika atbalstītas izmaiņas darbības programmā "Izaugsme un nodarbinātība", paredzot finansējuma 499 milj. EUR novirzīšanu pasākumiem COVID-19 seku mazināšanai, tai skaitā alternatīviem projektiem transporta jomā ~175 milj. EUR apmērā, kas paredz:

- 84,5 milj. EUR novirzīšanu videi draudzīga sabiedriskā transporta infrastruktūras attīstībai;
- 2,55 milj. EUR novirzīšanu papildu "vidējās jūdzes" tīkla infrastruktūras izveidošanai to izglītības iestāžu tuvumā, kurām nav pieejams kvalitatīvs platjoslu internets efektīva attālinātā mācību procesa nodrošināšanai COVID-19 vīrusa pandēmijas laikā;
- 86,7 milj. EUR novirzīšanu multimodāla sabiedriskā transporta tīkla ar dzelzceļu kā sabiedriskā transporta "mugurkaulu" izveidei, veicot dzelzceļa pasažieru apkalpošanas un dzelzceļa infrastruktūras modernizāciju.

Citi pasākumi:

- ar MK 08.12.2020. rīkojumu SM (VSIA "Latvijas Valsts ceļi") tika atļauts jau 2020.gadā uzsākt iepirkumu procedūru valsts autoceļu atjaunošanas projektiem, kuru īstenošanas termiņš ir 2021.gads, paredzot finansējumu, kas nepārsniedz 100 milj. EUR, tai skaitā ne mazāk kā 27 milj. EUR to autoceļu attīstībai, kas nepieciešami administratīvi teritoriālās reformas īstenošanai;
- ārkārtējās situācijas laikā pasta darbiniekam ir tiesības pēc sūtījuma saņēmēja identificēšanas un sūtījuma izsniegšanas apstiprināt reģistrēta sūtījuma izsniegšanas faktu sūtījumu apstrādes sistēmās, nesaņemot sūtījuma saņēmēja parakstu;
- nodrošināta regulējuma izstrāde, kas paredz numuru "8303" un "8345" izmantošanu iedzīvotāju saziņai ar Slimību profilakses un kontroles centru un VK par COVID -19 aktuālajiem jautājumiem bez ikgadējās valsts nodevas (1402,50 EUR gadā) piemērošanas;
- nodrošināts, ka periodā 28.09.2020.-31.12.2020. mobilo sakaru operatori nosūta SMS ar VM sagatavoto informāciju visiem, kas atgriežas Latvijā un visiem, kas reģistrējas kā viesabonenti kādā no Latvijas mobilo sakaru operatoru tīkliem. Panākta vienošanās, ka operatori bez maksas sūta SMS

saviem galalietotājiem, bet maksu par SMS nosūtīšanu viesabonentiem sedz no valsts budžeta. 2020.gadā šim mērķim piešķirti 31,4 tūkst. EUR. Regulējums pagarināts periodam 01.01.2021.-31.03.2021.

Turpmāk plānotie pasākumi COVID-19 krīzes seku mazināšanai:

- lai nodrošinātu ekonomiskās krīzes pārvarēšanu un ekonomiskās situācijas stabilizēšanu aviācijas nozarē, Eiropas Komisija ar 2021.gada 8. marta lēmumu *State Aid SA.57756 (2021/N) – Latvia COVID-19: Recapitalisation of Riga International Airport* necēla iebildumus pret VAS "Starptautiskā lidosta "Rīga"" pamatkapitāla palielināšanu, ieguldot tajā finanšu līdzekļus 35.23 milj. EUR apmērā, kā arī atļaut sabiedrībai nemaksāt dividendes no peļņas par 2019. gadu 4.51 milj. EUR apmērā;
- investīcijas sabiedriskā transporta konkurētspējas attīstībai Rīgas metropoles areālā, paredzot integrētu un koordinētu pieeju pasažieru pārvadājumu plānošanai, pasūtīšanai un organizācijai. Investīcijas integrētā veidā nodrošinās prioritāro Rīgas metropoles areāla koridoru attīstību – sabiedriskā transporta plānotā maršruta tīkla un kustības grafiku realizāciju. Investīciju plāns paredz nepieciešamās investīcijas gan elektrificēta dzelzceļa, gan bezemisiju sabiedriskā transporta maršrutu infrastruktūrā un bezemisiju ritošā sastāva – bateriju elektriskos pilsētas / piepilsētas vilcienus un pilsētas elektrotransporta – elektroautobusu un tramvaju – iegādi. Lai izveidotu multimodālus savienojumus, tiks uzlabota dzelzceļa stacija, t.sk. bezemisiju sabiedriskā transporta piekļuves un savienošā infrastruktūra stacijās, tādējādi iespējot patiesi integrētu sabiedriskā transporta sistēmu Rīgā. Papildus, investīcijas tiks veiktas vairākos prioritārajos veloceļu koridoros, sasaistot Rīgas apkaimes un Pierīgas apdzīvotības centrus, t.sk. attīstot EUR Velo 10 un EUR Velo 13 maršrutu infrastruktūru;
- plānots atbalstīt "vidējās jūdzes" un "pēdējās jūdzes" elektronisko sakaru tīklu infrastruktūras attīstīšanu, kas spētu nodrošināt *Savienojamības paziņojuma mērķiem*⁴ atbilstošus interneta piekļuves pakalpojumus galalietotājiem teritorijās, kur elektronisko sakaru komersantiem nav pietiekošas ekonomiskās iniciatīvas izvērst ļoti augstas veiktspējas elektronisko sakaru tīklus, jo šajās teritorijās ieguldītās investīcijas nespēj atmaksāties tehnoloģiju dzīves cikla laikā. Plānots nodrošināt pieejamību platjoslas piekļuves pieslēgumiem ļoti augstas veiktspējas tīklam 7500-9600⁵ mājsaimniecībām, uzņēmumiem, tostarp sociālekonomiskajiem virzītājspēkiem.
- Taksometru pārvadājumu nozares atbalstam 2021.gada 20.martā stājās spēkā grozījumi "Covid infekcijas izplatības seku apkarošanas likumā", paredzot līdz 2021.gada 31.decembrim samazināt prasības taksometru pakalpojumos izmantojamo transportlīdzekļu vecuma limitam no 5 gadi uz 7 gadi un atceļot prasību priekšapmaksas (vaučeru) tirdzniecības nodrošināšanai pakalpojumu sniedzējiem starptautiskās lidostas "Rīga" teritorijā.
- Lai valsts aģentūrai "Civilās aviācijas aģentūra" kompensētu nesāņemto drošības maksu par gaisa kuģu lidojumu drošuma un civilās aviācijas drošības uzraudzību, Ministru kabinets 2021. gada 24. martā ar rīkojumu Nr.186 "Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem"" pieņēma lēmumu Finanšu ministrijai no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" piešķirt 1 919 160 EUR.

COVID-19 pandēmijas seku mazināšanai EK uzsāka visaptverošu un vērienīgu atveseļošanās plānu, kura ietvaros Latvijai, lai mazinātu pandēmijas radītās sekas tautsaimniecībā un atveseļotu ekonomiku pēc iespējas īsākā periodā pēc tās, piešķir papildu finansējumu no *REACT-EU ES fondu 2014. – 2020. gada* plānošanas perioda pasākumiem un *Atveseļošanās un noturības mehānisma*. VARAM aktivitātēs no abiem fondiem ir plānots piešķirt finansējumu nevienlīdzības mazināšanai, zaļai un digitālai transformācijai un pašvaldību degradēto teritoriju atjaunošanai uzņēmējdarbības veicināšanai (skatīt *Latvijas Atveseļošanās un noturības plānu*).

Pašvaldību atbalstam ārkārtējā situācijā saistībā ar Covid-19 izplatību tika pieņemti MK 2020.gada 14.jūlija noteikumi Nr.456 "Noteikumi par nosacījumiem un kārtību, kādā pašvaldībām izsniedz valsts aizdevumu ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai saistībā ar Covid-19 izplatību", kas noteica nosacījumus un kārtību, kādā pašvaldībām izsniedz valsts budžeta aizdevumu ārkārtējās situācijas ietekmes mazināšanai un novēršanai, piešķirot aizdevumu ieguldījumiem projektos, kuru īstenošana sākās 2020.gadā.

Jomas, kurās 2020.gadā pašvaldībām bija iespējams iesniegt projektus atbalsta saņemšana ir transporta infrastruktūras attīstība, ēku energoefektivitātes paaugstināšana, iedzīvotāju nekustamā īpašuma pievienošana pie centralizētajiem kanalizācijas un ūdensapgādes tīkliem, izglītības iestāžu nodrošināšana atbilstoši higiēnas prasībām, tādu pašvaldības pakalpojumu sniegšanas veidu attīstība, kas samazina klātienēs saskarsmes nepieciešamību, piemēram, bezkontakta risinājumi.

Valsts aizdevums 2020.gadā tika piešķirts kopumā 307 investīciju projektiem - 53 projektiem, kas vērsti uz pašvaldību ēku energoefektivitāti, 222 projektiem pašvaldību transporta infrastruktūras attīstībai, 15 projektiem jaunu pašvaldības pakalpojumu veidu attīstībai, 5 projektiem iedzīvotāju pieslēgumu ūdenssaimniecībai nodrošināšanai un 12 projektiem izglītības iestāžu uzlabošanai atbilstoši higiēnas prasībām.

No 2020. gada 1. jūnija līdz 1. decembrim MK apstiprināti investīciju projekti ar aizdevumu apjomu 99,5 milj. EUR. Savukārt kopā ar pašvaldību līdzfinansējumu investīciju projektu kopējais apmērs ir 134,6 milj. EUR. Atbilstoši MK rīkojumiem 2020. gadā aizdevumu veidā pašvaldībām piešķirti 56,5 milj. EUR, savukārt 2021. gadā - 43 milj. EUR.

Lai iespējami mazinātu Covid-19 negatīvo ietekmi uz ekonomiku, tiek turpināts īstenot valsts aizdevumu programmu pašvaldību investīciju projektiem pandēmijas seku mazināšanai uz tautsaimniecību arī 2021. gadā.

2021. gada 18. februārī stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr.104 "Noteikumi par kritērijiem un kārtību, kādā tiek izvērtēti un izsniegti valsts aizdevumi pašvaldībām Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai un novēršanai", kas aizstāj pagājušā gada MK noteikumus Nr. 456. Lai veicinātu ekonomikas atgūšanos no Covid-19

⁴ Eiropas Komisijas 2016.gada 14.septembra paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un Sociālo Lietu Komitejai un Reģionu Komitejai "Konkurētspējīga digitālā vienotā tirgus savienojamība. Virzība uz Eiropas Gigabitu sabiedrību", pieejams šeit: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0587>.

⁵ Rādītājs (1) atkarīgs no izvēlēta scenārija. (2) atkarīgs no pieejamā finansējuma, kas tiks apstiprināts atbilstoši Darbības programmai Latvijai 2021. – 2027. gadam, kā arī Atveseļošanās un noturības mehānisma plānā. (3) Aprēķinā nav ietverts Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (The Connecting Europe Facility) investīciju rezultāti, ko tieši administrē Eiropas Komisija.

pandēmijas izraisītās krīzes, tika paplašinātas pašvaldību iespējas aizņemt līdzekļus investīciju projektiem. Aizdevumu programma 2021. gadā papildināta ar iespēju investīciju projektus pieteikt arī: pašvaldības ēku pielāgošanai pašvaldības pakalpojumu sniegšanai; īres dzīvokļu izveidošanai ārpus Rīgas plānošanas reģiona, veicot pašvaldības īpašumā esošo ēku un telpu pārbūvi vai atjaunošanu šim mērķim; pašvaldības meliorācijas sistēmas infrastruktūras atjaunošanai, pārbūvei vai ierīkošanai; būvprojektu izstrādei nozīmīgiem un lieliem investīciju projektiem, kā arī pašvaldību uzsākto investīciju projektu pabeigšanai. Tāpat, lai mazinātu plašo Covid-19 izplatību, programmā iekļauts VARAM ierosinājums pašvaldībām saņemt valsts aizdevumu sociālo aprūpes centru pārbūvei vai pielāgošanai atbilstoši higiēnas un drošības prasībām.

Valsts aizdevuma saņemšanai piesakoties, pašvaldībām jāņem vērā, ka investīciju projekta aizdevuma apmērs nevar būt lielāks par 70% no kopējām izmaksām, un pašvaldībām jānodrošina līdzfinansējums, kas nav mazāks par 15%. Svarīgs kritērijs aizdevuma saņemšanai ir projekta augsta gatavība, jo aizdevumu saņēmušie projekti būs jāpabeidz līdz 2022. gada beigām. Projektu iesniegšana paredzēta līdz katra mēneša pirmajam datumam, bet ne vēlāk kā līdz 2021. gada 1.novembrim.

Covid-19 seku mazināšanas pasākumi **iedzīvotājiem** ir vērsti uz dažādām mērķa grupām iedzīvotājiem, kuri piedzīvoja ienākumu samazinājumu un izmaiņas nodarbinātības situācijā, iedzīvotājiem, kuri pakļauti augstākam nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam, iedzīvotājiem darba nespējas periodā, iedzīvotājiem, kuriem sociālo pakalpojumu saņemšanu ietekmēja ārkārtas situācijas laikā noteiktie ierobežojumi. Ņemot vērā pandēmijas izplatību, rudenī tika atsākta vairāku pavasara ārkārtas situācijas laikā ieviesto atbalsta pasākumu īstenošana, līdztekus pilnveidojot to saņemšanas nosacījumus, kā arī tiek ieviesti vairāki jauni atbalsta pasākumi.

3.ielikums

Atbalsts iedzīvotājiem Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai

Atbalsta pasākumi darba nespējas periodā un aprūpes pienākumu veikšanā:

- valsts apmaksāta darba nespējas lapa, kas izsniegta sakarā ar COVID-19 izraisītu slimību vai personas atrašanos karantinā, uzņēmuma vietā. Minētā kārtība būs spēkā līdz 2021.gada 30.jūnijam;
- slimības palīdzības pabalsts sociāli apdrošinātai personai 60% apmērā no apdrošināšanas iemaksu algas, ja 1) persona nevar strādāt attālināti un aprūpējamais bērns līdz noteiktam vecumam ar Covid-19 infekciju saistīto apstākļu dēļ nedrīkst apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi vai mācības vispārējās izglītības programmā notiek attālināti; 2) ir atbalsta persona personai ar invaliditāti no 18 gadu vecuma, kura ar Covid-19 infekciju saistīto apstākļu dēļ nedrīkst izmantot pašvaldības piešķirto dienas aprūpes centru. Atbalsta piešķiršanas periods: 30.11.2020. – 30.06.2021.

Atbalsts ģimenēm ar bērniem:

- tiem vecāku pabalsta saņēmējiem, kuriem Covid-19 valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā beidzas vecāku pabalsta izmaksas periods, taču ārkārtējās situācijas radīto apstākļu dēļ nav iespējams atgriezties darbā, tiek pagarināta vecāku pabalsta izmaksa pēc bērna gada vai pusotra gada vecuma līdz nodarbinātības atsākšanai, bet ne ilgāk kā līdz Covid-19 izsludinātās ārkārtējās situācijas beigām. Vecāku pabalsta turpinājums tiek izmaksāts iepriekš piešķirtā vecāku pabalsta apmērā, bet ne vairāk kā 700 EUR mēnesī;
- par laika periodu no 2020.gada 12.marta līdz 2020.gada 9.jūnijam personai, kura kopj bērnu vecumā no pusotra gada līdz diviem gadiem, bērna kopšanas pabalsta apmērs ir 171 EUR (līdz tam – 42,69 EUR) mēnesī;
- darbiniekam un pašnodarbinātai personai, kura saņem atbalstu par dīkstāvi, piešķir piemaksu 50 EUR apmērā par katru apgādībā esošu bērnu vecumā līdz 24 gadiem. Piemaksu piešķirs, ja dīkstāves atbalsts saņemts laikā līdz 2021. gada 30.jūnijam;
- 2020.gada pavasarī 150 EUR vienreizēja piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti;
- vienreizēja pabalsta piešķiršana 500 EUR apmērā par katru bērnu personai, kura ir tiesības uz bērna kopšanas pabalstu par bērnu līdz viena gada vecumam, ģimenes valsts pabalstu vai piemaksu pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu ar invaliditāti vai kurai sakarā ar bērna dzimšanu ir tiesības saņemt maternitātes pabalstu un bērns dzimis līdz ārkārtējās situācijas beigām. Vienreizējo atbalstu par katru bērnu saņems arī tie, kuriem tiesības saņemt bērna kopšanas pabalstu līdz viena gada vecumam vai ģimenes valsts pabalstu radušās ārkārtējās situācijas laikā.

Atbalsts senioriem, personām ar invaliditāti un apgādnieku zaudējušām personām

- Vienreizēja pabalsta piešķiršana 200 EUR apmērā Latvijā dzīvojošai personai, kura laikposmā no 2021. gada 1. marta līdz sakarā ar Covid-19 infekcijas izplatību izsludinātās ārkārtējās situācijas beigām ir Latvijas vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmēja, speciālās valsts pensijas saņēmēja, izdienas pensijas saņēmēja, kura ir sasniegusi vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, taču vecuma pensija nav piešķirta, atlīdzības par darbspēju zaudējumu vai atlīdzības par apgādnieka zaudējumu saņēmēja, vai arī valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēja, tai skaitā, ja pabalsta izmaksa uz laiku ir pārtraukta. Vienreizējo pabalstu saņems arī tie, kuriem tiesības saņemt pensiju, atlīdzību vai pabalstu būs radušās ārkārtējās situācijas laikā.
- Papildu 200 EUR vienreizējs pabalsts tiks izmaksāts bērna ar invaliditāti kopšanas pabalsta vai pabalsta personām ar invaliditāti, kurām nepieciešama kopšana, saņēmējiem.

Pabalsts pamatvajadzību nodrošināšanai: ģimenei (personai), kura ārkārtējās situācijas dēļ nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības, pašvaldība piešķir pabalstu krīzes situācijā. Valsts nodrošinās mērķdotāciju pašvaldībām izdevumu segšanai 50 procentu apmērā no personai piešķirtā pabalsta krīzes situācijā, nepārsniedzot noteiktu pabalsta apmēru mēnesī. Izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā un vienu kalendāro mēnesi pēc tās beigām pašvaldība ģimenēm vai personām, kurām tiek izmaksāts pabalsts krīzes situācijā, t.sk. audžuģimenēm un aizbildņiem, nodrošina papildus 50 EUR par katru aprūpē esošu bērnu līdz 18 gadu vecumam. Pabalsta apmaksu paredzēta no valsts budžeta.

Ar sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības saņemšanu saistīto dokumentu termiņa (status/ kvalifikācijas periods) pagarināšana, lai neradītu pārrāvumu personas sociālajā nodrošinājumā, **pakalpojumu nodrošināšana un sociālo pakalpojumu sniedzēju darba organizācijas pielāgošana** attiecīgā brīža epidemioloģiskajai situācijai, lai iedzīvotājiem arī Covid-19 apstākļos tiek saglabāta iespēja saņemt nepieciešamos sociālos pakalpojumus veidā, kas ir maksimāli drošs saņēmējiem un pakalpojuma sniedzēja personālam.

Atbalsts bezdarba un dīkstāves periodā:

- līdz 2021.gada 30.jūnijam bezdarbniekus varēs iesaistīt algotajos pagaidu sabiedriskajos darbos neatkarīgi no reģistrētā vai faktiskā bezdarba ilguma. Ikmēneša atlīdzības apmērs ir 200 EUR, t.sk. tiek veiktas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas pensiju apdrošināšanai;
- līdz 2021.gada 31.decembrim ir pagarināts termiņš līdz 120 dienām jeb 4 mēnešiem, kādā bezdarbnieki var kļūt par nodarbināto par pašnodarbināto, nezaudējot bezdarbnieka statusu, tādējādi gūstot ienākumus īslaicīgi strādājot, piemēram, sezonas darbu laikā;
- līdz 2021. gada 30. jūnijam pagarināts bezdarbnieka palīdzības pabalsta izmaksas periods. Pabalsts 180 EUR apmērā paredzēts cilvēkiem, kuriem piešķirtā bezdarbnieka pabalsta izmaksas periods beidzās 2020.gada 12.martā vai vēlāk un kuri sakarā ar Covid-19 izplatību izsludinātās ārkārtējās situācijas apstākļiem turpina būt bezdarbnieka statusā. Bezdarbnieka palīdzības pabalstu izmaksā ne ilgāk kā četrus mēnešus;

- personām, kuras gada laikā pirms ārkārtējās situācijas izsludināšanas ir beigušas mācības augstskolā vai koledžā, kur ieguvušas augstāko izglītību, un ir ieguvušas bezdarbnieka statusu ārkārtējās situācijas laikā vai trīs mēnešu laikā pēc tās, ir tiesības uz jaunā speciālista pabalstu gadījumā, ja kopējais apdrošināšanas (darba) stāžs ir mazāks par vienu gadu un par bezdarbnieku pēdējo 16 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas iemaksas bezdarba gadījumam ir veiktas mazāk nekā 12 mēnešus vai vispār nav veiktas, Pabalstu, izmaksā līdz brīdim, kad persona zaudē bezdarbnieka statusu, bet ne ilgāk par četriem mēnešiem un ne ilgāk kā līdz 2021. gada 30. jūnijam. Pabalsta apmērs - 500 EUR pirmajos divos mēnešos, 375 EUR trešajā un ceturtajā mēnesī.

Atbalsts sociālo pakalpojumu jomā nodarbinātajiem: noteikta piemaksa 50% apmērā no mēnešalgas paaugstināta riska apstākļos aprūpē iesaistītajam personālam par inficēto klientu un kontaktpersonu aprūpi laika periodā no 2020.gada 1. decembra līdz 2021. gada 30. jūnijam, ja institūcijā, kurā sociālos pakalpojumus ar izmitināšanu, kā arī dienas aprūpes centrā vai aprūpes mājās pakalpojumu sniedz valsts, pašvaldības iestāde vai ligumorganizācija. Valsts no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem kompensē pašvaldībām 50% no pašvaldību faktiskajiem papildu izdevumiem par piemaksām.

No 2020. gada 13. marta Latvijā tika ieviestas attālinātas mācības visos **izglītības** posmos un tās turpinājās līdz mācību gada beigām. 2020./2021. mācību gadā 7.-12. klašu izglītojamie jau kopš 2020. gada 26. oktobra mācās attālinātā režīmā, 5.-6. klašu izglītojamie klātienē mācījās līdz 5.decembrim (ar 7.decembri - attālināti), bet 1.-4.klašu skolēni klātienē aizvadīja visu pirmo semestri. Attālinātās mācības šajā semestrī turpinās visos izglītības līmeņos, taču no š.g. 22.februāra, atbilstoši "luksofora" pieejai, pašvaldībās, kur saslimstības rādītāji ir zem 200 uz 100 000 iedzīvotājiem, 1.-4.klašu skolēni var mācīties klātienē, ievērojot visus noteiktos piesardzības pasākumus. Profesionālās izglītības iestādēs šajā mācību gadā attālinātās mācības tika uzsāktas 6.novembrī, bet augstākās izglītības iestādēs - ar 26.oktobri.

Lai mazinātu COVID-19 sekas izglītības un zinātnes jomās, tika īstenoti virkne pasākumi (skat. 4.ielikumu).

4.ielikums

Atbalsta pasākumi Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai izglītības un zinātnes jomās

Pirmsskolas, vispārējā un profesionālā izglītība:

- 2020.gada martā IZM veica 2266 viedtālrunu un 2000 planšetdatoru iegādi, kā arī pieņēma 1000 planšetdatoru dāvinājumu. Savukārt, 2020.gada oktobrī un 2020.gada decembrī un 2021.gada janvārī IZM iegādājās 6261 portatīvos datorus, kā arī 2021.gada februārī pieņēma 92 portatīvo datoru dāvinājumu. Iekārtas bez atbildības tika nodotas pašvaldību īpašumā, un tās nodrošināja to nodošanu izglītojamiem;
- 2020./2021. mācību gada pirmajā semestrī novērtēts pedagogu veiktais ieguldījums un kompensēts darbs attālinātā mācību procesa nodrošināšanā. IZM 2020. gada beigās pārdaļīja 1,1 milj. EUR šim mērķim no sava budžeta. 2021. gada sākumā tiek izstrādāti kritēriji piemaksu noteikšanai visu izglītības veidu un līmeņu pedagogiem 2020./2021. mācību gada otrajā semestrī, ņemot vērā skolotāju darba apjoma un slodzes palielināšanos attālināto mācību nodrošināšanā, psihoemocionālos apstākļus darba vidē COVID-19 pandēmijas ietekmē;
- MK 2021.gada 28.janvārī lēma par piemaksu piešķiršanu pirmsskolas un speciālās izglītības iestāžu pedagogiem par darbu Covid-19 pandēmijas laikā. Kopumā valdība šim mērķim piešķir 6,3 milj. EUR no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem";
- MK 2021.gada 18. februārī atbalstīja 12,3 milj. EUR piešķiršanu skolotājiem un atbalsta personālam individuālo konsultāciju apmaksai mācību satura apguvei COVID-19 pandēmijas laikā;
- lai apzinātu aktuālo situāciju mācību procesa norises organizēšanā vispārējās izglītības, t.sk. pirmsskolas un speciālās izglītības iestādēs, profesionālās izglītības iestādēs un interešu izglītībā, kā arī kopā ar pašvaldību izglītības pārvaldēm identificētu iespējamās izglītības programmu īstenošanas grūtības, notikušas ap 20 izglītības iestāžu aptaujas, veikts aptauju rezultātu apkopojums; organizētas 66 tiešsaistes sarunas ar vispārējās izglītības iestādēm un 10 pirmsskolas izglītības iestādēm;
- nodrošināta iespēja pedagogiem apgūt digitālo prātību attālinātā mācību procesa nodrošināšanai (pilnveides kursi pedagogu izglītības iestāžu vadības komandām, pedagogiem, individuālu attālinātu mācību nodrošinājums pirmsskolas un sākumskolas pedagogiem, kā arī mācību priekšmetu skolotājiem);
- lai atbalstītu skolēnu attālināto mācīšanos valstī izsludinātās ārkārtējās situācijas laikā, valdība 2020. gada 31. martā piešķir 365 208 EUR projektam *Tava klase* oriģināla audiovizuāla satura izveidei un tā pārraidīšanai bezmaksas televīzijas platformās un tīmekļa vietnēs Līdz ar 2020. gada 18. augusta valdības lēmumu par papildu finansējuma piešķiršanu vienotas tiešsaistes mācību vides izveidei un digitālu mācību un metodisko līdzekļu izstrādei projekts *Tava klase* turpinās. Un tā saturs turpmāk tiks veidots Valsts izglītības satura centra ESF finansētā projekta "Kompetenču pieeja mācību saturā" (Skola2030) ietvaros;
- ieviešot digitālus risinājumus procesa norisei, nodrošināta iespēja izglītojamiem attālināti piedalīties mācību priekšmetu olimpiādēs un zinātniskajos konkursos nacionālā un starptautiskā līmenī, tādējādi nodrošinot izglītojamo iespējas sasniegt un uzturēt augsta līmeņa rezultātus izglītībā;
- veiktas nepieciešamās darbības vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestāžu un programmu attālinātas akreditācijas īstenošanai;
- ar mērķi mazināt riskus inficēties ar COVID-19, atbilstoši PVO rekomendācijām izstrādāti un MK akceptēti priekšlikumi gaisa kvalitātes uzlabošanai izglītības iestādēs. Nodrošināta profesionālās izglītības iestāžu apgāde ar vienreiz lietojamām sejas maskām noslēguma eksāmenu norisei;
- sagatavoti metodiskie materiāli atbalsta nodrošināšanai izglītības iestādēm attālināto mācību laikā.

Augstākā izglītība:

- lai nodrošinātu, ka ar COVID-19 pieaugošo izplatību netiktu ietekmēta augstskolu un koledžu studiju virzienu akreditācija, tika veikti grozījumi *Augstskolu likumā*, pagarinot studiju virzienu akreditācijai paredzētos termiņus par sešiem mēnešiem;
- studējošo atbalstam tika palielināts studentu minimālās mēneša stipendijas apmērs 2020./2021.akadēmiskajā gadā no 99,60 EUR uz 200 EUR.;
- piešķirti publiskie līdzekļi kopumā 19,28 milj. EUR apmērā investīcijām trīs virzienos: 11 milj. EUR praktisko pētījumu īstenošanai COVID-19 izplatības ierobežošanai un iedzīvotāju aizsardzībai - projektu konkursu plānots izsludināt 2021.gada 1.pusgadā; 0,48 milj. EUR Latvijas un Eiropas kodolpētījumu organizācijas (turpmāk – CERN) sadarbības aktivitatēm; 7,8 milj. EUR augstākās izglītības digitalizācijas attīstībai, veicinot koplietošanas risinājumu attīstību un inovatīvu digitālu risinājumu izstrādi.

ES Erasmus+ programma (skolu, pieaugušo, profesionālās, augstākās izglītības sektori):

- 2020.gadā *Erasmus+* programmā tika izsludināti stratēģisko partnerību (2.pamatdarbība, KA2) divi papildu konkursi *Covid-19* krīzes radīto seku mazināšanai izglītībā, lai jauniešiem un pieaugušajiem palīdzētu pārvarēt ekonomiskos un sociālos izaicinājumus ar inovatīvām un radošām pieejām. Šo konkursu ietvaros organizācijas varēja iesniegt projektu pieteikumus partnerībām "Digitālās izglītības vides sagatavošanai" skolu, augstākās un profesionālās izglītības sektorā un "Radošuma partnerībām" skolu un pieaugušo izglītības sektorā. Latvijai šo projektu atbalstam tika piešķirts papildu finansējums 1 827 508,00 EUR apmērā. Pieteikumu iesniegšana noslēdzās 2020.gada oktobrī. VIAA tika saņemti 50 projektu pieteikumi:

skolu sektorā – 12, profesionālās izglītības sektorā – 9, augstākās izglītības sektorā – 19 un pieaugušo izglītības sektorā – 10. Finansējums piešķirts 11 projektiem: 4 skolu sektorā, 3 profesionālās izglītības sektorā, 2 augstākās un 2 pieaugušo izglītības sektoros. 2021.gada martā uzsākti īstenot 11 Erasmus+ programmas projekti, kas vērsti uz Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanu izglītībā, lai palīdzētu pārvarēt ekonomiskos un sociālos izaicinājumus ar inovatīvām un radošām pieejām. 10 organizācijas no Latvijas sadarbībā ar ārvalstu partneriem īsteno 8 stratēģisko partnerību projektus digitālās izglītības vides sagatavošanai un 3 radošuma partnerību projektus par kopējo budžetu 1,8 milj. EUR apmērā, detalizēta informācija VIAA mājas lapā: [Uzsāk Erasmus+ projektu īstenošanu covid-19 radītās krīzes seku mazināšanai izglītībā](#);

- Erasmus+ programmas mācību mobilitāšu (KA1) un stratēģisko partnerību (KA2) projektu īstenošanai Covid-19 krīzes apstākļos izveidota alternatīva plānotās starptautiskās sadarbības un pieredzes apmaiņas aktivitātes realizēt virtuāli, kur tas iespējams. Papildus šai iespējai, Erasmus+ projektu īstenošanai iespējams daļu aktivitāšu īstenošanai piešķirtā finansējuma novirzīt ārkārtas tehniskā nodrošinājuma izmaksām (tehnikas īre, tiešsaistes pakalpojumu licences u.c.), ja tas nepieciešams virtuālo vai kombinēto mobilitāšu īstenošanai.

Zinātne:

- izstrādāta jauna valsts pētījumu programma "COVID-19 seku mazināšanai", kuras īstenošana uzsākās 2020. gada 1. jūlijā un norisinājās līdz 2020. gada beigām. Kopā 10 projektu īstenošanai piešķirti 5 milj. EUR. Projekts īsteno 16 zinātniskās institūcijas (ieskaitot projekta sadarbības partnerus);
- fundamentālo un lietišķo pētījumu īstenošanai MK 2020.gada 8.septembrī izdeva rīkojumu Nr.499 Par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem". Piešķirtais kopējais finansējums ir 8,7 milj. EUR;
- atbalstīts pētījums par SARS-CoV-2 vīrusa epidemioloģiju un filogēnēzi Latvijā 464 tūkst. EUR apmērā;
- 2020.gada aprīlī tika izveidota Covid-19 pētniecības platforma;
- 2021.gadā tiek plānots veikt grozījumus MK noteikumos par 1.1.1.1. pasākuma „Praktiskas ievirzes pētījumi” īstenošanu, nosakot 5. projektu iesniegumu atlases kārtas īstenošanas nosacījumus, kas paredz piešķirt finansējumu pētniecībai šādās tematiskās jomās: 1. COVID-19 infekcijas slimības izplatības ierobežošana un iedzīvotāju aizsardzība: veselības aprūpe un sabiedrības veselība; inženiertehniskie risinājumi; 2. strukturālu pārmaiņu ieviešana ekonomikā un sabiedrības vajadzību nodrošināšana, sniedzot ieguldījumu COVID-19 pandēmijas izraisīto seku mazināšanai: veselības aprūpe un sabiedrības veselība; kibernetikas drošība un sabiedrības drošība; reģionālā ekonomiskā attīstība un sociālā politika; ilgtspējīga resursu izmantošana un klimatneitralitāte; kvantu tehnoloģijas;
- 1.1.1.2.pasākuma 4.atlases kārtas ietvaros tika atbalstīti 23 pētniecības pieteikumi, kuru tematika ir saistīta ar COVID-19 infekcijas slimības ietekmju izpēti un inovatīvu risinājumu attīstīšanu, šādās tēmās:

1) sabiedrības veselības problēmu risināšana;

2) elektronikas un informācijas un komunikāciju tehnoloģiju risinājumu attīstība, tai skaitā veselībai, izglītībai, birojiem, e-pārvaldei;

3) inovatīvi risinājumi uzņēmējdarbības attīstīšanai un pielāgošanai mainīgiem apstākļiem (piemēram, ārkārtas situācijām, klimata pārmaiņām.

Minētajiem pētījumiem piešķirts finansējums ap 2,56 milj. EUR.

Veselības aprūpes sektorā galvenā uzmanība koncentrēta uz epidemioloģiskās drošības pasākumiem sabiedrībā Covid-19 pandēmijas laikā un veselības aprūpes sektora stiprināšanu, lai nodrošinātu pieejamu diagnostiku un ārstniecību visiem (skatīt 5.ielikumu).

5.ielikums

Atbalsta pasākumi Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai veselības aprūpes sektorā

Galvenie īstenotie pasākumi:

- 2020.gada 10.jūnijā stājās spēkā MK noteikumi, kuru mērķis ir nodrošināt epidemioloģiskās drošības un pretepidēmijas pasākumus sabiedrības veselības aizsardzībai no SARS-CoV-2 koronavīrusa izraisītās Covid-19 slimības. Noteikumu prasības regulāri, izvērtējot Covid-19 epidemioloģiskās drošības situāciju, tiek pārskatītas un atbilstoši papildinātas un precizētas;
- lai stiprinātu veselības aprūpes sektoru cīņai pret Covid-19, līdz ar ārkārtējās situācijas izsludināšanu tika atļauts ārstniecības personām un citiem nodarbinātajiem, kas iesaistīti Covid-19 jautājumu risināšanā un seku novēršanā, noteikt lielāku maksimāli pieļaujamo virsstundu darba laiku. Virsstundu darba kompensēšanai par laika periodu no 2020.gada 1.marta līdz 9.jūnijam tika piešķirts papildus finansējums 1,2 milj. EUR apmērā;
- lai motivētu ārstniecības personas un citus nodarbinātos darbam Covid-19 apstākļos un piesaistītu papildus personālu, tika piešķirts papildus finansējums piemaksu nodrošināšanai atbildīgo institūciju ārstniecības personām un citiem nodarbinātajiem par darbu paaugstināta riska un slodzes apstākļos. Kopējais piešķirums par laika periodu no 2020.gada 1.marta līdz 2021.gada 31.martam nepārsniedz 107,51 milj. EUR;
- lai risinātu medicīnas māsu nepietiekamā skaita jautājumu slimnīcās, no ES fondu līdzekļiem 2021.gada janvārī tika uzsākta praktisko iemaņu atjaunošanas mācību programma medicīnas māsām, kuras atsāk darbu profesijā. 2020.gadā gandrīz 150 māsas ir atjaunojušas prakses sertifikātu. Lai nodrošinātu pacientu aprūpi gan Covid-19, gan pārējiem pacientiem ārstniecības iestādēs tiek veikta iekšējā cilvēkresursu pārorganizācija;
- 2020.gada beigās pieņemti MK noteikumi, lai sabiedrības veselības krīžu situāciju novēršanai līdz 2023. gada 31. decembrim darbam Rīgas ārstniecības iestādēs (stacionārās ārstniecības iestādēs, NMPD brigāžu atbalsta centros un ģimenes ārsta praksēs) piesaistītu 270 māsas, māsu palīgus un ārstu palīgu, izmaksājot vienreizējas kompensācijas vai uzturēšanās izdevumu kompensācijas. Turpināti atbalsta pasākumi ārstniecības personu piesaistei darbam reģionos ārpus Rīgas;
- lai mazinātu COVID-19 infekcijas izplatīšanos, Latvija pieteikusies dažādu ražotāju vakcīnām. Sagatavota informācija par nepieciešamajiem un pieejamajiem resursiem, lai tiktu sasniegti noteiktie mērķi prioritāri vakcinējamo sabiedrības grupu aptveres un kolektīvās imunitātes nodrošināšanai;
- tiek veidots vakcinācijas pret Covid-19 pārvaldības mehānisms, kas tiks realizēts vairākos līmeņos, tai skaitā ir izveidots Vakcinācijas projekta birojs. 2021.gada prioritāte veselības jomā ir pasākumi plašai iedzīvotāju vakcinācijas nodrošināšanai Covid-19 izplatības ierobežošana un kolektīvās imunitātes izveidei pret Covid-19. Ir uzsākta iedzīvotāju vakcinācija atbilstoši prioritāri vakcinējamām iedzīvotāju grupām. Vienlaikus tiek turpināta infekcijas epidemioloģiskā uzraudzība inficēto un kontaktpersonu apzināšana;
- ieviestas attālinātas ģimenes ārstu un ārstu speciālistu konsultācijas. Tāpat arī pilnveidota normatīvā kārtība, lai nodrošinātu iespēju akūtu augšējo elpceļu infekciju gadījumā par laiku no darbnespējas pirmās dienas līdz darbnespējas trešajai dienai bez personas personīgas apskates (attālināti) izsniegt darbnespējas lapu B;
- lai nodrošinātu operatīvu informāciju par pieejamajiem resursiem ārstniecības iestādēs, kuras sniedz neatliekamo medicīnisko palīdzību, veikti grozījumi normatīvajā regulējumā. Šī informācija tiek izmantota pacientu hospitalizācijas plūsmas organizēšanā un resursu monitorēšanai ārstniecības iestādēs;
- MK 2020. gada 8. decembra sēdē izskatīts informatīvais ziņojums "Veselības nozares kapacitātes celšana un noturības stiprināšana Covid-19 apstākļos Latvijā", kurā tika iekļauti priekšlikumi veselības nozares kapacitātes celšanai un noturības stiprināšanai, lai sagatavotos iespējamiem

- infekcijas atkārtotiem uzliesmojumiem. Attiecīgi tika paredzēts, ka VM normatīvajos aktos noteiktā kārtībā sagatavos un iesniegs izskatīšanai MK rīkojuma projektu par finanšu līdzekļu piešķiršanu no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem";
- ES fondu atbalsta ietvaros piesaistīts papildu finansējums slimnīcu infrastruktūras pielāgošanai, ārstniecības personu piesaistei darbam sabiedrības veselības krīžu situāciju novēršanai un Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta autoparka atjaunošanai, kopumā piesaistot nozarei papildu 128 milj. EUR. Ir iesniegts projekta pieteikums Eiropas Solidaritātes fonda atbalstam par kopējo izdevumu summu ~178 milj. EUR par tiešajiem ar COVID-19 ierobežošanu saistītajiem izdevumiem 2020.gada martā – jūnijā, kas atbilst atbalsta summai ~ 7.7 milj. EUR, un par minētā atbalsta saņemšanu šobrīd lem j EK;
  - lai nodrošinātu Covid-19 pacientu ārstēšanu slimnīcās, izveidojot jaunus gultas Covid-19 pacientiem un pārprofilējot jau slimnīcās esošās gultas, piešķirts papildu finansējums 11,7 milj. EUR;
  - lai samazinātu ar COVID-19 pandēmiju saistīto sociālekonomisko procesu negatīvo ietekmi uz sabiedrības un indivīda psihisko veselību un uzlabotu ilgtermiņā Latvijas sabiedrības labklājību, paredzēti pasākumi ar kopējo finansējumu 7,1 milj. EUR psiholoģiskās palīdzības un psihiskās veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības palielināšanai Latvijas iedzīvotājiem, speciālistu savstarpējās sadarbības uzlabošanai psihiskās veselības aprūpes nozarē, t.sk. ģimenes ārstu prakšu motivēšanai iesaistīties savu pacientu psihiskās veselības novērtēšanā un uzraudzībā, psihoemocionālam atbalstam medicīniskam personālam un iedzīvotāju psihiskās veselības monitoringam COVID-19 pandēmijas laikā;
  - 2020.gada pavasarī ESF projekta "Kompleksi veselības veicināšanas un slimību profilakses pasākumi" ietvaros izveidots un izvietots VM sociālo tīklu kontos video, lai pievērstu sabiedrības uzmanību tam, ka mājās palikšana ir tiešā veidā saistīta ar vīrusa izplatības ierobežošanu, lai pasargātu iedzīvotājus no saslimšanas ar Covid-19. Savukārt, 2021.gada janvārī uzsākta nacionāla mēroga reklāmas kampaņa "Paldies, ka esat atbildīgi, lai varam dzīvot tālāk!";
  - Latvijas informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozares uzņēmumi izstrādāja un sniedza lielu atbalstu lietotnes "Apturi Covid" ieviešanā, tai skaitā savietojot ar EK uzturēto federācijas vārteju, tādā veidā nodrošinot datu apmaiņu ar citām ES dalībvalstīm Covid-19 kontaktpersonu identificēšanai un apziņošanai.

2020. gadā vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tika palielināta par 10%, bet rezidentiem par 20%, salīdzinot ar 2019. gadu. Minimālā darba samaksa ārstiem 2020. gadā tika palielināta par 108 EUR (no 1079 EUR uz 1187 EUR) un medicīnas māsām par 71 EUR (no 714 EUR uz 785 EUR). Atalgojuma pieaugums tiek nodrošināts arī 2021. gadā – vidējā darba samaksa ārstniecības personām tarifā tiek palielināta vidēji par 25,4%. Minimālā darba samaksa ārstiem palielināta par 302 EUR (no 1187 EUR uz 1489 EUR), bet medicīnas māsām par 200 EUR (no 785 EUR uz 985 EUR).

Lai turpmāk darba samaksas sistēma būtu motivējoša un caurskatāma kā vienas ārstniecības iestādes ietvaros, tā arī valsts apmaksātajā veselības aprūpes sistēmā kopumā, Veselības ministrija sadarbībā ar Valsts kanceleju 2019. gada novembrī ir uzsākusi darbu pie ārstniecības personu atalgojuma modeļa izstrādes, kā rezultātā tika noteikta katrai ārstniecības personu amata vērtībai atbilstoša mērķa alga un izstrādāts pilna laika ekvivalenta koncepts, kura ietvaros tika definēts, kādas darbības veicamas ārstniecības personai vienas slodzes ietvaros, par kuru maksājama mērķa alga.

Jau 2019. gadā tika pieteikta mūsu profesijas reforma, kas paredz mūsu kompetenču un praktisko iemaņu paplašināšanu, kā arī profesionālās pilnveides procesa uzlabošanu, lai jau šobrīd praktizējošām māsām nodrošinātu atbilstošu kompetenču līmeni. Lai pilnībā ieviestu māsas profesijas un specialitāšu konceptu, 2021. gadā tiks turpināts darbs pie noteikumu projekta izstrādes, kas paredz izmaiņas *Ārstniecības personu un ārstniecības atbalsta personu reģistra noteikumos*, kā arī atteikties no sertifikācijas procesa mūsu praksē.

2020. gadā tika turpināti atbalsta pasākumi ārstniecības personu piesaistei darbam reģionos ārpus Rīgas. Projekta ietvaros kopumā kopš 2017.gada bija piesaistīti jau 77 ārsti, 143 ārsta palīgi, 5 ergoterapeiti, 13 fizioterapeiti, 352 māsas palīgi, 148 medicīnas māsas, 10 vecmātes, ka arī nodotas 13 ģimenes ārstu prakses, kuras pārņēmuši 14 ģimenes ārsti.

Lai uzlabotu stacionāro veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti, 2020. gadā tika pabeigta slimnīcu līmeņu 1. vērtēšanas kārtā. 26 slimnīcās notika pārbaudes un tika izvērtēta to sniegto pakalpojumu atbilstība noteiktajam slimnīcu līmenim. Pēc slimnīcu līmeņu izvērtēšanas sagatavots un iesniegts izskatīšanai MK informatīvais ziņojums „Par slimnīcu sniegto pakalpojumu atbilstību noteiktam slimnīcu līmenim”.

No 2020. gada 1. aprīļa ieviesta jauna zāļu izrakstīšanas un izsniegšanas kārtība, kas paredz, ka izrakstot pacientam medikamentus no kompensējamo zāļu saraksta, receptē jānorāda zāļu starptautiskais nepatentētais nosaukums, un aptiekā pacientam tiek izsniegts zemākās cenas līdzvērtīgas efektivitātes medikaments. Ieviestā kārtība veicinājusi arī racionālu zāļu lietošanu, jo pacientiem, ja vien nav medicīniska rakstura pamatojums, aptiekā tiek izsniegtas līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes zāles ar zemāko cenu. Jaunās kārtības ieviešanas rezultātā no 2020. gada aprīļa līdz novembrim pacientu kopējais līdzmaksājums par kompensējamo zāļu iegādi, salīdzinot ar šo pašu laika periodu 2019. gadā, ir samazinājies par 28,3% jeb par 8,25 milj. EUR, bet lētāku līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes kompensējamo zāļu skaits Kompensējamo zāļu sarakstā palielinājies par 17%.

No 2020. gada 1. aprīļa tika ieviests pienākums lieltirgotavām zāļu aprites uzskaiti veikt tikai elektroniskā formātā, kā arī katru dienu sniegt šo informāciju Zāļu valsts aģentūrai. Arī aptiekas savus pieprasījumus lieltirgotavām sniedz elektroniskā formātā. Šādas izmaiņas ļauj pārraudzīt atlikušos zāļu krājumus valstī un, laicīgi konstatējot zāļu nepieejamības riskus, savlaicīgi tos novērst. Rezultātā laikā no 2020. gada aprīļa līdz novembrim, salīdzinot ar šo pašu laika periodu 2019. gadā, ir samazinājies ziņojumu skaits par zāļu nepieejamību aptiekās par 39%, kā arī palielinājusies lētāko (references) līdzvērtīgas terapeitiskās efektivitātes kompensējamo zāļu pieejamība. Nosakot, ka zāles izvest var tikai gadījumā, ja Latvijas pacientiem tās tiek nodrošinātas 1 mēneša patēriņam,

2020. gada augustā – decembrī, salīdzinot ar šo pašu periodu 2019. gadā, uz citām valstīm izvesto zāļu apgrozījums samazinājies vidēji par 55%. 2020. gadā tika paplašināts arī aptieku nodrošinātais farmaceitisko pakalpojumu klāsts ar zāļu piegādi mājās.

2021. gadā ir plānots pārskatīt slimnīcas līmeņu definējumus pēc sniegto pakalpojumu apjoma un tajos noteiktos veselības aprūpes profilus, t.sk. ārstu speciālistu skaitu uzņemšanas nodaļā. Ir plānots rast risinājumu speciālistu piesaistei darbam reģionu slimnīcās. Tāpat plānots izstrādāt ķirurģisko operāciju klasifikāciju, nosakot kādas operācijas turpmāk veiks slimnīcas atbilstoši slimnīcu līmenim un vērtēt dzemdību palīdzības saglabāšanu slimnīcās, kurās dzemdību skaits saglabājas zem 500 gadā.

Paredzēts izstrādāt *Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plānu 2022.-2024. gadam*. Plāna ietvaros plānots izveidot un atbilstoši starptautiski noteiktajām prasībām akreditēt visaptverošu vēža infrastruktūru, kas nodrošinās onkoloģijas ārstēšanas un aprūpes kvalitātes augstāku līmeni, bāzes un pielietojamo pētījumu veikšanu, kā arī šīs infrastruktūras iesaisti starptautiskos ārstniecības, pētniecības un izglītības tīklos. Tāpat paredzēts attīstīt kvalitatīvu Vēža reģistru, kas iekļautos Eiropas veselības datu telpā.

Lai radītu visaptverošu, uz cilvēku centrētu paliatīvo aprūpi, kas neatkarīgi no iedzīvotāju sociālekonomiskā stāvokļa nodrošinātu savlaicīgus, kvalitatīvus un izmaksu ziņā pieejamus pakalpojumus MK apstiprināts konceptuālais ziņojums. Ziņojumā ietverts detalizēts skaidrojums par paliatīvajā aprūpē aktuālajiem jautājumiem, kā arī iezīmētas konstatētās problēmas un sniegti iespējamie risinājumi, lai uzlabotu paliatīvo aprūpi pieaugušajiem, sociālo aprūpi, paliatīvo aprūpi bērniem, kā arī attīstītu paliatīvo aprūpi katrā veselības aprūpes līmenī un nodrošinātu materiālo atbalstu paliatīvās aprūpes pacientiem.

2020. gadā tika pieņemts lēmums par e-veselības sistēmas attīstīšanu, vispirms modernizējot novecojušo sistēmu un tad attīstīt tajā jaunas funkcionalitātes. Attiecīgi NVD 2020. gada 4. ceturksnī izsludinājis atklātu konkursu, kura ietvaros paredzēta gan e-veselības sistēmas, gan NVD veselības aprūpes pakalpojumu norēķinu sistēmas tehniskā izpēte un nākotnes arhitektūras izstrāde. Sistēmu nākotnes arhitektūru iecerēts izstrādāt līdz 2021. gada beigām, pēc tam secīgi veikt sistēmu modernizāciju un jaunu funkcionalitāšu attīstīšanu. E-veselības sistēmas modernizēšanai MK 2020. gada oktobrī piešķīra papildu valsts budžeta finansējumu (līdz 2023. gadam kopā 2 milj. EUR). Veselības nozares digitalizācijas projektiem, tai skaitā e-veselības sistēmas attīstīšanai 2021.-2027. gadā paredzēts arī ES fondu finansējums.

2020. gadā tika pieņemts „Alkoholisko dzērienu patēriņa mazināšanas un alkoholisma ierobežošanas rīcības plāns 2020.-2022.gadam”, grozījumi „Alkoholisko dzērienu aprites likumā” un grozījumi „Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā”. Atbilstoši plānam 2021. gadā tiks turpināti pasākumi alkoholisko dzērienu pieejamības un pieprasījuma mazināšanai.

Lai mazinātu post-covid ietekmi un veicinātu ekonomikas atjaunināšanu, paredzēts īstenot reformas veselības nozarē *Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna ietvaros (skatīt Latvijas Atveseļošanas un noturības plānu)*.

Šajā nodaļā ir atspoguļoti pasākumi 2020.gada ES Padomes rekomendāciju izpildei, bet pārējie pasākumi, reformas un informācija par investīciju plāniem skatāma *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānā*, kas pēc apstiprināšanas MK tiks iesniegts Eiropas Komisijai 2021.gada aprīļa beigās.

2.2. SOCIĀLĀS DROŠĪBAS TĪKLS, AKTĪVIE DARBA TIRGUS PASĀKUMI UN PRASMJU PILNVEIDOŠANA

PAREDZĒT PIENĀCĪGU IENĀKUMU ATBALSTU KRĪZES VISSMAGĀK SKARTAJĀM GRUPĀM UN STIPRINĀT SOCIĀLĀS DROŠĪBAS TĪKLU. MAZINĀT KRĪZES IETEKMI UZ NODARBINĀTĪBU, TOSTARP IZMANTOJOT ELASTĪGU DARBA REŽĪMU, AKTĪVOS DARBA TIRGUS PASĀKUMUS UN PRASMJU PILNVEIDOŠANU.

Lai nodrošinātu **minimālo ienākumu sliekšņu pārskatīšanu** un adekvātuma palielināšanu, no 2021. gada 1. janvāra būtiski palielināti vairāki minimālo ienākumu sliekšņi gan pašvaldību sociālās palīdzības nodrošināšanai, gan arī valsts noteiktiem pabalstiem un pensijām⁶:

- paaugstināts GMI līmenis no 64 EUR uz 109 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājāsaimniecībā (20% no ienākumu mediānas) un 76 EUR katrai nākamajai personai mājāsaimniecībā (koeficients 0,7 no pirmās personas);
- paaugstināts trūcīgas mājāsaimniecības ienākumu sliekšnis, nosakot to 50% no ienākumu mediānas. Tā rezultātā trūcīgas mājāsaimniecības ienākumu sliekšnis ir 272 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājāsaimniecībā un 190 EUR katrai nākamajai personai mājāsaimniecībā (līdz šim 128,06 EUR personai mēnesī);
- maznodrošinātas mājāsaimniecības ienākumu sliekšnim noteikts tā maksimālais apmērs 80% apmērā no ienākumu mediānas, kā arī palielināts ienākumu sliekšnis, atbilstoši kuram mājāsaimniecība atzīstama par maznodrošinātu. Tā rezultātā maksimālais maznodrošinātās mājāsaimniecības ienākumu sliekšnis ir 436 EUR pirmajai vai vienīgajai personai mājāsaimniecībā un 305 EUR katrai nākamajai personai mājāsaimniecībā (līdz šim nebija noteikts maksimālais maznodrošinātās personas ienākumu sliekšnis);
- noteikts vienots tiesiskais regulējums mājokļa pabalsta nodrošināšanai, nosakot konkrētas ar mājokli saistītas izdevumu pozīcijas un to minimālās normas, kuras tiks izmantotas mājokļa pabalsta apmēra aprēķināšanai. Saeimā ir iesniegts priekšlikums, paredzot, ka tas stāsies spēkā no 01.07.2021.;
- paaugstināts minimālās vecuma pensijas apmērs – minimālā vecuma pensijas aprēķina bāze noteikta 136 EUR apmērā (25% no ienākumu mediānas) 80 EUR vietā, bet personām ar invaliditāti kopš bērnības 163 EUR (30% no ienākumu mediānas) 122,69 EUR vietā. Minimālo vecuma pensiju par katru apdrošināšanas stāžu gadu nosaka, piemērojot vecuma pensijas aprēķina bāzei koeficientu – 1,1 un par katru nākamo gadu, kas pārsniedz vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo apdrošināšanas stāžu, apmēru palielinot par diviem procentiem no minimālās vecuma pensijas aprēķina bāzes. Tādējādi tiks garantēts, ka minimālā vecuma pensija nav mazāka par 149,60 EUR. Palielinot minimālo vecuma pensiju apmērus, paaugstināsies apbedīšanas pabalstu un pabalstu pārdzīvojušajam laulātajam apmēri. Izmaiņas skars aptuveni 31 tūkst. personu mēnesī;
- paaugstināts minimālās invaliditātes pensijas apmērs. III grupas invaliditātes pensijas apmērs noteikts invaliditātes pensijas aprēķina bāzes līmenī, kas ir 136 EUR (25% no ienākumu mediānas), bet personām ar invaliditāti kopš bērnības – 162 EUR (30% no ienākumu mediānas). Savukārt I un II grupas invaliditātes pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par attiecīgo invaliditātes pensijas aprēķina bāzi, kurai piemērots koeficients 1,6 – I grupas invaliditātes gadījumā un koeficients 1,4 – II grupas invaliditātes gadījumā (skat. 1. tabulu):

1. tabula

Minimālās invaliditātes pensijas apmērs, EUR mēnesī

	Koeficients	2020. gadā, EUR	2021. gadā, EUR
Personas ar invaliditāti kopš bērnības			
I grupa	1,6	196,30	260,80
II grupa	1,4	171,77	228,20
III grupa	Bāze	122,69	163,00
Pārējās personas ar invaliditāti			
I grupa	1,6	128,00	217,60
II grupa	1,4	112,00	190,40
III grupa	Bāze	80,00	136,00

⁶ Pabalstu un pensiju minimālie apmēri vai to sliekšņi noteikti, pamatojoties uz metodiski pamatotiem un sociālekonomiskai realitātei atbilstošiem kritērijiem, t.i., procentuālā apmērā no mājāsaimniecību rīcībā esošās ienākumu mediānas uz vienu ekvivalento patērētāju (turpmāk – ienākumu mediāna), kuras aprēķinā izmantota ekvivalences skala 1; 0,7; 0,7.

Palielinot minimālo invaliditātes pensiju apmērus, paaugstināsies pabalstu pārdzīvojušajam laulātajam apmēri, kā arī apbedīšanas pabalstu apmēri invaliditātes pensijas saņēmēja nāves gadījumā. Izmaiņas skars vidēji 45 tūkst. personu mēnesī;

- palielināts atbalsts bērniem apgādnieka zaudējuma gadījumā gan minimālās apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmējiem, gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem - bērni līdz sešu gadu vecumam (ieskaitot) saņems 136 EUR (25% no ienākumu mediānas) līdzšinējo 92,5 EUR vietā, tostarp arī bērni ar invaliditāti līdz sešu gadu vecumam (ieskaitot) līdzšinējo 106,72 EUR vietā, savukārt bērni no septiņu gadu vecuma apgādnieka zaudējuma gadījumā saņems 163 EUR (30% no ienākumu mediānas) līdzšinējo 111 EUR vietā;
- paaugstināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs senioriem un cilvēkiem ar invaliditāti (skat. 2. tabulu):

2. tabula

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs, EUR mēnesī

Personām ar invaliditāti				
	Koeficients	2020	2021	Apmērs nestrādājošiem 2021. gadā, ar +30% piemaksu I gr., +20% piemaksu II gr. (pieaugums EUR)
personas ar invaliditāti				
I grupa	1,3 (2020), 1,4 (2021)	104	152,60 (+48,60)	198,38 (+94,38)
II grupa	1,2	96	130,80 (+34,80)	156,96 (+60,96)
III grupa	Bāze	80	109 (+29)	
personas ar invaliditāti kopš bērnības				
I grupa	1,3 (2020), 1,4 (2021)	159,50	190,40 (+30,90)	247,52 (+88,02)
II grupa	1,2	147,23	163,20 (+15,97)	195,84 (+48,61)
III grupa	Bāze	122,69	136,00 (+13,31)	
Personas pēc pensijas vecuma sasniegšanas				
		2020	2021 (pieaugums EUR)	
		64,03	109,00 (+44,97)	
Apgādnieka zaudējuma gadījumā				
		2020	2021 (pieaugums EUR)	
Līdz 7 g.v		92,50	136,00 (+ 43,50)	
Līdz 7 g.v. bērniem ar invaliditāti		106,72	136,00 (+ 29,28)	
No 7 g.v.		111,00	163,00 (+ 52,00)	

Izmaiņas skars vidēji 20 tūkst. personu mēnesī.

Minimālo atbalsta sliekšņu paaugstināšanai plānotais valsts pamatbudžets: 2021. gadā – 70,9 milj. EUR, 2022. gadā – 71 milj. EUR. 2023. gadā – 71 milj. EUR.

Lai sniegtu nepieciešamo **atbalstu bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem**, uzsākot patstāvīgu dzīvi, un veicinātu iekļaušanos sabiedrībā un izglītības iegūšanu, palielināts:

- vienreizējais pabalsts patstāvīgas dzīves uzsākšanai, nosakot to 40% apmērā no ienākumu mediānas, t.i. 218 EUR (līdz tam – 128,06 EUR), savukārt jauniešiem ar invaliditāti kopš bērnības 60% apmērā, t.i. 327 EUR (šobrīd – 245,38 EUR);
- pabalsts ikmēneša izdevumiem 20% apmērā no ienākumu mediānas, t.i. 109 EUR (līdz tam – 64,03 EUR), savukārt jauniešiem ar invaliditāti kopš bērnības 30% apmērā, t.i. 163 EUR (līdz tam – 122,69 EUR);
- pabalsts sadzīves priekšmetu un mīkstā inventāra iegādei, nosakot to pilnā apmērā un koriģējot atbilstoši inflācijas pieaugumam, t.i. 820,05 EUR (līdz tam – 249,71 EUR).

Papildu plānotais finansējums pašvaldību budžetā – 2021. un turpmākajos gados – 1,3 milj. EUR.

Lai pilnveidotu **aktīvās darba tirgus politikas pasākumu** klāstu un nodrošinātu bezdarbniekiem efektīvāku atbalstu darba meklēšanā un nodrošinātu mērķētākus atbalsta pasākumus, 2020. gadā tika ieviesti jauni aktīvās darba tirgus pasākumi - *Darbam nepieciešamo iemaņu attīstība augstākās izglītības iestādēs un Algu subsīdijas atbalsta pasākums*, kura īstenošanai no ESF līdzekļiem papildus piešķirti 23,5 milj. EUR. Tāpat ir paplašināti jau esošie bezdarbnieku atbalsta pasākumi:

- lai veicinātu bezdarbnieku atgriešanos darba tirgū un sekmētu nepieciešamo darbinieku sagatavošanu un praktisko apmācību uzņēmumā uz vietas atbilstoši uzņēmuma specifikai, no 2021.gada finanšu atbalsts praktiskās apmācības pie darba devēja organizēšanai ir sasaistīts ar apgūstamās profesionālās kvalifikācijas līmeni, nosakot, ka dotācija darba devējam par 1.kvalifikācijas līmeņa profesiju ir 300 EUR par diviem apmācību mēnešiem, par 2.kvalifikācijas līmeņa profesiju ir 350 EUR par trijiem apmācību mēnešiem, par 3.kvalifikācijas līmeņa profesiju ir 350 EUR par četriem apmācību mēnešiem;
- no 2021.gada palielināts algu subsīdijas izmaksas termiņš darba devējam no līdzšinējiem trīs uz sešiem mēnešiem (subsīdija darba algai 50% apmērā no darbiniekam noteiktās mēneša darba algas, bet ne vairāk kā minimālās algas apmērā, kas no 2021.gada 1.janvāra ir noteikta 500 EUR mēnesī);
- lai veicinātu bez darba esošo personu prasmju pilnveidi starptautiski atzītu tiešsaistes kursu platformu darba tirgū pieprasītās mācību programmās, no 2021.gada izmaksas par šādu kursu sertifikātu ieguvī tiek kompensētas līdz 150 EUR;
- NVA organizēto mācību piedāvājums 2021.gada februārī tika paplašināts ar papildus profesionālās pilnveides izglītības programmām, kā arī moduļiem no modulārās profesionālās izglītības programmām profesionālajā tālākizglītībā un augstākās izglītības iestādes studiju kursiem/moduļiem. Šis papildus mācību piedāvājums, jo sevišķi piemērots būs NVA klientiem attālinātā formā.

Stratēģija Latvijai Covid-19 krīzes radīto seku mazināšanai paredz funkcionālas pieaugušo izglītības sistēmas izveidi mazkvalificēto īpatsvara samazināšanai, nepārtrauktu **prasmju, iemaņu un kompetenču attīstībai** un sociālekonomiskās paradigmas pārmaiņām – nākotnes mūžizglītības koncepta ieviešanu. Noteikts mērķis pieaugušo izglītībā līdz 2023.gadam iesaistīt 165 tūkst. cilvēku. Valsts investīcijas cilvēkkapitāla attīstības jomā paredzēts koncentrēt uz nozarēm ar augstu eksporta potenciālu (STEM nozares), īpašu uzmanību pievēršot iedzīvotāju un uzņēmēju digitālo prasmju attīstīšanai. Covid-19 krīzes seku pārvarēšanas atbalsta mehānismu ietvaros paplašināts iedzīvotājiem un uzņēmumiem pieejamais mācību piedāvājums (skatīt 6.ielikumu).

6.ielikums

Atbalsta mehānismi prasmju, iemaņu un kompetenču attīstībai

Nodarbinātajiem iedzīvotājiem un uzņēmumiem pieejamā mācību piedāvājuma pilnveidošana:

- ES fondu pieaugušo izglītības projektam *“Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide”* palielināts finansējums par 21 milj. EUR, kopējām atbalsta programmas ietvaros sasniedzot 46,8 milj. EUR, paplašinot atbalsta saņēmēju loku par 17 tūkst. cilvēku. Papildu piešķirtā finansējuma ietvaros 2020. gada vasarā tika īstenota papildus attālināto mācību kārtā nodarbinātajiem Covid-19 krīzes negatīvu seku mazināšanai, t.sk. paplašinot nodarbinātām personām pieejamo mācību piedāvājumu ar iespēju izvēlēties kādu studiju moduli vai studiju kursu augstākās izglītības iestādēs, kā arī paredzot, ka mācību aktivitātēs varēs piedalīties divas reizes. Paplašināts arī atbalsts sociālajā jomā, iekļaujot ceļa izdevumu segšanu uz kvalifikācijas prakses vietu un atpakaļ un līdz 5% samazināts līdzmaksājums par profesionālās tālākizglītības programmas apguvi. No 2017. gada līdz 2020.gada beigām kopumā īstenotas piecas pieteikšanās kārtas un viena attālināto mācību kārtā un mācības projektā kopumā uzsākušas 40,6 tūkst. unikālas personas, tajā skaitā 7,7 tūkst. unikālas personas ar zemu izglītības līmeni. Līdz 2020. gada beigām mācības kopumā projektā pabeigušas 29,4 tūkst. unikālas personas, tajā skaitā 5,5 tūkst. ar zemu izglītības līmeni. 2021. gada martā Pieaugušo izglītības pārvaldības padome apstiprināja prioritātes nākamajai mācību kārtai, kas tiks vēlēta caurviju un profesionālo digitālo prasmju attīstībai. 2021. gadā plānots īstenot divas mācību kārtas. Kopumā projektā līdz 2023.gada beigām plānots iesaistīt vairāk nekā 55 tūkst. nodarbināto. Plānots turpināt attālināto mācību kārtu īstenošanu, t.sk. paplašinot mācību piedāvājumu digitālo prasmju attīstībai. Vienlaikus norit darbs pie mācību piedāvājuma atbilstības darba tirgus vajadzībām uzlabošanas, t.sk. ciešāk sadarbojoties ar nozaru ekspertu padomēm;
- MK 2020.gada 24.novembrī atbalstīja apmācību paplašināšanu ES fondu atbalsta programmas *“Atbalsts nodarbināto apmācībām”* ietvaros nodarbināto digitālo prasmju pilnveidei un komersantu digitālās transformācijas veicināšanai. Apmācību programmas īstenošanai papildus pieejams finansējums 14,7 milj. EUR apmērā. Līdz 2023.gada beigām iecerēts sniegt atbalstu apmācībām vismaz 500 komersantu 2 tūkst. nodarbinātajiem;
- ES fondu pasākums *“Atbalsts IKT un netehnoloģiskām apmācībām, kā arī apmācībām, lai sekmētu investoru piesaisti”* kopš 2020. gada 5.decembra papildināts ar jauniem atbalstāmiem virzieniem – augsta līmeņa apmācības (paredzētas uzņēmumu augsta un vidēja līmeņa vadītājiem, speciālistiem) un labās prakses pārņemšanas pasākumi (lekciju un mentoringa veidā), kā arī jauniem atbalsta pasākumiem investoru nodarbināto apmācībām. Papildus virssaištību finansējums 5 milj. EUR apmērā. Pasākumu ieviešanas termiņš plānots līdz 2023. gada 31. decembrim. Iecerēts atbalstīt vismaz 240 komersantu 900 nodarbināto apmācības.

Sociālam riskam pakļauto jauniešu prasmju attīstībai, veicinot iesaisti izglītībā un nodarbinātībā:

- MK 2020.gada 18.februārī atbalstīja iniciatīvu par papildus finansējuma piešķiršanu 2,4 milj. EUR apmērā ES fondu specifiskā atbalsta mērķa *“Attīstīt NEET jauniešu prasmes un veicināt to iesaisti izglītībā, NVA īstenojamajos pasākumos Jauniešu garantijas ietvaros un nevalstisko organizāciju vai jauniešu centru darbībā”* ietvaros īstenojot projekta *“PROTI UN DARII!”*, kas paredz atbalstu jauniešiem vecumā no 15 līdz 29 gadiem, kas nemācās, nestrādā un neapņūst arodu, īstenošanai.

2020.gadā ES fondu izvērtēšanas atbalsta ietvaros tika īstenots pētījums *“Nodarbināto pieaugušo ar zemu kvalifikāciju efektīvākas iesaistes mācībās izvērtējums”*, kura mērķis bija izstrādāt pieaugušo ar zemu kvalifikāciju

nodarbināto raksturojumu un identificēt to mācību vajadzības un efektīvākās sasniegšanas stratēģijas to iesaistei mācībās. Īstenojot pētījuma rekomendācijas, ir uzsākts darbs pie metodiskā materiāla *“Ceļvedis pašvaldībām pieaugušo izglītības pārvaldībai”* pašvaldību pieaugušo izglītības koordinatoriem darbam ar pieaugušo izglītības jautājumiem.

Lai noteiktu atbalsta pasākumus darba devējiem, t.sk. MVU, darbinieku papildu izglītošanā un attīstītu tiesisko ietvaru šāda atbalsta saņemšanai, IZM sagatavojis un iesniedzis projekta pieteikumu atbalsta saņemšanai EK tehniskā atbalsta instrumenta ietvaros. Patlaban notiek sagatavošanas darbi projekta uzsākšanai (projekta īstenošana indikatīvi paredzēta laika periodā no 2021.gada jūnija – 2023.gada jūlijam). Vienlaikus tiks turpināts darbs pie privāto-publisko partnerību pieaugušo izglītības finansēšanas instrumenta “Prasmju fondi” koncepta izstrādes un tā pilotēšanas nozarēs vai uzņēmumos pēc brīvprātības principa.

Tāpat, veicinot pieaugušo izglītības kvalitāti, tiek izstrādātas profesionālās kompetences pilnveides programmas pieaugušo izglītotājiem, kā arī turpināts uzturēt pieaugušo izglītotāju informācijas platformu EPALE, nodrošinot interesentiem informāciju, seminārus un publikācijas par pieaugušo izglītības aktualitātēm saistītajiem jautājumiem, t.sk. COVID-19 un digitālajiem risinājumiem attālināto mācību organizēšanai.

Pieaugušo izglītības piedāvājuma veidošanā arvien vairāk iesaistās profesionālās izglītības iestādes, tādējādi paplašinot izglītības iespējas pieaugušajiem, kā arī nodrošinot ekonomikas attīstībai un darba tirgus prasībām atbilstošu mācību piedāvājumu. Profesionālās izglītības programmas saturiski tiek pārstrukturizētas ar mērķi izveidot elastīgas profesionālās izglītības programmas, kas nodrošinātu iespēju ātri reaģēt uz darbaspēka pieprasījumu gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Profesionālās izglītības programmu pārstrukturizāciju tiek īstenota ESF projekta *“Nozaru kvalifikācijas sistēmas pilnveide profesionālās izglītības attīstībai un kvalitātes nodrošināšanai”* ietvaros. Paredzēts arī veicināt augstskolu aktīvāku iesaistišanos pieaugušo izglītībā, piedāvājot mūsdienīgas, kvalitatīvas tālākizglītības iespējas darba tirgū nepieciešamu prasmju attīstībai un pilnveidi arī augsti kvalificētiem specialistiem.

Pieaugušo izglītības attīstības politikas prioritātes un rīcības virzieni turpmākajiem septiņiem gadiem iekļauti *Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam “Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai”* (vēl ir starpinstitūciju saskaņošanas procesā). Pamatnostādņu projekts izstrādāts ievērojot *OECD Prasmju stratēģijas* rekomendācijas prasmju politikas uzlabošanai. Pamatnostādņu vidējā termiņā pasākumi vērsti uz profesionālās izglītības un augstākās izglītības institūciju darbu ar pieaugušiem stiprināšanu, kvalitatīvu pieaugušo neformālās izglītības piedāvājumu, individualizētu pieaugušo izglītības piedāvājuma īstenošanu, t.sk. atbalstu dalības šķēršļu mazināšanai, prasmju atzīšanas sistēmas pilnveidošanu, pieaugušo izglītības pārvaldības stiprināšanu, sociāli atbildīgas un ilgtspējīgas sistēmas izveidi pieaugušo izglītības finansēšanai (t.sk. Prasmju fondu attīstību), kā arī sabiedrības informēšanu, tādējādi stiprinot mūžizglītības kultūra sabiedrībā kopumā.

Gan Nacionālās attīstības plānā 2021. - 2027. gadam (NAP2027), gan *Izglītības attīstības pamatnostādņu* projektā būtisks atbalsta apjoms ir paredzēts pieaugušo digitālo prasmju attīstībai visos līmeņos, no pamatprasmju apguves līdz augstākā līmeņa digitālo prasmju apguvei, t.sk. pašvadītas mācību pieejas IKT jomā attīstību.

Šajā nodaļā ir atspoguļoti pasākumi 2020.gada ES Padomes rekomendāciju izpildei, bet pārējie pasākumi, reformas un informācija par investīciju plāniem skatāma *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānā*, kas pēc apstiprināšanas MK tiks iesniegts Eiropas Komisijai 2021.gada aprīļa beigās.

2.3. ATBALSTS UZŅĒMUMIEM UN INVESTĪCIJAS

NODROŠINĀT UZŅĒMUMU PIEKĻUVI LIKVIDITĀTES ATBALSTAM, JO ĪPAŠI MAZAJIEM UN VIDĒJIEM UZŅĒMUMIEM. PASTEIDZINĀT LABĀ SAGATAVOTĪBAS STADIJĀ ESOŠO PUBLISKO INVESTĪCIJU PROJEKTU ĪSTENOŠANU UN ROSINĀT PRIVĀTĀS INVESTĪCIJAS, LAI SEKMĒTU EKONOMIKAS ATVESEĻOŠANU. KONCENTRĒT INVESTĪCIJAS UZ ZAĻO PĀRKĀRTOŠANOS UN DIGITĀLO PĀREJU, JO ĪPAŠI UZ PĒTNIECĪBU UN INOVĀCIJU, TĪRU UN EFEKTĪVU ENERĢIJAS RAŽOŠANU UN IZMANTOŠANU, ILGTSPĒJĪGU TRANSPORTU UN DIGITĀLO INFRASTRUKTŪRU.

Lai mazinātu pandēmijas ietekmi uz uzņēmējdarbību, ir ieviestas dažādas **valsts atbalsta programmas Covid-19 seku mazināšanai** un tālākai ekonomiskās aktivitātes noturēšanai (skatīt arī tekstu pie 1.rekomendācijas).

Kopā Covid-19 izplatības 1.vilņa pārvarēšanai 2020.gadā pandēmijas krīzes skartajiem uzņēmumiem bija pieejami šādi atbalsta pasākumi:

- dīkstāves atbalsts darba samaksas kompensēšanai – pabalstam varēja pieteikties tie Covid-19 krīzes skartie uzņēmumi, kas nenodarbināja darbinieku vai neveica darbinieka saistības izpildījuma pieņemšanai nepieciešamās darbības dīkstāves periodā sakarā ar Covid-19 izplatību. Dīkstāves periods tika noteikts no 2020. gada 14. marta līdz 30. jūnijam (izmaksāti 50,3 milj. EUR);

- grants tūrisma jomai - atbalsts granta veidā darba samaksas kompensēšanai 30 % apmērā no tūrisma nozarē esošā saimnieciskās darbības veicēja 2019. gadā samaksātajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām (izmaksāts 14,6 milj. EUR);
- grants eksportam - atbalsts granta veidā darba samaksas kompensēšanai 25 % apmērā no Covid-19 krīzes skartā eksportētāja 2019. gadā samaksātajām valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām (izmaksāts - 30,39 milj. EUR).

Covid-19 izplatības 2.vilni 2020./2021gadā pandēmijas skartajiem uzņēmumiem pieejami šādi atbalsta pasākumi:

- dīkstāvei, algu subsīdijām un apgrozāmajiem līdzekļiem pieejams atbalsts 489 milj. EUR apmērā, uz 2020.gada 7.martu izmaksāti kopā 170 milj. EUR;
- operacionālo izmaksu segšanai viesnīcām (izmaksāts 2,17 milj. EUR);
- atbalsta pasākumi starptautiskās konkurētspējas un eksporta veicināšanai (pieejami 69,3 milj. EUR, izmaksāts 37,3 milj. EUR).

Ir izstrādātas akciju sabiedrības "Attīstības finanšu institūcija Altum" atbalsta programmas uzņēmumiem, kuri saskaras ar likviditātes problēmām dēļ Covid-19 izplatības:

- apgrozāmo līdzekļu aizdevumi – līdz 1 milj. EUR ar termiņu līdz 3 gadiem. Atbalsts pieejams MVU un lielajiem komersantiem. Atbalsta saņemšanai samazinātas nodrošinājuma prasības un tiek piemērotas samazināta procentu likme. Atbalstam novirzīts publiskais finansējums 60 milj. EUR apmērā un Altum piesaistītais Valsts kases aizdevums 90 milj. EUR, piešķirts 97 milj. EUR.
- kredītu garantijas un portfeljgarantijas - uzņēmumiem, kuriem Covid-19 izplatības dēļ radušās objektīvas grūtības veikt aizdevumu apmaksas maksājumus kredītiestādēs, pieejamas garantija, kas ļauj komerciestādei atlikt pamatsummas maksājumu. Atbalstam novirzīts publiskais finansējums 50 milj. EUR apmērā. Izsniegto garantiju kopsumma: 33,5 milj. EUR, garantēto kredītu kopapjoms: 93 milj.;
- paplašināts atbalsts eksporta kredītu garantiju veidā - lai sniegtu atbalstu eksportējošiem uzņēmumiem, kuri dēļ Covid-19 negatīvās ietekmes saskaras ar pieaugošiem riskiem tirdzniecības darījumos, līdz 2021. gada 30.jūnijam eksporta kredītu garantijas pieejamas arī uz ES dalībvalstīm visu lielumu uzņēmumiem un bez atliktā maksājuma termiņa ierobežojumiem. Izsniegto garantiju kopējais apjoms: 9,4 milj. EUR, deklarētais jeb jau notikušo darījumu apjoms: 30,4 milj. EUR;
- kapitāla fonds, aizdevumi un to procentu likmju subsīdijas, garantijas lielajiem komersantiem - šo instrumentu izstrāde pabeigta 2020.gada otrajā pusē, uzsākta līgumu slēgšanas procedūra un faktiski atbalsts pieejams 2021.gadā, kopā pieejams atbalsts 120 milj. EUR apmērā.

Vienlaikus 2020.gadā turpināts sniegt un pilnveidot atbalstu MVU šādās atbalsta programmās:

- uzņēmumiem pieejami mikroaizdevumi un starta aizdevumi - mikroaizdevumos aizdevums pieejams līdz 25 tūkst. EUR dzīvotspējīgu biznesa projektu īstenošanai – investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem), savukārt starta aizdevumi līdz 150 tūkst. EUR, tai skaitā augsta riska inovatīviem komersantiem agrīnās attīstības stadijā ar augstu izaugsmes potenciālu un dzīvotspējīgu biznesa projektu – investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem. Pieejamais finansējums ir 32,5 milj. EUR;
- saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai pieejami paralēlie aizdevumi, kur atbalsts tiek sniegts aizdevuma veidā (līdz 5 milj. EUR) kopā ar tādas kredītiestādes, tās filiāles vai tās meitas sabiedrības finansējumu, kura reģistrēta Latvijā un ir tiesīga sniegt finanšu pakalpojumus Latvijā, vai kopā ar starptautiskas finanšu institūcijas sniegtu finanšu pakalpojumu. Pieejamais finansējums ir 7 milj. EUR ERAF finansējums. Uz 2020.gada 31.decembri 2020.gadā noslēgti 427 starta aizdevumu līgumi par 10,961 milj. EUR un 118 mikro aizdevumu līgumi par 1,542 milj. EUR;
- uzņēmējdarbības uzsācējiem pieejams atbalsts biznesa inkubatoros un radošo industriju inkubatorā (pieejamais finansējums - 28,1milj. EUR) - uz 2020.gada 31.decembri atbalstīti 355 komersanti un 784 jaunizveidotie komersanti; nodarbinātības pieaugums atbalstītajos komersantos 1254,45 pilnas slodzes ekvivalenti. Inkubācijas dalībnieku apgrozījums 110 milj. EUR; Eksporta apjoms no apgrozījuma (vidēji) 49%. Nomaksāto nodokļu apmērs 13,8 milj. EUR. 2020.gadā organizētas 2 uzņemšanas kārtas;
- nodrošināts atbalsts ieguldījumiem ražošanas telpu un infrastruktūras izveidei vai rekonstrukcijai (ERAF finansējums 49,014 milj. EUR) - uz 2020.gada 31.decembri ir atbalstīti 57 investīciju projekti, kas tiek īstenoti visos Latvijas reģionos. Galvenie komersantu darbības virzieni – apstrādes rūpniecība, operācijas ar nekustamo īpašumu, gatavo metālizstrādājumu ražošana u.c.
- garantijām saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai (ERAF finansējums: 43,8 milj. EUR) - uz 2020.gada 31.decembri izsniegtas 578 garantijas par kopējo summu 128,310 milj. EUR;
- saimnieciskās darbības veicējiem konkurētspējas uzlabošanai pieejami paralēlie aizdevumi (ERAF finansējums: 43,8 milj. EUR) - uz 2020.gada 31.decembri noslēgti 16 līgumi par summu: 8,094 milj. EUR.
- mazo, vidējo komersantu finansējuma piesaistei kapitāla tirgos nodrošināts atbalsts (ERAF 1 milj. EUR) uz 2020.gada 31.decembri atbalstīti 3 komersanti par 263 tūkst. EUR.
- saimnieciskās darbības veicēju izveides, attīstības un konkurētspējas veicināšanā pieejams sēklas kapitāla, sākuma kapitāla un izaugsmes kapitāla fondu atbalsts (ERAF finansējums 30,580 milj. EUR) - uz 2020.gada

31.decembri noslēgti 14 līgumi par kopējo summu: 6,739 milj. EUR, savukārt akcelerācijas fondiem (ERAF finansējums: 14 620 000 EUR) - uz 2020.gada 31.decembri noslēgti 81 līgumi par kopējo summu: 3, 068 milj. EUR.

Lai mazinātu post-covid ietekmi un veicinātu ekonomikas atjaunināšanu, paredzēts īstenot arī reformas/investīcijas *Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna* ietvaros (skatīt *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānu*).

Turpinot **ekonomikas transformāciju un produktivitātes reformu**, 2021.gada sākumā MK ir apstiprinātas "Nacionālās industriālās politikas pamatnostādnes 2021. – 2027.gadam" (NIP). NIP pamatnostādņu mērķis ir - eksporta apjomu palielināt līdz 22 miljardiem EUR 2023.gadā un līdz 27 miljardiem EUR 2027.gadā. NIP pamatnostādņu apakšmērķis ir izdevumu apjoma pētniecības un attīstības darbībām palielināt līdz 300 miljoniem EUR 2023.gadā un līdz 600 miljoniem EUR. Atbilstoši NIP izvirzītajiem mērķiem ir plānoti atbalsta pasākumi gan ES fondu 2021-2027.gada ietvaram, gan *Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna* ietvaros.

ES fondu 2021.-2027.gada plānošanas periodā:

- pētniecības un attīstības kapacitātes stiprināšanai paredzēti 184 milj. EUR, no tiem 134 milj. EUR plānoti RIS3 īstenošana caur jaunu produktu izstrādi RIS3 specializācijas jomās (kompetences centri un inovāciju klasteri) un 50 milj. EUR finanšu instrumentiem aizvedumu veidā inovatīvām iekārtām, P&A darbībām, modernu tehnoloģiju pārnesi;
- MVU atbalstam paredzēti 271 milj. EUR, no kuriem 107 milj. EUR paredzēti tādām aktivitātēm kā uzņēmējdarbības motivācijas atbalsts, tehnoloģiskajiem inkubatoru pieejamība, atbalsts tehnoloģiju pārnesi, atbalsts eksportējošiem un tūrisma uzņēmumiem. Tāpat vairāk nekā 164 milj. EUR paredzēti finanšu instrumentu veidā, veicinot uzņēmumu finanšu pieejamību riska kapitāla, garantiju un aizdevumu veidā dažādos uzņēmējdarbības attīstības posmos.

Inovāciju atbalsta jomā 2020.-2021.gados:

- ES fondu 1.2.1.2.pasākuma "Atbalsts tehnoloģiju pārneses sistēmas pilnveidošanai" ietvaros ir vērojams straujš inovācijas vaučera atbalsta pieprasījuma kāpums – 2020. gadā noslēgti 99 inovācijas vaučeru līgumi par jaunu produktu izstrādi, kā arī augstais pieprasījums turpinās arī 2021.gadā. Tāpat programmas ietvaros 2020.gadā piešķirts atbalsts 60 komercializācijas projektiem 1.posma ietvaros, no kuriem 30 projekti apstiprināti 2.posma ietvaros komercializācijas stratēģijas izstrādei;
- ES fondu projekts "Inovāciju motivācijas programma" ir pārsniedzis 2020.gadā plānotos rezultātus un nodrošinājis inovācijas motivācijas pasākumus tiešsaistē. Programmas ietvaros līdz 2020.gada beigām Latvijas un ārvalstu lektoru vadībā zināšanas sekmīgi apguvuši un sertifikātus saņēmuši 100 komersanti. Skolēnu mācību uzņēmumu gada tirgus CITS BAZĀRS organizēts tiešsaistē, kur speciāli izveidotā e-katalogā produktus un pakalpojumus piedāvāja 300 skolēnu mācību uzņēmumi no visas Latvijas un pasākuma laikā interneta vietni apmeklēja 46 000 pircēju. Tika rīkots arī ikgadējais biznesa ideju konkurss "Ideju kauss", kā arī konference #UzdriktiesUzvarēt, ko noskatījās vairāk nekā 100 000 tūkstošiem skatītāju dažādās platformās;
- 2020.gada 15.oktobrī tika atklāta Norvēģijas finanšu instrumenta 2014.-2021.gada plānošanas perioda programma "Uzņēmējdarbības attīstība, inovācijas un mazie un vidējie uzņēmumi". Programmā uzņēmējiem būs pieejams finansējums 14,7 miljonu EUR apmērā inovatīvas uzņēmējdarbības attīstībai;
- 2020.gada 27.jūlijā Latvija pievienojās Eiropas Kosmosa aģentūrai asociētās dalībvalsts statusā. Tas nodrošina iespējas veicināt Latvijas tautsaimniecības attīstību – jaunu tirgu apgušanu, kvalificētu speciālistu skaita pieaugumu, jaunu uzņēmumu veidošanos un esošo aktīvāku iesaisti inovāciju izstrādē, kā arī ieguldījumu digitalizācijas, produktivitātes, zaļo inovāciju, starptautiskās sadarbības un pat radošuma veicināšanā. Latvijas kosmosa aktivitātes un to prioritārie attīstības virzieni ir apkopoti *Latvijas kosmosa stratēģijā 2021.–2027.gadam*.

Ar mērķi radīt **pievilcīgu uzņēmējdarbības vidi**, sekmējot jaunu investīciju ienākšanu reģionos, saskaņā ar komersantu pieprasījumu un pašvaldību integrētajām attīstības programmām tiek īstenotas pašvaldību uzņēmējdarbības publiskās infrastruktūras un degradēto teritoriju attīstības programmas. Līdz 2021. gada 1. februārim ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā kumulatīvi ir noslēgti 212 līgumi par projektu īstenošanu par kopējo ERAF finansējumu 281,1 milj. EUR, t.sk. pabeigti 109 projekti (ERAF finansējums – 86,4 milj. EUR). Lai gan projektos plānoto rādītāju sasniegšana vēl turpinās, pabeigtajos projektos jau ir izveidotas jaunas 1 448 darba vietas (48% no projektos plānotajām 2998 darba vietām), piesaistītas nefinanšu investīcijas 134,9 milj. EUR apmērā (69% no projektos plānotā 195,5 milj. EUR apjoma) un atjaunota degradētā teritorija 155 ha platībā (68% no projektos plānotajiem 228 ha), kā arī labumu guvuši 322 uzņēmēji (160% no sākotnēji plānoto 202 komersantu skaita). Saskaņā ar programmas nosacījumiem rādītāji projektos var tikt sasniegti līdz 2023.gada beigām.

Lai nodrošinātu **ilgtspējīgu transporta infrastruktūru**, ES fondu plānošanas perioda 2014.-2020.gadam ietvaros tika kombinēti gan KF, gan ERAF atbalsta pasākumi ilgtspējīgas transporta sistēmas nodrošināšanai un zemu oglekļa emisiju veicināšana transportā.

2020.gadā turpinājās apstiprināto projektu īstenošana šādās jomās: valsts galvenie autoceļi, ostas, dzelzceļš, Starptautiskā lidosta „Rīga”, nacionālas nozīmes centru TEN-T infrastruktūra, valsts reģionālie autoceļi, automobiļu elektrozlādes tīkls, tramvaju infrastruktūra Liepājā un Daugavpilī, pasažieru autobusi pārējos nacionālas nozīmes attīstības centros.

2020.gadā nodrošināta Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) finansēto projektu atlasu koordinēšana nacionālā līmenī. 2020. gadā EK apstiprināja trīs projektus ar Latvijas dalību – Rail Baltica projekta 4. un 5.kārtu, kā arī SIA „VISSA” projektu “Drošās autostāvvietas modernizācija un jaunās drošās autostāvvietas izveide gar Ziemeļjūras - Baltijas Koridoru”, kura mērķis ir veicināt drošo autostāvvietu attīstību un modernizēšanu gar Ziemeļjūras -Baltijas TEN-T pamattīkla koridoru, kurā kravas transports iegūst piemērotas drošās stāvvietas kopā ar moderniem pakalpojumiem un atpūtas iespējām.

2021. gadā plānots turpināt darbu pie ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda specifisko atbalsta mērķu un pasākumu īstenošanas uzraudzības, uzsākt darbu pie 2021.-2027.gada plānošanas perioda ieviešanas, kā arī koordinēt EISI finansēto projektu atlasas.

Finansēšanai no *Atveseļošanās un noturības mehānisma plāna* pieteikta reforma sabiedriskā transporta konkurētspējas attīstībai Rīgas metropoles areālā (skatīt *Latvijas Atveseļošanās un noturības plānu*). Turpmāk veicamie uzdevumi un attiecīgie pasākumi ilgtspējīgas transporta sistēmas veicināšanai iekļauti *Transporta attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam* (TAP2027). TAP2027 mērķis ir integrēta transporta sistēma, kas nodrošina drošu, efektīvu, pieejamu, viedu un ilgtspējīgu mobilitāti, veicina valsts ekonomisko izaugsmi, reģionālo attīstību un nodrošina virzību uz klimatneitrālu ekonomiku.

ES fondu 2014.-2020.gada plānošanas perioda ietvaros līdz 2021.gada 1.februārim **IKT jomās** ir noslēgti līgumi par 55 projektu īstenošanu ar kopējo ERAF finansējumu 122,6 milj. EUR, t.sk., pabeigti 9 projekti (ERAF finansējums 21,3 milj. EUR) un vērtēšanā ir 3 projekti ar kopējo ERAF finansējumu 7,6 milj. EUR. IKT jomas projektos (ieskaitot pabeigtajos projektos) ir izstrādātas vai pilnveidotas 10 centralizētas atvērtas informācijas sistēmu platformas un pilnveidoti kopumā 139 darbības procesi.

2020. gadā ir saskaņoti un MK apstiprināti 3 publiskās pārvaldes IKT attīstības otrās kārtas projektu apraksti, iekļaujot tos valsts vienotajā IKT arhitektūrā, kuru ietvaros ES fondu investīcijas plānots novirzīt Kadastra informācijas sistēmas modernizācijai un datu pakalpojumu attīstībai, Vienotās neatliekamās medicīniskās palīdzības un katastrofu medicīnas vadības informācijas sistēmas 2.kārtas attīstībai un zemkopības nozares iestāžu un starpiestāžu procesu tālākai pilnveidei un zemkopības nozares e-pakalpojumu attīstībai.

2020. gadā Latvijas valdība ir strādājusi pie dažādām iniciatīvām saistībā ar **klimata pārmaiņu ierobežošanu**, kas ietver finansējuma piešķiršanu pašvaldību investīciju projektiem, lai atbalstītu tās iniciatīvas, kas veicina ekonomikas atveseļošanu, tajā pašā laikā mazinot siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas, kā arī vides aizsardzību.

2020. gadā MK atbalstīja vairāk nekā 9,4 miljonu EUR ES finansējuma piešķiršanu projektiem 13 Latvijas pašvaldībās. Šo projektu īstenošanas rezultātā tiks veicināta Latvijas klimata pārmaiņu mērķu sasniegšana (pašvaldību ēku energoefektivitātes paaugstināšana un atjaunojamo energoresursu izmantošana). Tāpat samazinot atkarību no fosilās enerģijas importa un pārejot uz vietējiem atjaunojamiem enerģijas avotiem, uzlabosies arī iedzīvotāju veselība, uzlabojoties gaisa kvalitātei, jo īpaši pilsētās.

ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā tiek veikta pašvaldību ēku pārbūve un atjaunošana **energoefektivitātes palielināšanai**, kā arī veicināta AER izmantošana tieši pašvaldības ēkās. Paredzētais ERAF finansējums ir 51,5 miljonu EUR. Ieguldījumu rezultātā plānots sasniegt primārās enerģijas gada patēriņa samazinājumu sabiedriskajās ēkās – 22,5 GWh/gadā un SEG samazinājumu vismaz 6 818 CO₂ ekvivalenta tonnas/gadā. Līdz 2021. gada 1. februārim vērtēšanai bija iesniegts 151 projekts par ERAF finansējumu 48,9 milj. EUR apmērā, kas ir 94,9% no kopējā plānotā ERAF finansējuma, t.sk. noslēgti līgumi par 124 projektu īstenošanu (ERAF finansējums – 39,2 milj. EUR), t.sk. pabeigti 92 projekti par ERAF finansējumu – 25,6 milj. EUR. 2021. gada 1. februārī pašvaldību ēku energoefektivitātes atbalsta programmas pabeigtajos projektos sasniegtais primārās enerģijas gada patēriņa samazinājums sasniedza 17,6 GWh/gadā jeb 69% no atbalsta programmas regulētajos MK noteikumos plānotā rādītāja, savukārt projektu rezultātā sasniegtais siltumnīcefekta gāzu samazinājums bija 4 319 CO₂ ekvivalenta tonnas/gadā jeb 76% no sākotnēji plānotā.

2020.gadā tika uzsākta Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansētās programmas „Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” iepriekš noteiktā projekta „Klimata pārmaiņu politikas integrācija nozaru un reģionālajā politikā” īstenošana. Projekta mērķis ir uzlabot klimata pārmaiņu politikas plānošanas konsekvenci un atbilstību valstiskā līmenī, kā arī palielināt tās integrāciju nozaru un reģionālajā politikā. Tāpat līdz 2020. gada 7.decembrim Norvēģijas finanšu instrumenta programmas „Klimata pārmaiņu mazināšana, pielāgošanās tām un vide” ietvaros noslēdzās projektu iesniegumu iesniegšana atklātā konkursa “Ar vēsturiski piesārņotajām teritorijām saistīto risku samazināšana” ietvaros, kur paredzēts, ka projektos sākot no 2021.gada tiks attīrītas vismaz 3 vēsturiski piesārņotas vietas un no to attīrīšanas labumu gūs vismaz 30 000 iedzīvotāju.

2020.gadā ir izstrādāts *Taisnīgas pārkārtošanās teritoriālā plāna projekts*, lai pārkārtošanās uz klimatneitrālu ekonomiku notiktu taisnīgi, nevienu neatstājot novārtā. Tas kalpos par pamatu 2021.gadā uzsākamajām investīcijām - kūdras nozares virzībai uz klimatneitralitāti, uzņēmējdarbībai nepieciešamās publiskās infrastruktūras attīstībai, uzņēmējdarbības "zaļināšanas" un produktu attīstības pasākumiem, bezizmešu mobilitātes veicināšanai pašvaldībās, kā arī prasmju attīstības, pilnveides un pārkvalifikācijas piedāvājuma attīstībai.

Nodrošinot *Digitālās Eiropas programmas 2021. - 2027.gadam* ieviešanu, 2020.gadā atklātā atlases procedūrā Latvija ir veikusi nacionālo Eiropas Digitālo inovāciju centru (EDIC) kandidātu priekšatlasi⁷, lai virzītu nacionālos kandidātus tālākam atlases konkursam Eiropas Komisijai, lai tie kļūtu par daļu no ES EDIC tīkla.

Eiropas Komisijai izvirzīti divi kandidāti: viens no tiem ir biedrība "Latvijas Informācijas tehnoloģiju klasteris". Tā mērķis ir atbalstīt uzņēmumus, jo īpaši MVU konkurētspēju un mazināt esošo digitalizācijas plaisu un veicināt esošo tehnoloģiju integrēšanu MVU. Otrs ir biedrība "Latvijas Digitālais akselerators", kas specializējies augstas pievienotās vērtības nozaru atbalstam un risinājumu ieviešanai uzņēmumos un publiskajā sektorā. Ar mērķi uzlabot konkurētspēju un pakalpojumu kvalitāti, vairojot investīcijas pētniecībā un atbalstīt jaunu digitālo platformu, produktu un pakalpojumu dizainu, prototipēšanu, testēšanu un ieviešanu, līdztekus inovāciju ekosistēmu pilnveidei Latvijā⁸.

Līdz 2023.gadam turpināsies arī ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas perioda investīciju ieviešana, lai mazinātu un pielāgotos klimata pārmaiņām, veicinātu ilgtspējīgu un zaļu attīstību.

2020.gadā **vides aizsardzības infrastruktūras** uzlabošanai ES fondu 2014.-2020. gada plānošanas periodā bija pieejams 483,9 milj. EUR ES fondu finansējums astoņiem specifiskajiem atbalsta mērķiem un pasākumiem:

- plūdu un krasta erozijas risku mazināšana - līdz 2021. gada 1. februārim noslēgti līgumi par 10 projektu īstenošanu par kopējo ERAF finansējumu 24,3 milj. EUR. 2020. gadā turpinājās projektu ieviešana t.sk. pabeigti četri projekti, kuru ietvaros no plūdu apdraudējuma pasargāti 69 462 iedzīvotāji Ventspilī, Jelgavā un Ogrē, vienlaikus novēršot applūšanas risku 21 objektam, tādējādi samazinot potenciālos piesārņojuma novadišanas vidē draudus;
- atkritumu pārstrādes veicināšana - turpinās 7 noslēgto ES fondu līdzfinansēto līgumu izpilde (KF finansējums - 43,7 milj. EUR), nodrošinot atkritumu pārstrādes jaudas pieaugumu par 141 000 tonnām/ gadā. 2020.gadā organizētajā bioloģiski noārdāmo atkritumu pārstrādes iekārtu izveides atlases kārtā potenciāli tiks radītas papildus atkritumu pārstrādes jaudas ~37 000 tonnas/ gadā. 2021.gadā REACT-EU ietvaros plānots palielināt bioloģiski noārdāmo atkritumu anaerobās pārstrādes jaudu, sniedzot papildus atbalstu sadzīves atkritumu apglabāšanas sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem pārstrādes iekārtu izveidei indikatīvi palielinot atkritumu pārstrādes jaudas par 51 000 tonnām/ gadā;
- ūdenssaimniecības attīstīšana - līdz 2021. gada 1. februārim noslēgti līgumi par 46 projektu īstenošanu un apstiprināts viens projekta iesniegums par kopējo KF finansējumu 102,2 milj. EUR, kas ir 100% apmērā no pieejamā KF finansējuma. Līdz 2021. gada 1. februārim ir pabeigta sešu projektu īstenošana par kopējo KF finansējumu 2,4 milj. EUR., Kopš ieguldījumu uzsākšanas ūdenssaimniecības attīstīšanai, centralizēto notekūdeņu savākšanas pakalpojumu lietotāju skaits pieaudzis par 9 320 iedzīvotājiem, kam pieslēgumi izveidoti tieši īstenoto projektu ietvaros. Apstiprinātajos projektos kopumā līdz 2023.gada beigām paredzēts nodrošināt māsaimniecību pieslēgumus centralizētajiem kanalizācijas tīkliem 39,9 tūkstošiem iedzīvotāju;
- bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas nodrošināšana - turpinās viens no pēdējo gadu nozīmīgākajiem projektiem dabas aizsardzības jomā - Dabas skaitīšana (8,7 milj. EUR KF finansējums)⁹. 2020. gadā ir noslēgusies biotopu kartēšana visā Latvijā, bet turpinās rezultātu izvērtēšana un apkopošana, par kuriem tiks sagatavots ziņojums MK. Papildus šī projekta ietvaros līdz 2021. gada 1. februārim ir izstrādāti 15 īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plāni, 5 ES nozīmes īpaši aizsargājamo sugu aizsardzības plāni. Uz 2021. gada 1. februāri ir apstiprināta projekta īstenošana biotopu un sugu aizsardzības labvēlīga statusa atjaunošanai (3,0 milj. EUR KF finansējums). Šobrīd notiek aktīvs darbs pie jauna atbalsta pasākuma īstenošanas uzsākšanas 2021.gadā, kas paredzēts bioloģiskās daudzveidības veicināšanai, paredzot kompleksus risinājumus NATURA 2000 teritorijās saistībā ar epidemioloģiskiem apstākļiem atbilstošas antropogēnās slodzes infrastruktūras izveidi un dzīvotņu atjaunošanu (indikatīvais finansējums 4,8 milj. EUR);
- vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstības un sabiedrības līdzdalības veicināšana - līdz 2021. gada martam ir noslēgti līgumi par četrus projektu ieviešanu par kopējo KF finansējumu 17,0 milj. EUR. 2020. gadā turpinājās trīs projektu ieviešana un 2021. gada martā noslēgts jauns līgums par ūdens monitoringa un kontroles sistēmas pilnveidi. Kopumā projektos līdz 2021.gada februārim pilnībā īstenota 1 monitoringa programma (bioloģiskās daudzveidības) un izveidotas 10 monitoringa vietas;

⁷ <https://www.varam.gov.lv/lv/eiropas-digitalie-inovaciju-centri>

⁸ Plašāka informācija par EDIC tīklu atrodama Eiropas Komisijas mājas lapā: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/european-digital-innovation-hubs-digital-europe-programme-0>

⁹ 5.4.2.1/16/I/001 "Priekšnosacījumu izveide labākai bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un ekosistēmu aizsardzībai Latvijā".

- piesārņoto vietu sanācija – turpinās Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācijas projekta ieviešana par kopējo ERAF finansējumu 24,9 milj. EUR. Kopējā atjaunotā zemes platība 3,13 ha, kas pārsniedz sākotnēji plānoto vērtību 2,5 ha;
- pašvaldību, t.sk. Rīgas, teritoriju revitalizācija – līdz 2021. gada 1. februārim ir noslēgti 212 līgumi par projektu īstenošanu par kopējo ERAF finansējumu 281,1 milj. EUR, t.sk. pabeigti 109 projekti (ERAF finansējums – 86,4 milj. EUR). Projektu īstenošanas ietvaros jau ir izveidotas jaunas 1448 darba vietas un piesaistītas nefināšu investīcijas 134,9 milj. EUR apmērā. Projektu ietvaros ir atjaunotas degradētās teritorijas 155 ha platībā un labumu guvuši 322 komersanti.

Ar 2020.gada 4.februāra MK apstiprināts *Latvijas Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam* (NEKP2030), kurā ir iekļautas rīcībpolitikas un to īstenošanas pasākumi Latvijas **ekonomikas zaļajai pārkārtošanai** un virzībai uz klimatneitralitāti 2050.gadā. NEKP2030 īstenošanai ir izstrādātas atbalsta programmas energoefektivitātes uzlabošanai un atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanai ēku fondā, siltumapgādē un uzņēmējdarbībā, kā arī transportā.

2020.gada beigās tika ieslēgts darbā jaunais Igaunijas – Latvijas 3.starpsavienojums, kas palielinās elektroenerģijas pārvades jaudas par 600 MW un nodrošinās pieprasīto elektroenerģijas tirdzniecības apjomu starp abām valstīm. Starpsavienojums ir 330 kV augstsprieguma elektropārvades līnija no Rīgas TEC-2 līdz Igaunijas robežai 176 kilometru garumā, pie kuras darbs uzsākts jau 2012.gadā. Šī projekta īstenošana ir nozīmīgs solis **energoneatkarības stiprināšanā** Baltijas valstu elektrotīklu sinhronizācijas ar kontinentālo Eiropu kontekstā. Tāpat starpsavienojums ir būtisks posms elektroenerģijas, kas ražota no atjaunojamiem energoresursiem (AER), integrēšanā elektrotīklā

Kā īpaši svarīgs solis elektroenerģijas, kas ražota no AER, īpatsvara palielināšanai Latvijas un Baltijas mērogā jāmin Latvijas un Igaunijas parakstītais saprašanās memorands 2020.gada 18.septembrī par kopīga atkrastes vēja parka “ELWIND” izbūvi līdz 2030.gadam. Projekta mērķis – ieviest jaudu 700 -1000 MW apmērā. Vēja parka ieviešanai izveidota darba grupa, kuras dalībnieki ir par enerģētiku atbildīgo Latvijas un Igaunijas ministriju, Latvijas investīciju un attīstības aģentūras, kā arī Latvijas un Igaunijas pārvades sistēmas operatoru pārstāvji.

2020.gada beigās Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts likumprojekts “*Transporta enerģijas likums*”, kas veicinās **moderno biodegvielu un biogāzes izmantošanu** galapatēriņā transportā Latvijā. Zaļās pārkārtošanās kontekstā, dabasgāzes sektorā saredzam potenciālu esošās infrastruktūras pielāgošanai atjaunīgām un mazoglekļa gāzēm.

No 2020. gada 1. janvāra Latvija darbojas vienotā dabasgāzes tirgū kopā ar Somiju un Igauniju. Šīs starpvalstu sadarbības rezultātā tika atcelti maksājumi par vienotā dabasgāzes tirgus dalībvalstu iekšējo robežu šķērsošanu un tika noteikts vienots pārvades sistēmu ieejas tarifs uz tā ārējām robežām, tā sekmējot dabasgāzes tirgotāju konkurenci visā vienotā tirgus zonā.

Lai **nodrošinātu piegāžu drošību un energoneatkarību** 2020.gada 21.jūlijā AS “Augstsprieguma tīkls” noslēdza vienošanos ar “Gazprom” par 34,1% gāzes pārvades operatora “Conexus Baltic Grid” akciju iegādi, tādējādi palielinot kontroli sabiedrībā līdz 68,46%. Šis darījums nodrošina valsts pilnīgu kontroli par gāzes pārvades sistēmu valstī, veicinot valsts enerģētiskās drošības stiprināšanu un sekmējot turpmāko gāzes sistēmas attīstību atbilstoši noteiktajiem enerģētikas politikas mērķiem.

2020.-2021.gadā ir uzsākta sadarbība starp Ekonomikas ministriju un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju attiecībā uz Modernizācijas fonda, kas izveidots Eiropas Savienības Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas ietvaros, atbalsta programmu izstrādi.

MK 2020. gada 7. aprīlī apstiprināti “Grozījumi Ministru kabineta 2014. gada 21. janvāra noteikumos Nr. 50 “*Elektroenerģijas tirdzniecības un lietošanas noteikumi*”, ar kuriem paredz:

- vienkāršot elektroenerģijas neto norēķinu sistēmas, piemērošanas kārtību (neto sistēmu izmanto mājsaimniecības, kam elektroenerģijas ražošanai pamatā uzstādīti saules paneļi);
- neto sistēmas lietotāju atbrīvošanu no maksājumiem par obligātā iepirkuma elektroenerģijas (mainīgās) komponentes daļu neto sistēmas ietvaros;
- pilnveidot elektroenerģijas tirgus datu apmaiņas un uzglabāšanas platformas darbības tiesisko regulējumu;
- papildināt ar kārtību, kādā sistēmas operators informē lietotājus gadījumā, ja elektroenerģijas tirgotājs nepilda norēķinu saistības ar sistēmas operatoru;
- mehānismu, kā sadales sistēmas operators piemēro kompensāciju lietotājam ilgstoša (virs 24h) elektroenerģijas pārtraukuma gadījumā.

MK 2020.gada 22.decembrī apstiprināti “Grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 395 “*Kārtība, kādā energoietilpīgi apstrādes rūpniecības uzņēmumi iegūst tiesības uz samazinātu līdzdalību obligātā iepirkuma komponentes maksājumam*””. Līdz ar to 2021. gadā pieņemot lēmumus par atbalsta piešķiršanu par 2020. gada izmaksām, tiks piemēroti papildu atvieglojumi finansiālās grūtībās nonākušiem uzņēmumiem, lielāka elastība energoefektivitātes kritērija izpildei, tiks ņemti vērā kritēriji uz lēmuma pieņemšanas brīdi. Vienlaikus grozījumi paredz attiecīgā perioda, par ko var saņemt atbalstu, pagarināšanu līdz 2021. gada 31. decembrim,

atbalsttiesīgo nozaru tvēruma paplašināšanu, kā arī minimālā darbinieku skaita (50) noteikšanu atbalstāmajiem uzņēmumiem. Grozījumi attieksies uz 2021. gada izmaksām, par kurām lēmumi par atbalsta piešķiršanu tiks piešķirti 2022.gadā.

Šajā nodaļā ir atspoguļoti pasākumi 2020.gada ES Padomes rekomendāciju izpildei, bet pārējie pasākumi, reformas un informācija par investīciju plāniem skatāma *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānā*, kas pēc apstiprināšanas MK tiks iesniegts Eiropas Komisijai 2021.gada aprīļa beigās.

2.4. NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANA

TURPINĀT NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS NOVĒRŠANAS SISTĒMAS PILNVEIDOŠANU.

Ir paveikts būtisks darbs attiecībā uz **finanšu sektora reformu**, lai nodrošinātu tā caurskatāmu, ilgtspējīgu un drošu darbību Latvijā un atgūtu labu starptautisko reputāciju.

2019. gadā tika apstiprināta virkne normatīvo aktu, tai skaitā Saeimā 2019. gada 13. jūnijā pieņemti finanšu sektora „kapitālā remonta” likumprojekti (t.sk. *Grozījumi Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumā, Grozījumi Kredītiestāžu likumā un Grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā*), kuru rezultātā notiek nozīmīgas pārmaiņas finanšu sektorā:

- ir konceptuāli mainīta Finanšu izlūkošanas dienestam sniedzamo aizdomīgo darījumu ziņošanas kārtība, paplašināts *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma* subjektu loks, tajā iekļaujot maksātnespējas procesa administratorus, iestrādāti nosacījumi, kas piešķir Uzņēmumu reģistram (UR) lielākas pilnvaras iesniegtās informācijas izvērtēšanā un sekmēs tiesībsargājošo iestāžu savlaicīgu informēšanu par uzņēmumu nepatiesi sniegtajām ziņām UR, t.sk. nepatiesu ziņu sniegšanu vai ziņu nesniegšanu par patieso labuma guvēju, tika iekļauti arī virtuālās valūtas pakalpojumu sniedzēji un personas, kas darbojas mākslas un antikvāro priekšmetu apriņķī;
- ieviesta procedūra, kas nodrošina no UR izslēgt komersantus, kuri neatklāj savus patiesos labuma guvējus vai sniedz UR nepatiesas ziņas, jo tas rada nepieņemami augstu risku, kā arī pilnveidotas klienta izpētes prasības sadarbībai ar augsta riska trešajām valstīm un pilnveidots regulējums proliferācijas finansēšanas novēršanai;
- pilnveidotas prasības likuma subjektu to klientu un klientu patieso labuma guvēju identifikācijai un datu pārbaudei, ņemot vērā jauno tehnoloģiju attīstību un maksājumu digitalizāciju. 2020. gada 1. jūlijā stājās spēkā „*Grozījumi Kontu reģistra likumā*”, kas paredz, ka ziņu sniedzēji iekļaušanai kontu reģistrā sniedz arī ziņas par individuālā seifa pakalpojuma saņēmējiem, nodrošinot, ka dati, kas ļauj identificēt vienai personai piederošus kredītiestādes un maksājumu kontus un individuālos seifus, ir atbilstoši apkopoti un savlaicīgi pieejami finanšu izmeklēšanas iestādēm un citām kompetentajām iestādēm;
- *Krimināllikumā* ir paplašinātas ar NILLTPF saistītu noziedzīgu nodarījumu definīcijas; stiprinātas tiesībsargājošo institūciju, prokuratūras un tiesu pilnvaras cīņai ar NILLTPF. Papildus *Grozījumi Krimināllikumā* paredz kriminālatbildību par liela apmēra skaidras naudas (kas pārsniedz 50 minimālo mēnešalgu kopsummu) nedeklarēšanu vai nepatiesu deklarēšanu, šķērsojot Latvijas robežu;
- *Kriminālprocesa likumā* saistībā ar NILLTPFN jomu ieviests pazemināts pierādīšanas standarta “iespējamības pārsvars” attiecībā uz mantas atzīšanu par noziedzīgi iegūtu, vienlaicīgi nostiprināts personas pienākums pierādīt attiecīgās mantas izcelsmes likumību no brīža, kad tās tiesības rīkoties ar mantu tiek ierobežotas ar procesuālajām darbībām, un ar nosacījumu, ja kriminālprocesā iesaistītā persona apgalvo, ka manta nav uzskatāma par noziedzīgi iegūtu, ir arī veikti precizējumi procesa par noziedzīgi iegūtu mantu īstenošanas kārtībā;
- Ar *Grozījumiem likumā par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas* attiecībā uz NILLTPFN jomu 2019. gadā:
  1. izveidots skaidrāks mehānisms, kā deklarēt vai atklāt ienākošos un izejošos skaidras naudas (10 000 EUR vai vairāk apmērā) pārrobežu pārvadājumus ES, t.sk. precizējot skaidras naudas deklarēšanu uz Latvijas iekšējās robežas ar ES dalībvalstīm;
  2. papildināts ar jaunu pantu par administratīvo atbildību par skaidras naudas deklarēšanas pienākuma neizpildīšanu un kompetenci sodu piemērošanā.

2019. gada decembrī Moneyval plenārsēdē tika izskatīts „*Latvijas tehniskās atbilstības progressa ziņojums*”, kurā sniegta informācija un ekspertu novērtējums par Latvijas paveikto normatīvā ietvara pilnveidošanā un tā atbilstību Finanšu darījumu darba grupas (FATF) 40 rekomendācijām. Izvērtējot progressa ziņojumu, Latvijas NILLTPFN sistēmas normatīvais ietvars tika atzīts kā pilnībā atbilstošs 7 un lielākoties atbilstošs 33 FATF 40 rekomendācijām.

Lai turpinātu stiprināt Latvijas NILLTPFN sistēmu un uzsāktās reformas, 2019. gada 17. decembrī MK tika apstiprināts un 2020. gada 29. septembrī pilnveidots un precizēts „*Pasākumu plāns noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanai laikposmam no 2020. līdz 2022. gadam*”. Ņemot vērā Moneyval un FATF rekomendācijas, pasākumu plāns tika aktualizēts un papildināts (apstiprināts 2020. gada 29. septembrī ar MK rīkojumu Nr. 576). Šobrīd turpinās tajā paredzēto pasākumu īstenošana.

UR īstenotie pasākumi plāna ietvaros:

- Bezmaksas piekļuve UR vesto reģistru informācijai. Sākot ar 2020. gada 7. janvāri ir nodrošināta bezmaksas piekļuve UR vesto reģistru informācijai tiešsaistē – aktuālajiem ierakstiem (bez autentifikācijas), kā arī

vēsturiskajiem ierakstiem un publiskās daļas dokumentiem (ar autentifikāciju). Sākot ar 2020. gada 1. novembri UR nodrošina informācijas par tiesību subjektu patiesajiem labuma guvējiem pieejamību arī atvērto datu veidā Latvijas Atvērto datu portālā¹⁰;

- vienotas pieejas nodrošināšana rīcībai gadījumos, kuros UR vestajos reģistros, iespējams, iesniegta nepatiesa informācija par patiesajiem labuma guvējiem, kā arī sadarbības mehānisma ieviešana. Saskaņā ar *Grozījumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā* no 2020. gada 1.jūlija likuma subjektiem, kā arī uzraudzības un kontroles institūcijām (UKI) ir pienākums ziņot UR, ja to klienta izpētes gaitā konstatētā informācija nesakrīt ar UR reģistros reģistrēto par tā klienta patiesajiem labuma guvējiem (PLG). Minētā ietvaros 2020.gadā sadarbībā ar UKI izstrādātas un 2020.gada 19.novembrī aktualizētas vadlīnijas, kurās noteikta visu likuma subjektu, kā arī UKI vienota pieeja rīcībai gadījumos, ja konstatēts, ka UR vestajos reģistros reģistrētā informācija par PLG, iespējams, ir nepatiesa. Kopš 2020. gada 1.jūlija ieviesta elektroniskā ziņošana tīmekļvietnē <https://plg.ur.gov.lv>, kas pieejama lietošanai UKI, likuma subjektiem un to deleģētām personām;
- UR reģistru modernizācija, pilnveidojot uz risku novērtējumu balstīto pieeju attiecībā uz PLG informācijas pārbaudi reģistrācijas procesā. 2020.gada beigās izsludināts izstrādes darbu iepirkums: *“Uzņēmumu reģistra pakalpojumu digitālo transformāciju un pārrobežu pieejamība”*.

Plāna pasākumu īstenošanai UR piešķirts valsts budžeta finansējums 1,89 milj. EUR (2021. gadam) un 1,93 milj. EUR (2022. gadam) apjomā, no kura daļējā apjomā tiks segti izdevumi arī UR reģistru modernizācijai. Lai modernizācijas projektu ieviestu pilnā apjomā, iesniegts augstākminētā projekta *“Uzņēmumu reģistrācijas pakalpojumu digitālā transformācija un pārrobežu pieejamība”* pieteikums iekļaušanai ES *Atveseļošanas un noturības mehānisma* finansējuma apguvei par kopējo summu 3,5 milj. EUR.

2020. gada 21. februāra FATF plenārsēdē starptautiskie eksperti atzinīgi novērtēja Latvijas pārskata perioda ietvaros paveikto noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomas pilnveidošanā un Moneyval rekomendāciju ieviešanā¹¹. Secīgi tika pieņemts lēmums par Latvijas neiekļaušanu tādu valstu sarakstā, kam konstatēti būtiski stratēģiski trūkumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanā (“pelēkais saraksts”).

Vienlaicīgi, lai gan Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomas normatīvais regulējums ir atzīts par pietiekamu un atbilstošu starptautiskajiem standartiem, lai valsts varētu sekmēt pastāvošo risku novēršanu un apkarošanu, valdība un atbildīgās iestādes finanšu sektora pilnveidošanu turpina uzskatīt par valsts prioritāti. Nolūkā nodrošināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas sistēmas pilnveides nepārtrauktību, tiek turpināta pasākumu īstenošana dažādos ar jomu saistītos virzienos.

Finanšu izlūkošanas dienests savas un sadarbības partneru izpratnes un informētības veicināšanai veiksmīgi turpinājis nodrošināt dažādu stratēģiskās analīzes uzdevumu izpildi, piemēram, izstrādāti informatīvi materiāli par aktuālajām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas tendencēm un metodēm, kā arī 7 stratēģiskās analīzes pētījumi, kuros analizēti specifiski problēmjautājumi.

2020. gada nogalē noslēdzās Nacionālā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku novērtējuma par laika periodu no 2017. gada līdz 2019. gadam, turpmāk – NRA, izstrāde. 2021. gadā NRA identificētie secinājumi koordinēti tiks komunicēti to mērķauditorijai – politikas veidotājiem, atbildīgajām valsts institūcijām, likuma subjektiem un citiem. NRA noteikti arī identificēto risku mazinošie pasākumi, lai valsts institūcijas un likuma subjekti varētu sekmīgi īstenot attiecīgo risku novēršanu un risku efektīvu pārvaldīšanu un ierobežošanu, un finanšu noziegumu apkarošanu.

2020. gadā Finanšu izlūkošanas dienests turpinājis veicināt informācijas tehnoloģiju attīstību, turpinot ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas biroja (UNODC) lietojumprogrammas *goAML* ieviešanu, kas ir viens no stratēģiskajiem risinājumiem cīņā pret finanšu noziegumiem, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, kā arī terorisma finansēšanu¹². Paredzēts, ka lietojumprogramma *goAML* 2021. gadā aizstās līdzšinējo Finanšu izlūkošanas dienesta pamatsistēmu un e-ziņošanas sistēmu.

¹⁰ <https://data.gov.lv/dati/lv/dataset/patiesie-labuma-guveji>

¹¹ Eiropas Padomes *Moneyval* ekspertu komisija no 2017. gada 30. oktobra līdz 10. novembrim veica Latvijas NILLTPFN sistēmas tehniskās atbilstības FATF 40 rekomendācijām novērtējumu un NILLTPFN sistēmas efektivitātes novērtējumu. 2018. gada jūlijā *Moneyval* 56. plenārsēdē tika pieņemts 5. kārtas ziņojums par Latviju, ar ko Latvijai tika piemērota *Moneyval* pastiprinātā uzraudzība, kas nozīmēja, ka Latvijai bija jāveic būtiski uzlabojumi NILLTPFN novēršanas sistēmas sakārtošanā saskaņā ar *Moneyval* ekspertu rekomendācijām.

¹² Lietojumprogramma *goAML* ir pilnībā integrēts programmatūras risinājums, kas īpaši izstrādāts finanšu izlūkošanas dienestu darbam, nodrošinot datu vākšanas, apstrādes, analīzes, dokumentu pārvaldības, darbplūsmas un statistikas funkciju. Tā nodrošina informācijas apmaiņu starp Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjektiem un citām iesaistītajām institūcijām, kā arī ir ziņojumu plūsmas pārvaldības un padziļinātas analīzes rīks.

Nolūkā uzlabot finanšu izlūkošanas analītisko kvalitāti tika īstenota ziņošanas sistēmas pārveide¹³, kas 2020. gadā rezultējies ar 4 833 saņemtiem ziņojumiem par aizdomīgiem darījumiem un 64 635 sliekšņa deklarācijām. 2020. gadā 235 no visiem aizdomīgu darījumu ziņojumiem, rezultējušies Finanšu izlūkošanas dienesta kā kompetentās iestādes atzinumi tiesībaizsardzības iestādēm¹⁴. 2020. gadā Finanšu izlūkošanas dienests izdevis 440 iesaldēšanas rīkojumus, iesaldējot iespējami noziedzīgi iegūtos finanšu līdzekļus 429,412 milj. EUR apmērā. Bez tam 2020. gadā iesaldēti 45 nekustamie īpašumi un 4 kredītiestādes seifi.

Starpinstitūciju sadarbības uzlabošana un veicināšana bija viena no prioritātēm arī 2020. gadā. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā iesaistīto institūciju darba un savstarpējās sadarbības pilnveidei un attīstīšanai izstrādātas vadlīnijas *“Noziedzīgu nodarījumu izmeklēšanas prioritātes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jomā”* un vadlīnijas *“Finanšu izlūkošanas dienesta sadarbība ar operatīvās darbības subjektiem, izmeklēšanas iestādēm un prokuratūru”*. Papildus Finanšu izlūkošanas dienests ciešā sadarbībā ar prokuratūru izstrādājis arī metodoloģisko materiālu *“Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes”*¹⁵ nolūkā tās izmantot kā pilnvērtīgu un leģitīmu netiešo pierādījumu avotu.

Sadarbības stiprināšanā svarīga loma bija arī jau praksē iedibinātajiem sadarbības kanāliem, kas savu efektivitāti turpināja demonstrēt arī 2020. gadā. Tika organizētas gan Uzraudzības un kontroles institūciju platformas sēdes, gan Sadarbības koordinācijas grupas sēdes. Tāpat 2021. gadā Sadarbības koordinācijas grupas ietvaros plānots veidot specializētas darba grupas un īstenot starpinstitūciju sadarbības projektus.

Joprojām būtiska nozīme noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomas pilnveidošanā ir izpratnes un zināšanu veicināšanai. 2020. gadā UKI, kā arī Finanšu izlūkošanas dienests organizējis vērtīgas apmācības un seminārus.

2020.gada 27. novembrī, Finanšu sektora attīstības padome vienotās atbalstīt *Pasākumu plānu samērīgas pieejas nostiprināšanai, izpildot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas prasības*, kas veicinās vienotu un konsekventu pieeju valsts institūciju un finanšu iestāžu sadarbībā, uzraudzībā un komunikācijā ar klientiem, nodrošinot ar riskiem samērīgas pieejas izmantošanu, t.sk. mazinot administratīvo slogu, uzlabojot un atvieglot kredītiestāžu un citu finanšu iestāžu darbu, vērtējot riskus, kas saistīti ar klientu iespējamu iesaisti finanšu noziegumos.

Pasākumu plāna mērķis ir ieviest vienotu un konsekventu pieeju finanšu iestāžu sadarbībā un uzraudzībā, kā arī sadarbībā un komunikācijā ar klientiem, un veicināt izpratni par kopīgo atbildību noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanā, vienlaikus nodrošinot augstāko starptautisko atbilstības standartu ievērošanu. Plānā ietvertie pasākumi paredz veicināt pāreju no formālas uz noteikumiem balstītas pieejas īstenošanas uz elastīgāku, riskos balstītas pieejas īstenošanu klientu un to darījumu izpētē. Minētais paredz arī mazināt formālu pieeju gan sadarbībā ar klientiem, gan finanšu sektora uzraudzībā, būtisku nozīmi piešķirot informēšanas pasākumiem un skaidrojumu sniegšanai. Plānā ietvertie pasākumi īstenošana uzsākta jau 2020.gada beigās, turpinot pakāpenisku uzlabojumu ieviešanu, iestāžu uzraudzībā un sadarbībā ar klientiem.

2021.gada 21. janvārī Saeima 1.lasījumā atbalstīja *Grozījumus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likumā*, kas izstrādāti atbilstoši Moneyval novērtējumam par Latvijas progresu tehnisko rekomendāciju izpildē, lai pilnveidotu regulējuma atbilstību FATF rekomendācijām, turpinot nacionālās finanšu noziegumu novēršanas sistēmas efektivitātes paaugstināšanu. Vienlaikus likumprojekts paredz nosacījumus sistēmiska un strukturēta risinājuma – kopīgā klienta izpētes rīka izveide un jaunu aizdomīgu darījumu ziņošanas sistēmas ieviešanu Finanšu izlūkošanas dienestā, pilnveidojot tās funkcionalitāti, kā arī atvieglot ziņojumu par aizdomīgiem darījumiem iesniegšanu Finanšu izlūkošanas dienestam un Valsts ieņēmumu dienestam vienotā informācijas kanālā (atceļot paralēlās ziņošanas sistēmu).

Pamatojoties uz *Grozījumiem starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā* un MK noteikto *Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtību* un apstiprināto *Sankciju koordinācijas padomes nolikumu*, reformēta sankciju piemērošanas kārtība, paredzot lielāku koordināciju starp iesaistītajām institūcijām, kā arī sadarbību ar privāto sektoru.

Pēdējo gadu laikā arī Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK) ir veikusi apjomīgu darbu ar mērķi stiprināt kredītiestāžu un tās uzraudzībā esošo finanšu institūciju iekšējās kontroles sistēmas, mazināt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas (NILLTPF) riskus, kā arī veikusi pasākumus uzraudzības stiprināšanas jomā, kuru ieviešanas efektivitāti 2020. gadā ietekmēja COVID-19 noteiktie ierobežojumi.

¹³ 2019. gada 17. decembrī neparastu darījumu ziņojumus aizstāja prasība iesniegt sliekšņa deklarācijas.

¹⁴ Finanšu izlūkošanas dienests papildus arī sagatavoja 237 riska informācijas ziņojumus tiesībaizsardzības iestādēm, 119 spontānos ziņojumus un 645 atbildes ārvalstu finanšu izlūkošanas dienestiem.

¹⁵ Metodoloģiskais materiāls “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes”. Pieejams:

https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf

FKTK darba prioritātes finanšu noziegumu apkarošanas jomā 2020. gadā bija uz risku izvērtējumu balstītas pieejas stiprināšana, uzraudzības procesā vērtējot iekšējās kontroles sistēmas elementu efektivitāti un atbilstību riska iestādes profilam. Latvijas finanšu sektora dalībnieku un FKTK darba procesā veicināta vienota izpratne par normatīvo aktu prasībām NILLTFN un sankciju piemērošanas jomā. 2020. gadā sadarbībā ar nozari izstrādāti un 2020.gada 20.jūlijā publicēti ieteikumi NILLTPF novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, skaidrojot un sniedzot piemērus tādās jomās kā risku novērtējums, iekšējās kontroles sistēmas pilnveidošana un klientu izpēte.

Lai kredītiestāžu maksātspējas un likvidācijas procesā nodrošinātu finanšu noziegumu novēršanas jomas normatīvo aktu prasību ievērošanu, FKTK noteica vispārējās prasības metodoloģijas izstrādei NILLTPF novēršanas prasību izpildei kredītiestādes likvidācijas vai maksātspējas procesā 2020.gada 18.augusta *Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas prasību izpildes metodoloģijas izstrādes normatīvajos noteikumos*. Tie nosaka, kādiem elementiem jābūt iekļautiem metodoloģijā, kādiem risku paaugstinošiem faktoriem jāpievērš uzmanība likvidācijas vai maksātspējas procesā, kā arī darījumu tvērumu, kuriem nosakāmas NILLTPF un sankciju riska pārvaldīšanas prasības.

Īstenojot uz risku izvērtējumu balstītu uzraudzības pieeju kredītiestādēs, FKTK 2020. gadā veikusi 13 pārbaudes NILLTPFN jomā. Tajā pašā laika periodā soda nauda par pārkāpumiem NILLTPFN jomā piemērota trīs kredītiestādēm 2,03 milj. EUR apmērā, bet divām no kredītiestādēm noteikti tiesiskie pienākumi ar mērķi novērst konstatētos trūkumus un pilnveidot kredītiestāžu iekšējās kontroles sistēmas.

2021. gadā FKTK turpina pilnveidot pārbaūžu metodiku un tās piemērošanas efektivitāti, lai pēc iespējas objektīvāk un kvalitatīvāk spētu novērtēt kredītiestāžu iekšējās kontroles sistēmas efektivitāti atbilstoši noteiktajam riskam un sniegt rekomendācijas to pilnveidošanai. Lai paaugstinātu NILLTF riska uzraudzības efektivitāti un veiktu atbilstošus uz riskiem balstītus uzraudzības pasākumus, plānots pilnveidot neklātienas uzraudzību, pilnveidot ieviestos informācijas tehnoloģiju risinājumus. Uzraudzības procesa ietvaros 2021. gadā FKTK plāno iesaistīties vienotas uzraudzības pieejas veicināšanā Baltijas-Ziemeļvalstu reģionā.

Tāpat tiks turpināts darbs, lai stiprinātu riskos balstītas pieejas piemērošanu finanšu iestādēs. Šim mērķim 2021. gada sākumā FKTK pilnveidoja līdzšinējo regulējumu klientu izpētes un informācijas NILLTPF novēršanas jomā, izstrādājot *Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides un informācijas tehnoloģiju prasību normatīvos noteikumos*. Noteikumu mērķis ir sekmēt klienta izpētes un klienta padziļinātās izpētes veikšanu riskam atbilstošā un samērīgā apjomā, paredzot finanšu un kapitāla tirgus dalībnieku resursu koncentrēšanu būtisko NILLTPF risku pārvaldībai. Turklāt arī finanšu iestāžu klienti, kuriem piemīt zemāks risks, tiks mazāk apgrūtināti ar vispārīgas informācijas pieprasīšanu. Papildus noteikumos ir iekļautas kredītiestāžu informācijas tehnoloģiju risinājumu prasības.

2021. gadā FKTK plānojusi kopumā 10 pārbaudes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas (NILLTPFN) un sankciju jomā, sešas pārbaudes plānotas kredītiestādēs, vērtējot kredītiestāžu iekšējās kontroles sistēmu efektivitāti un risku izvērtējumā balstītās pieejas īstenošanu.

Lai palielinātu tiesībsargāšanas un tiesu iestāžu spējas cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, 2020. gadā tika novirzīti papildu līdzekļi:

- 136,2 tūkst. EUR ekonomisko lietu tiesas izveidei, lai nodrošinātu ātru un efektīvu komercstrīdu un ekonomisko noziegumu lietu iztiesāšanu;
- 2,45 milj. EUR tiesu sistēmas darbinieku mēnešalgu palielināšanai vidēji par 10%, lai sasniegtu tiesu darbinieku algu reformas ietvaros iepriekš plānotos 85% no mēnešalgu grupas (ko saņem par līdzīgu darba uzdevumu un pamatpienākumu veikšanu), lai nodrošinātu veiktajam darbam atbilstošu atlīdzību un celstu atalgojuma konkurētspēju;
- 70,3 tūkst. EUR tiesu infrastruktūras attīstībai, bet no papildus līdzekļiem šim mērķim tiks piešķirti 280,8 tūkst. EUR, lai nodrošinātu tiesu telpu attīstīšanu sabiedrības vajadzībām un tiesas darba efektivitātei.

Tiek turpināts 2016.gadā uzsāktais ESF projekts *"Justīcija attīstībai"*, apmācot tiesu, tiesībsargājošo institūciju un tiesu sistēmai piederīgās personas. Projekta ietvaros līdz 2020.gada beigām apmācītas 13 406 personas, līdz 2022.gada beigām plānots apmācīt vairāk nekā 12 tūkstošus personu. 2021.gadā veikti vienošanās grozījumi, kas noteica, ka projekta finansējums ir 10,86 milj. EUR, tostarp ESF finansējums (85%) 9,23 milj. EUR un valsts budžeta finansējums (15%) 1,63 milj. EUR. 2021.gadā ESF projekta *"Justīcija attīstībai"* ietvaros tiek plānots apmācīt 200 personas (tiesnešus, prokurorus, izmeklētājus) par finanšu un ekonomiskajiem noziegumiem un 100 personas (tiesnešus, prokurorus, izmeklētājus, advokātus) par finanšu noziegumu lietu izmeklēšanu un izskatīšanu ES.

Lai veicinātu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, ir nepieciešams attīstīt arī kvalitatīvāku informācijas apmaiņu starp izmeklēšanas iestādēm, tiesu un sodu izpildes iestādēm. TM un Ģenerālprokuratūra 2017.gadā uzsāka 1.posmu *E-lietas programmas* projektu realizācijai. *E-lietas programmas* 1.posmā galvenā uzmanība ir vērsta uz tiesvedības procesu, ietverot izmeklēšanas procesu prokuratūrā un sodu izpildi, tādēļ šobrīd

tiek attīstītas četras informācijas sistēmas: Tiesu informācijas sistēmas pilnveidošana, Prokuratūras informācijas sistēmas (ProIS) attīstība, Valsts probācijas dienesta Probācijas lietu uzskaites sistēmas (PLUS) un Ieslodzījumu vietu pārvaldes Ieslodzīto informācijas sistēmas pilnveidošana. Šī programma tiek finansēta ERAF līdzfinansējuma Specifiskā atbalsta mērķa Darbības programmas "Izaugsmes un nodarbinātība" 2.2.1. specifiskā atbalsta mērķa "Nodrošināt publisko datu atkalizmantošanas pieaugumu un efektīvu publiskās pārvaldes un privātā sektora mijiedarbību" 2.2.1.1. pasākuma "Centralizētu publiskās pārvaldes IKT platformu izveide, publiskās pārvaldes procesu optimizēšana un attīstība" ietvaros. Vadošo e-lietas programmas projektu īsteno Tiesu administrācija, kura projektā nodrošina e-lietas platformas jeb e-lietas koplietošanas komponentu izstrādi, centralizētu administrēšanu un programmas projektu savstarpējo koordināciju. Projekta "Tiesu informatīvās sistēmas attīstība" kopējais finansējums ir 3,17 milj. EUR, kur projektam piešķirtais ERAF līdzfinansējums ir 2,70 milj. EUR.

E-lietas programmas ietvaros, stājoties spēkā *Administratīvās atbildības likumam* un veiktajām izmaiņām *Sodu reģistra likumā* 2020.gada 1.jūlijā uzsāka darbu Iekšlietu ministrijas informācijas centra administratīvo pārkāpumu atbalsta informācijas sistēma (APAS). APAS nodrošina vienotu administratīvo pārkāpuma procesu uzskaiti visās valsts un pašvaldības institūcijās. APAS arī nodrošina elektronisku administratīvā pārkāpuma procesa veikšanu sākot ar brīdi, kad tiek pieņemts lēmums par procesa uzsākšanu vai par atteikumu uzsākt procesu, kā arī sistēmā tiks nodrošināta automatizēta dažādu lēmumu sagatavošana, pamatojoties uz sistēmā ievadītajiem datiem. Tā rezultātā tiks ietaupīti ne tikai papīra un pasta izdevumi, bet arī cilvēkresursi, jo APAS sistēmas mērķis ir sniegt atbalstu procesa veikšanā un uzraudzībā.

Noslēdzoties e-lietas programmas 1.posmam, ir plānots turpināt darbu pie e-lietas attīstības, paredzot, ka tiek pilnveidotas jau iesaistītās informācijas sistēmas un koplietošanas rīki. Kā būtiskākais papildinājums nākamajā e-lietas pilnveides posmā ir izmeklēšanas procesa pievienošana e-lietai. E-lietas ieviešana nākotnē nozīmē ātrāku, lētāku, efektīvāku, caurskatāmāku un drošāku izmeklēšanas, tiesvedības un sodu izpildes procesu, kas veicinās sabiedrības uzticēšanos tiesu varai kopumā un atstās labvēlīgu ietekmi arī uz uzņēmējdarbību. 2021.gadā un turpmākajos gados ir plānots turpināt darbu pie *E-lietas programmas* 1.posma īstenošanas, ieviešot E-lietas e-pakalpojumu portālu, kā arī turpmāka *E-lietas programmas* ietvaros izstrādāto E-lietas koplietošanas risinājumu un iesaistīto iestāžu informācijas sistēmu pilnveides (t.sk. *Atjaunošanās un noturības mehānisma plāna* ietvaros).

Atjaunošanās un noturības mehānisma plāna ietvaros ir paredzēts īstenot *Vienotas apmācību un kompetences apmaiņas platformas izveides ekonomisko noziedzumu izmeklēšanā un iztiesāšanā reformu*. Realizējot šo reformu tiks izstrādāta kopēja stratēģiska pieeja uz kompetencēm balstītai profesionālai pilnveidei tiesniešiem, prokuroriem (un darbiniekiem) un izmeklētājiem, kas nodrošinās regulāru jaunu un visaptverošu mācību programmas izstrādi par materiālajām, procesuālajām, kā arī citām kvalitatīva darba izpildes nodrošināšanā nepieciešamām tēmām. Tāpat tiks nodrošinātas jaunas un uz padziļinātu izpratni veidotas programmas par specifiskiem ekonomisko noziedzumu un noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas jautājumiem katrai mērķgrupai individuāli vai starpdisciplinārā formā. Projekta pamatā ir ideja par augstas kvalitātes tiesiskumu kā atbalstu ekonomikai un investīciju piesaistei, kad labi funkcionējošā tieslietu sistēma ir viens no elementiem, kas veicina tirgus atbilstošu darbību. *Atjaunošanās un noturības mehānisma* finansējuma garantētā summa ir 7,5 milj. EUR ar iespēju summu palielināt.

2021. gada sākumā Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) uzsāka Ziemeļvalstu un Baltijas valstu grupas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas (NILLTF) draudu un ievainojamības reģionālo analīzi. Izvērtējumā tiks iekļauta Dānija, Igaunija, Somija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija un Zviedrija. Reģionālais izvērtējums nepieciešams, ņemot vērā finanšu sistēmu savstarpējo saistību un īpaši – daudzos pārrobežu kredītiestāžu tīklus un attiecības Ziemeļvalstu un Baltijas valstu reģionā. Paredzams, ka 2022. gada vidū SVF paziņos izvērtējuma rezultātus, kas sniegs iespēju analizēt reģionālos riskus kopumā, analizēt sasniegto progresu šo risku mazināšanā un sniegt rekomendācijas turpmākam darbam.

Tiks turpināts darbs pie Latvijai izteikto rekomendāciju pilnvērtīgas ieviešanas starptautisko organizāciju Latvijas novērtējuma procesu ietvaros (OECD Kukuļošanas apkarošanas starptautiskajos biznesa darījumos darba grupas Latvijas 3.fāzes novērtējums, *Moneyval* pastiprinātas uzraudzības process), un tiks nodrošināta šo novērtējumu ietvaros izteikto rekomendāciju savlaicīga izpilde, lai veicinātu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu.

Šajā nodaļā ir atspoguļoti pasākumi 2020.gada ES Padomes rekomendāciju izpildei, bet pārējie pasākumi, reformas un informācija par investīciju plāniem skatāma *Latvijas Atveseļošanas un noturības plānā*, kas pēc apstiprināšanas MK tiks iesniegts Eiropas Komisijai 2021.gada aprīļa beigās.

3. PROGRESS „EIROPA 2020” STRATĒGIJAS UN ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶU SASNIEGŠANĀ

Latvijas kvantitatīvie mērķi 2020. gadam Eiropa 2020 stratēģijas kontekstā (Latvijas kvantitatīvie mērķi) ir noteikti, ņemot vērā Latvijas tautsaimniecības attīstības scenāriju vidēja termiņa periodam, kā arī Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas *Latvija 2030* mērķus, un atspoguļoti arī *Latvijas Nacionālajā attīstības plānā*.

Saskaņā ar Latvijas kvantitatīvajiem mērķiem bija paredzēts līdz 2020. gadam sasniegt nodarbinātības līmeni 73% apmērā iedzīvotāju grupai vecumā 20-64 gadi, palielināt ieguldījumus pētniecībā un attīstībā (P&A) līdz 1,5% no IKP, palielināt augstākās izglītības ieguvušo personu īpatsvaru līdz 34-36%, samazināt skolu nepabeigušo jauniešu īpatsvaru līdz 10%, samazināt nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaitu par 121 tūkst. vai īpatsvaru līdz 21%, palielināt atjaunojamās enerģijas īpatsvaru bruto enerģijas patēriņā līdz 40% u.c. (skat. 3.1. tabulu).

Latvija ir pārsniegusi nacionālajā līmenī noteiktos mērķus attiecībā uz nodarbinātības līmeni, augstāko izglītību ieguvušo īpatsvaru, skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvaru, atjaunojamās enerģijas īpatsvaru.

Saskaņā ar statistikas datu dinamiku pa gadiem Latvijai ir labas izredzes sasniegt nacionālajā līmenī noteiktos mērķus attiecībā uz siltumnīcefekta gāzu emisijām un energoefektivitāti.

Latvija ir arī pārsniegusi nacionālajā līmenī noteikto mērķi par 121 tūkst. cilvēku samazināt nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaitu absolūtajā izteiksmē salīdzinājumā ar 2008. gadu (2019. gadā nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaits samazinājās par 124 tūkst. cilvēku salīdzinājumā ar 2008. gadu), taču īpatsvara ziņā Latvija mērķi nav sasniegusi, tāpēc ka nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu īpatsvars kopš 2012. gada pieaug¹⁶.

Latvijai neizdosies sasniegt nacionālajā līmenī noteikto mērķi attiecībā uz ieguldījumiem pētniecībā un attīstībā (R&D).

3.1. tabula

Latvijas mērķu sasniegšanas progress Eiropa 2020 stratēģijas kontekstā		
	Fakts 2019	Mērķis 2020
Nodarbinātības līmenis (iedzīvotāji vecumā 20-64 gadi, %)	77,4	73,0
Augstākā izglītība (iedzīvotāju īpatsvars 30-34 gadu vecumā ar augstāko izglītību, %)	45,7	34-36
Skolu nepabeigušo iedzīvotāju īpatsvars 18-24 gadu vecumā, %	8,7	10,0
Atjaunojamās enerģijas īpatsvars bruto enerģijas galapatēriņā, %	40,97	40,0
Kopējās siltumnīcefekta gāzu emisijas Mt CO ₂ ekv.	11,8*	12,2
Energoefektivitāte (enerģijas ietaupījums pret 2008. gadu, Mtoe)	0,602	0,67
Nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaits, tūkst.	-124 000	-121 000
Nabadzības riskam pakļauto un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu īpatsvars, %	24,2	21,0
Ieguldījumi pētniecībā un attīstībā (P&A), % no IKP	0,64	1,5

* 2018.g. dati

Latvijas progress ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšanā skatāms kontekstā ar ANO Ģenerālsēdētāja 2019. gada septembra aicinājumu nākamajā desmitgadē paātrināt resursu mobilizāciju IAM sasniegšanai, kā arī ar 2020. gada Augsta līmeņa politikas foruma atziņas, ka likvidējot COVID-19 krīzes sekas resursi koncentrējami uz tādu ekonomikas atjaunošanu, kas paātrina IAM ieviešanu.

LR Saeima 2020. gada 2. jūlija ārkārtas sēdē apstiprināja *Nacionālo attīstības plānu 2021.-2027. gadam* (NAP2027), kas nosaka stratēģiskos mērķus, prioritātes un uzdevumus Latvijas ilgtspējīgai un līdzsvarotai attīstībai nākamajā septiņu gadu plānošanas periodā un uz kā pamata tiek veikti valsts budžeta, ES fondu un citi ieguldījumi Latvijas attīstībā. Ņemot vērā, ka NAP2027 tika izstrādāts un iesniegts Saeimā pirms būtiskas Covid-19 izplatības Latvijā, Saeima apstiprināja papildus paziņojumu, kurā noteica, ka NAP2027 izvirzītie mērķi ir aktuāli, taču paātrināma darbība veselības aprūpes un sabiedrības drošības jomā (cilvēkresursu piesaiste, pakalpojumu pieejamība,

¹⁶ Eiropa 2020 stratēģijas mērķos attiecībā uz nabadzības līmeņa mazināšanu tiek izmantoti trīs rādītāji: nabadzības riska indekss (%) un/vai materiālā nenodrošinātība un/vai zemas darba intensitātes mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaits (tūkst.).

attālinātu pakalpojumu attīstīšana, u.c.); sociālās aizsardzības un vienlīdzīgu iespēju jomā (minimālā ienākumu līmeņa nodrošināšana, kā arī sociālā, psiholoģiskā un materiālā atbalsta pieejamība) un tautsaimniecības jomā (apgrozāmo līdzekļu un kapitāla pieejamība un paātrināta digitālā transformācija, stiprinot iespējas cilvēkiem iekļauties jaunajā darba tirgū, uzņēmumiem pielāgoties tautsaimniecības struktūras transformācijai, efektīvāku resursu izmantošanas sekmēšana, u.c.).

Nemot vērā COVID-19 ietekmi uz sociāli-ekonomiskajiem procesiem, šogad ziņojumā mazāka uzmanība tiek pievērsta izmaiņām rādītāju datos (jo tie pārsvarā ir gūti 2019.gadā). Turpmāk ziņojumā sniegta informācija par 2020. gadā īstenotajiem, kā arī plānotajiem pasākumiem saistībā ar katru ANO IAM.

1. Novērsta nabadzība

Palielināta minimālā vecuma pensija un minimālā invaliditātes pensija, noteikts augstāks trūcīgas māsaimniecības ienākumu sliekšnis, paaugstināts GMI līmenis no 2021. gada, tāpat paaugstināta minimālā mēneša alga. COVID-19 krīzes ietekmes mazināšanai bezdarbniekiem ieviests bezdarbnieka palīdzības pabalsts, noteikti citi atvieglojumi, lai sekmētu atgriešanos darba tirgū, piemēram algu subsīdijas, atvieglojumi izglītības pilnveidei. Ienākumu situācijas stabilizēšanai par bērniem ar invaliditāti 2020.gadā tika izmaksāts vienreizējs 150 EUR pabalsts, lai mazinātu COVID-19 ietekmi un sekmētu bērna ar invaliditāti ikdienas aprūpi. Personām, kuras ir vecuma, invaliditātes, apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmēji, kā arī personām, kurām noteiktas īpašas kopšanas indikācijas, 2021.gadā COVID-19 krīzes ietekmes mazināšanai tiks izmaksāts vienreizējs 200 EUR pabalsts.

Bērnu nabadzības mazināšanai no 2022. gada tiks paaugstināts ģimenes valsts pabalsts visiem bērniem, papildus ieviešot progresivitāti pēc aprūpējamo bērnu skaita. COVID-19 apstākļos valsts līdzfinansē pašvaldības krīzes pabalstus ģimenēm, pašvaldības palielina ģimenei izmaksājamo pabalsta apmēru par katru bērnu mēnesī līdz 18 gadu vecumam. Papildus 2021. gadā krīzes seku mazināšanai ģimenēm tiks izmaksāti 500 EUR par katru bērnu.

2. Pilnvērtīgs uzturs, ilgtspējīga lauksaimniecība

Latvijas lauksaimniecības prakse ir videi draudzīga, jo Latvijā izplatītais ķīmisko augu aizsardzības līdzekļu apjoms ir viens no mazākajiem Eiropā, turklāt Latvija jau nosaka prasības, lai optimizētu barības vielu lietošanu lauksaimniecībā un samazinātu lauksaimniecības produkcijas un vides piesārņojuma riskus.

Savukārt bioloģiskās lauksaimniecības prakse un tās saražotā produkcija kļūst aizvien atpazīstamāka un pieprasītāka patērētāju vidū, tāpēc ir palielinājušās ar bioloģiskām metodēm apsaimniekoto teritoriju platības tām 2020. gada janvārī sasniedzot 290 tūkst. ha jeb aptuveni 14% no kopējās lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības valstī. Salīdzinājumā ar 2019. gadu bioloģiski sertificētās platības ir palielinājušās par 2,2%.

3. Laba veselība un labklājība

Paredzamais mūža ilgums Latvijā turpina pieaugt, un lai saglabātu šo tendenci arī nākotnē, reaģējot uz sabiedrības novecošanos, paredzēts uzlabot veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību, īpaši senioriem un bērniem, uzlabot veselības aprūpes kvalitāti, kā arī attīstīt integrētus veselības un sociālās aprūpes pakalpojumus cilvēkiem ar hroniskām slimībām. Izaicinājums joprojām ir priekšlaicīgas mirstības mazināšana, kuras galvenais cēlonis ir sirds un asinsvadu sistēmas slimības. Tomēr mērķu sasniegšanu veselības jomā būtiski ietekmējusi Covid-19 pandēmija, kuras dēļ ilgāku laiku tikusi ierobežota pieeja sekundāriem ambulatoriem un plānveida stacionāriem pakalpojumiem, kas nav saistīti ar Covid-19 ārstēšanu. Savukārt pandēmijas diktēto izmaiņu ikdienas dzīvē un sociālo kontaktu ierobežošanas dēļ pasliktinājusies iedzīvotāju psihiskā un emocionālā veselība, kas ilgtermiņā ietekmē arī fizisko veselību un pašsajūtu. Tas, cik sekmīgi izdosies šīs sekas novērst, atkarīgs gan no Covid-19 pandēmijas ilguma, gan arī īstenotajām stratēģijām tās ierobežošanai, tostarp no vakcinācijas pret Covid-19 ātruma un apjoma.

4. Kvalitatīva izglītība

Latvijas skolēnu rezultāti *PISA 2018* pētījumā ir labi un stabili, galvenokārt sasniedzot OECD valstu vidējo līmeni. Matemātikā Latvijas skolēnu vidējie sasniegumi ir līdz šim augstākais rezultāts 20 gados. Latvija ieņem 15.-23.vietu starp OECD dalībvalstīm. Savukārt dabaszinātņu kompetencē Latvijas skolēnu sasniegumi atbilst OECD valstu vidējam līmenim, bet lasītprasme ir nedaudz zemāki nekā vidēji OECD valstīs.

Notiek kompetenču pieejā balstīta izglītības satura reformas īstenošana, jaunā mācību satura ieviešana vispārējā un profesionālajā izglītībā. Sekmīgai izglītības procesa norisei iegādātas izglītības iestādēm dažādas viedierīces, pedagogiem nodrošināta iespēja uzlabot digitālās prasmes attālināta mācību procesa nodrošināšanai.

Uzraugot kopējo situāciju izglītības iestādēs Covid-19 pandēmijas apstākļos, organizēti vebināri un konsultācijas pašvaldību izglītības pārvaldēm un pedagogiem par Covid-19 ierobežošanas aktuāliem jautājumiem, attālināto mācību plānošanu un pilnveidotā mācību satura ieviešanu.

Saskaņā ar Darbaspēka apsekojumu 2019. gadā, aktīvāk pieaugušo izglītībā piedalījušies jaunie pieaugušie (25–34 g.v.) – 13% (11.8% 2018.), bet pirmspensijas vecuma iedzīvotāji (55–64 g.v.) – tikai 3,4% (3.0% 2018.).

Savukārt, mācībām nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveidei 2020.gadā saņemti vairāk kā 28 000 mācību pieteikumi, galvenokārt IKT, uzņēmējdarbības, būvniecības nozarēs, savukārt bezdarbniekiem paplašināts atbalsts sertifikātu iegūšanā, kā arī pieejamo apmācību klāsts.

5. Dzimumu līdztiesība

Darba samaksas atšķirības starp sievietēm un vīriešiem pieaug 2019.gadā sasniedzot 21.2% (2018.gadā 19.6%). COVID-19 krīzes laikā aktualizējies privātās un darba dzīves saskaņošanas iespēju jautājums, ko vairāk izjūt sievietes, jo ir palielinājies mājsaimniecībā veicamo pienākumu slogs. Vienlaikus sadarbībā ar sociālajiem partneriem tiek īstenoti pasākumi, lai veicinātu darba devēju izpratni par privātās un darba dzīves saskaņošanas nozīmi un lomu, kā arī darba ņēmēju izpratni par jau pieejamajām iespējām darba un privātās dzīves saskaņošanai praksē. 2020. gadā pastiprināta sabiedrības uzmanība pievērsta ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanai, īpaši uzrunājot sievietes vērsties pēc palīdzības vardarbības ģimenē gadījumos, kā arī pilnveidotas zināšanas vardarbības gadījumu risināšanā iesaistītajiem speciālistiem un stiprināta starp institūciju sadarbība vardarbības ģimenē novēršanai. Īstenoti pasākumi, lai iesaistītu sievietes un meitenes STEM priekšmetu apgūvē un STEM profesijās. Tāpat uzsākta Nacionālā rīcības plāna ANO Drošības padomes rezolūcijas Nr. 1325 "Par sievietēm, mieru un drošību" mērķu īstenošanai Latvijā 2020.-2025. gadā, kas paredz sabiedrības, tostarp, jauniešu, izpratnes un zināšanu veicināšanu, apmācības un dzimumu līdztiesības konsultanta pozīcijas aizsardzības un iekšlietu sektoram, un Latvijas pieredzes nodošana citām valstīm. Tiek izstrādāts plāns sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.-2023.gadam, uzsverot tiesības un iespējas darba tirgū un izglītībā, ar dzimumu saistītas vardarbības novēršanu un dzimumu līdztiesības integrētās pieejas stiprināšanu nozaru politikās.

6. Tīrs ūdens un sanitārija

Latvija ir bagāta ar dabiskajiem ūdens resursiem, tomēr mūsu virszemes ūdeņu un jūras ekoloģiskā kvalitāte nav ideāla. Latvijā tikai 21% virszemes ūdensobjektu ir labā ekoloģiskā stāvoklī, kas ir saistīts ne tikai ar iekšzemes radīto antropogēno noslodzi, bet arī robežšķērsojošo ūdeņu piesārņojuma pārneši. Latvijā notiek darbs pie papildu pasākumu ieviešanas dažādos tautsaimniecības sektoros, lai uzlabotu kopējo vides kvalitātes stāvokli, kā arī norit sabiedrību izglītojošas aktivitātes sekmīgai vides mērķu sasniegšanai.

Sabiedrība aizvien vairāk pievērš uzmanību Baltijas jūras piesārņojuma un eitrofikācijas procesiem piekrastē, kas ir priekšnosacījums kopīgu, vidi saudzējošo pasākumu efektīvai ieviešanai. Izmantojot Latvijas vides monitoringa programmu (Ūdens stāvokļa monitoringa apakšprogramma), tiek noteikta dažādas izcelsmes piesārņotāju kopējā ietekme uz ūdeņu kvalitāti. Tāpat arī turpinās darbs pie ekoloģiskās kvalitātes novērtējuma sistēmas precizēšanas un tālākas attīstības.

Lai uzlabotu dzeramā ūdens pieejamību un kvalitāti un panāktu iekšzemes ūdensobjektu un jūras vides stāvokļa uzlabošanu, Latvija mazina ekonomikas, t.sk. lauksaimniecības ietekmi uz ūdens kvalitāti un nodrošina ūdenssaimniecību attīstību, attīstīs dūņu apsaimniekošanu un uzlabos notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, uzraudzīs mazās ūdensapgādes sistēmas, kas nodrošina 20% Latvijas dzeramā ūdens.

Lai nodrošinātu ES fondu pieejamību atkritumsaimniecības un ūdenssaimniecības sektoriem ES fondu 2021.–2027. gadam plānošanas periodā, kā arī paaugstinātu resursu izmantošanas efektivitāti ir izstrādāts "Notekūdeņu apsaimniekošanas investīciju plāns 2021.-2027.gadam" un "Ūdensapgādes investīciju plāns 2021.-2027.gadam" un tiek izstrādāta notekūdeņu dūņu apsaimniekošanas stratēģija Latvijai.

7. Pieejama un atjaunojama enerģija

Latvija ir izpildījusi AER izmantošanas veicināšanas mērķi – līdz 2020. gadam sasniegt 40% no AER saražotās enerģijas īpatsvaru bruto enerģijas galapatēriņā, turpmāk plānots līdz 2050. gadam panākt pilnīgu enerģijas ieguves pāreju uz atjaunojamiem energoresursiem visos sektoros, kur tas ir tehnoloģiski iespējams.

Latvijā ir izvirzīti trīs galvenie reformu virzieni klimatneitralitātes politikas mērķu sasniegšanai: SEG emisiju mazināšana transporta sektorā; energoefektivitātes paaugstināšana un pielāgošanās pasākumi klimata pārmaiņām. Finansiāli nozīmīgākie ieguldījumi plānoti ilgtspējīgā transporta infrastruktūrā Rīgā un Pierīgas reģionā, AER (biometāna) izmantošanai transportā, energoefektivitātes veicināšanai publiskajā un privātajā sektorā, krīžu reaģēšanas kapacitātes stiprināšanā, kā arī pielāgošanās un emisiju piesaistes pasākumiem.

Latvija ir līdere un joprojām ambicioza AER mērķu sasniegšanā, tāpēc notiek mērķtiecīga rīcībpolitiku izstrāde, lai Latvija periodā līdz 2030.gadam palielinātu AER īpatsvaru elektroenerģijā vismaz 50% apmērā, tā sekmējot gan enerģētisko neatkarību, gan pakāpenisku atteikšanos no fosilajiem energoresursiem.

8. Cienīgs darbs un ekonomikas izaugsme

2020. gadā pandēmijas ietekmē kopumā Latvijas ekonomika saruka par 3,5%. Kritumu palīdzēja stabilizēt tādas nozares kā mazumtirdzniecība, būvniecība, lauksaimniecība un eksports, kas 2020. gadā spēja uzrādīt pieaugumu, kā arī salīdzinoši stabilas ĀTI plūsmas. Bezdarba pieaugums 2020. gadā bijis visai mērens – par 2,3% gadā.

Lai noturētu ekonomikas izaugsmi, ir veikti pasākumi darbaspēka nodokļu sloga mazināšanai, uzņēmumu noturības veicināšanai un konkurētspējas uzlabošanai, piemēram, kavēto nodokļu maksājumu sadalīšana vai termiņa pagarināšana, PVN pārmaksas izvērtēšana un atmaksa 30 dienu laikā, ieviesti dīkstāves pabalsti un subsīdijas u.c.

Cienīga darba nodrošināšanai no 2021. gada noteikta minimālā mēneša darba alga 500 EUR apmērā, un no 2021. gada 1. jūlija tiks ieviests minimālais valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts pašnodarbinātajiem.

Būtisks instruments cienīga darba sasniegšanā un nevienlīdzības mazināšanā ir koplīgums. Nozares koplīgums veicina godīgu konkurenci nozarē, vienlīdzīgas iespējas un ceļ vidējo darba samaksu. Privātajā sektorā ir spēkā 2 nozares koplīgumi, kas regulē minimālo algu nozarē un 1 nozares koplīgums, kas nosaka algas noteikšanas sistēmu. Būvniecības nozares koplīgums kopš 2019.gada paredz minimālo algu nozarē, proti, minimālo mēnešalgu 780 EUR un minimālo stundas algas likmi 4,67 EUR. Stikla šķiedras nozares koplīgums (*erga omnes*) kopš 2020.gada paredz minimālo algu nozarē atkarībā no darba ņēmēju kategorijas. Nozares koplīgums (*erga omnes*) dzelzceļa nozarē ir spēkā kopš 2011. gada. Līgumā nav noteikti algu līmeņi, taču tajā ir norāde noteikt nozares darbinieku atalgojumu, tā indeksāciju, prēmiju sistēmu, darba un atpūtas laika noteikumus, kā arī kā papildu sociālās garantijas darba ņēmējiem, piemēram, pabalsti ģimenēm ar bērniem, papildu atvaļinājums. Papildus viesmīlības nozares koplīgums, kas parakstīts 2020. gada 16. martā paredz minimālās tarifa likmes atkarībā no darbinieku profesijas. Koplīgums vēl nav stājies spēkā COVID-19 negatīvās ietekmes uz viesmīlības nozari dēļ. Covid-19 ietekmes mazināšanai nodarbinātības jomā atbalstu saņem gan strādājošie, gan bez darba palikušie cilvēki.

Vienlaikus, lai sekmētu ātrāku atveseļošanos un līdzekļu pieejamību ekonomikas sildīšanai, notiek aktīvs darbs pie ES fondu Darbības programmas un *Atveseļošanās un noturības plāna* izstrādes.

9. Ražošana, inovācija un infrastruktūra

Latvijas kopējie izdevumi P&A būtiski atpaliek no NAP2027 mērķa vērtības (1,5% no IKP 2027. gadā) un to ikgadējā dinamika ilgstoši saglabājas mērena, t.i., 2019. gadā P&A tika novirzīts 0,64% no IKP. Arī privātā sektora finansējums P&A ir neliels - aptuveni ¼ daļa no kopējiem ieguldījumiem P&A (2019. gadā - 0,16% no IKP), kas ir ievērojami mazāk kā vidēji ES, kur uzņēmēji nodrošina vairāk nekā pusi no kopējā P&A finansējuma.

P&A un inovācijas veicināšanai plānots paaugstināt nepieciešamo P&A cilvēkkapitāla un infrastruktūras, uzņēmējdarbības un institucionālās vides kapacitāti pārejai uz augstākas pievienotās vērtības aktivitātēm globālajās vērtību ķēdēs, kā arī veidot aktīvāku publiskā, privātā un akadēmiskā sektora sadarbību RIS3 stratēģijas īstenošanā.

10. Samazināta nevienlīdzība

Salīdzinot ar vidējo līmeni ES valstīs, ienākumu nevienlīdzība Latvijā ir augsta. Pateicoties lēmumiem par minimālā ienākuma līmeņa paaugstināšanu (sk. IAM1), no 2021. gada pieaugs sociālo transfertu loma nabadzības mazināšanā, tomēr COVID-19 pastiprina nevienlīdzības pieauguma iespējamību. Atlaišana no darba vairāk skāra mazo algu saņēmējus, samazinājušās bezdarbnieku izredzes atrast darbu, un aktīvās nodarbinātības pasākumi to risina tikai daļēji.

Covid-19 ierobežojumi un paradumu maiņa negatīvi ietekmē noteiktas sabiedrības daļas psihisko un emocionālo veselību, un ierobežota pieeja veselības aprūpes pakalpojumiem var ietekmēt nodarbinātību, ienākumus, personu ar hroniskām slimībām veselību, un vispārējo nevienlīdzības mazināšanu. Tāpat attālinātais mācību process raisa nevienlīdzības riskus, kas licis valdībai līdz 2022. gada beigām pagarināt *Jauniešu garantijas* projektu "*Proti un dari*", kas nodrošina mentorus un individuālo darbu ar jauniešiem, kuri nekur nemācās un nestrādā. Latvijas NAP2027 ir galvenokārt vērstas uz iespēju nevienlīdzības mazināšanu, tādejādi veicinot ienākumu nevienlīdzības mazināšanu.

11. Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas

Latvijai būtiski veicināt iedzīvotāju piesaisti ne tikai lielajās pilsētās, bet arī mazpilsētās un lauku teritorijās. 2020. gadā līdz ar Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pieņemšanu Saeimā uzsākta administratīvi teritoriālā reformas īstenošana, tādējādi sekmējot kvalitatīvu pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanu ikvienam iedzīvotājam neatkarīgi no dzīvesvietas. Administratīvi teritoriālās reformas rezultātā izveidoto pašvaldību atbalstam Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027.gadam ir ietverti atbalsta pasākumi uzņēmējdarbības veicināšanai, pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošanai, publiskās pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības kapacitātes celšanai, kā arī sabiedrības līdzdalības palielināšanai lēmumu pieņemšanas procesos. Kā būtiskākais avots pamatnostādnes paredzēto ieguldījumu finansēšanai (t.i., investīcijām infrastruktūrā) plānots ES fondu finansējums 2021.-2027.gada plānošanas periodam, kā arī citi ārvalstu finanšu instrumenti.

Tāpat 2020.gadā ir izstrādāta Latvijas valsts autoceļu attīstības stratēģija 2020. - 2040.gadam, kā arī valsts galveno autoceļu pārbūves 1.posma līdz 2030. gadam realizācijas plāns. No papildus piešķirtajiem finanšu līdzekļiem 72,5 milj. EUR ir ieguldīti valsts galveno un reģionālo autoceļu atjaunošanā. Tāpat papildu finansējums novirzīts videi draudzīga sabiedriskā transporta infrastruktūras attīstībai un multimodāla sabiedriskā transporta tīkla ar dzelzceļu kā sabiedriskā transporta "mugurkaulu" izveidei. Līdz 2027. gadam tiks īstenoti mērķtiecīgi pasākumi ceļu satiksmes negadījumos bojā gājušo skaita mazināšanai.

Covid-19 seku mazināšanas ietvaros 2020. gadā novirzīts papildu finansējums daudzdzīvokļu dzīvojamu ēku atjaunošanas programmai, un 2021. gadā plānots izstrādāt visaptverošu *Mājokļu politikas stratēģiju*, lai sekmētu jaunu mājvietu būvniecību, mājokļu paplašināšanu un renovāciju.

Latvijas blīvi apdzīvotajās pilsētās tiks mazināts gaisa piesārņojums, kā arī pārstrādāts vairāk atkritumu un uzsākta atkritumu apsaimniekošanas sistēmas institucionālā reforma. 2022.gadā tiks uzsākta dzērienu depozīta iepakojuma sistēmas darbība, kā arī dalītas savākšanas sistēma bioloģiski noārdāmiem atkritumiem, kas samazinās vidē nonākošo atkritumu daudzumu un mazinās ietekmi uz dabu.

12. Ilgtspējīgs patēriņš un ražošana

Latvija pievienojas ANO iniciatīvai, t.sk. ES valstu apņēmībai samazināt cilvēka ietekmi uz vidi, mazinot klimata pārmaiņu ietekmi, novēršot dabas katastrofas, ar to saistītu migrāciju un veselības problēmas. Latvija pakāpeniski veido jaunu, klimatneitrālu ekonomiku, kurā zemes resursi tiek izmantoti iespējami taupīgi un racionāli.

Latvijas valdība 2020. gadā apstiprināja *Rīcības plānu pārejai uz aprites ekonomiku 2020.-2027.gadam*, lai tautsaimniecību pakāpeniski un pārdomāti virzītu uz efektīvāku resursu izmantošanu, kā arī ilgtspējīgāku ražošanu un patēriņu (kas ietver sabiedrības paradumu maiņu), integrējot aprites ekonomikas principus visās nozaru politikās, tā vienlaikus dodot savu ieguldījumu arī Eiropas zaļā kursa īstenošanā.

Atbilstoši *Atkritumu apsaimniekošanas valsts plānam 2021.-2028.gadam* 2021.gadā paredzēta pāreja no desmit uz pieciem atkritumu apsaimniekošanas reģioniem, atkritumu poligonu pārveidošana par reģionāliem atkritumu apsaimniekošanas centriem, atkritumu (un materiālu aprites) nozares statistikas datu apkopošanas sistēmu pilnveidošana, paplašināšana un digitalizācija virzībā uz aprites ekonomiku.

Tiek izstrādāti skaidrojumi un ieteikumi zaļā publiskā iepirkuma prasību un aprites cikla ekonomikas principu piemērošanas publiskajos iepirkumos. Caur zaļā publiskā iepirkuma prasībām, piemēram, pārtikas piegāžu iepirkumos, lielāks atbalsts tiek nodrošināts vietējiem pārtikas audzētājiem/ražotājiem.

13. Rīcība klimata jomā

Kaut arī Latvijai laikā līdz 2020. gadam ir pieļaujams ne-ETS darbību SEG emisiju pieaugums par 17%, salīdzinot ar Latvijas ne-ETS darbību SEG emisiju apjomu 2005. gadā. Nozaru ministrijas sadarbībā ar sociālajiem partneriem un NVO meklē labākos risinājumus ekonomikas transformācijai un inovatīvu risinājumu integrācijai videi un klimatam draudzīgas ražošanas attīstībā, jo nākamajā desmitgadē būs jāpanāk straujš SEG emisiju samazinājums. Turklāt sabiedrības izglītošana un iesaiste aprites ekonomikas ieviešanā ir priekšnosacījumi jaunu uzņēmējdarbības formu veidošanai un kvalitatīvas un viedas dzīves vides attīstīšanā.

2020.gadā tika apstiprināts *Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021.-2030.gadam*, kas nosaka Latvijas enerģētikas un klimata politikas pamatprincipus, mērķus un rīcības virzienus turpmākajiem desmit gadiem.

2020. gadā tika atbalstīta *Latvijas stratēģija klimatneitralitātes sasniegšanai līdz 2050. gadam*, kas ir ilgtermiņa vīzijas dokuments, ietvardokuments politikas plānotājiem, lai nodrošinātu vienotu valsts virzību uz klimatneitralitātes sasniegšanu 2050. gadā, kompensējot nesamazināmās antropogēnās siltumnīcefekta gāzu emisijas ar to piesaisti zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā.

Klimatneitralitātes politikas mērķu sasniegšanai nepieciešamie pasākumi tiek iestrādāti nacionālajos, kā arī reģionālajos un pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos.

14. Dzīvība ūdenī

Baltijas jūrai kā daļēji noslēgtai jūrai ir raksturīga samērā lēna sāļā ūdens apmaiņa ar Ziemeļjūru. Pēdējās desmitgadēs sāļā ūdens apmaiņa samazinās, iespējams, klimata pārmaiņu ietekmē. Ūdens apmaiņas intensitāti starp Rīgas līci un Baltijas jūras centrālo daļu ietekmē upju notece, iztvaikošana un nokrišņu daudzums Rīgas jūras līcī, kā arī straumes jūras šaurumos. Savukārt lielā biogēno elementu pieplūde no upēm būtiski ietekmē eitrofikācijas procesu. 2016. gadā valdībā apstiprinātais plāns "*Pasākumu programma laba jūras vides stāvokļa panākšanai 2016.-2020.gadā*" ir priekšnosacījums laba jūras vides stāvokļa panākšanai un saglabāšanai.

Latvijas zvejniekiem pieejamie zvejas resursi komerciāli nozīmīgām sugām – mencai, brētliņai un reņģei, tiek noteikti ES līmenī, turklāt 2020. gads Latvijas zvejniekiem turpinās ar mencu zvejas aizliegumu dēļ krājuma būtiskas samazināšanās. Apzinoties, ka mencu specializētās zvejas aizliegums būs ilgstošs, 2021. gadā valdība nolēma izņemt to Latvijas zvejas flotes daļu, kas pārsniedz flotei pieejamās zvejas iespējas.

15. Dzīvība uz zemes

Latvijā ir liela bioloģiskā daudzveidība. Tās daudzveidīgajās ekosistēmās ietilpst meži, kas klāj aptuveni pusi valsts teritorijas, zālāji, piekrastes apgabali un kūdrāji. Latvija ir pārsniegusi 2020. gada Aiči mērķus (*Aichi Biodiversity Targets*) attiecībā uz aizsargājamām teritorijām, jo uz vairāk nekā 16% tās jūras ūdeņu un vairāk nekā 18% tās sauszemes platības tiek attiecināts kāds no aizsardzības veidiem, tai skaitā, *Natura 2000* tīklā Latvijā ir iekļautas 333 teritorijas, kas kopumā aizņem ap 12% no Latvijas sauszemes platības.

2019.gadā Latvijas meži klāj 53% valsts teritorijas. Turklāt, mežu platības nepārtraukti turpina palielināties gan dabiskā ceļā, gan apmežojot neauglīgās un lauksaimniecībā neizmantojamās zemes. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu meža resursa pārvaldību, regulāri tiek īstenotas meža monitoringa programmas, tiek noteikta gaisa piesārņojuma ietekme uz mežiem un meža kaitēkļu un slimību apzināšana. Tiek turpināta 2019.gadā uzsāktā meža bioloģiskas daudzveidības novērtēšana nacionālā meža monitoringa ietvaros, kā rezultātā tiks izveidota jauna meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšanas sistēma.

2020.gadā Latvijas valdība ir atbalstījusi *ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2030.gadam* un tās uzstādījumus bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un stāvokļa uzlabošanā.

16. Miers, taisnīgums, laba pārvaldība

Labas pārvaldības jomā tiks īstenota 2020. gadā apstiprinātā administratīvi teritoriālā reforma. Vienlaikus centrālajā valsts pārvaldē tiek mazināts ierēdņu skaits. 2021. gadā plānots pabeigt vienotā tiesību aktu projektu izstrādes un saskaņošanas portāla ieviešanu.

Tiesiskuma stiprināšanai tiek pilnveidota vienota izmeklēšanas un tiesvedības procesu platforma (ar kompetences apmaiņas platformu ekonomisko noziegumu jomā), modernizēta procesuālo darbību fiksēšana, uzsākta tiesu ekspertīžu institūta reforma, efektīvizējot procesus. Ieviešot specializētās tiesas, 2021. gada 31. martā darbu uzsāks Ekonomisko lietu tiesa, kas nodrošinās ātru, kvalitatīvu un efektīvu sarežģītu komercstrīdu, ekonomisko un finanšu noziegumu un korupcijas lietu izskatīšanu.

2020. gadā Latvija kļuvisi par pirmo *Moneyval* dalībvalsti, kuras normatīvais regulējums atbilst visiem starptautiskajiem standartiem, Latvijas kredītreitings tika paaugstināts vēsturiski visaugstākajā līmenī.

17. Sadarbība

Latvija kā pasaules valsts ar augstiem attīstības rādītājiem sadarbojas ES līmenī un divpusējā partnerībā ar citām valstīm, lai virzītos uz ANO IAM sasniegšanu. Divpusējā attīstības sadarbībā Latvija īpaši atbalsta ES Austrumu partnerības un Centrālāzijas valstis, veicinot labu pārvaldību, dzimumu līdztiesību, klimata pārmaiņu negatīvo seku mazināšanu, kvalitatīvu izglītību un uzņēmējdarbības attīstību un digitalizāciju, kā arī Latvija iestājas par sankcijām nopietnos cilvēktiesību pārkāpumu gadījumos. COVID-19 situācijas mazināšanai Latvija veikusi iemaksas ANO Humānās palīdzības koordinācijas biroja un Pasaules Veselības organizācijas Globālā humānās palīdzības plāna cīņai ar Covid-19 budžetā, kā arī nogādājusi dezinfekcijas līdzekļus vairākām valstīm. Tāpat valsts prezidents Egils Levits kopā ar citiem ANO Bioloģiskās daudzveidības samita dalībniekiem 2020. gada septembrī pievienojās Līderu solījumam dabai (*Leaders Pledge for Nature*¹⁷), lai līdz 2030. gadam novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu un apvienotu rīcību dabas, klimata un cilvēku labā.

---

¹⁷ <https://www.leaderspledgefornature.org/>

#Eiropas semestris
#Latvijas nacionālā reformu programma
#progress
#ES Padomes rekomendācijas
#Eiropa 2020 stratēģija